

MAGYAR NEMZETI BANK

ÉVES JELENTÉS

2004

ÉVES JELENTÉS

**A Magyar Nemzeti Bank 2004. évről
szóló üzleti jelentése és beszámolója**

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank
Felelős kiadó: Missura Gábor
1850 Budapest, Szabadság tér 8–9.

www.mnb.hu

ISSN 1216-6200 (nyomtatott)

ISSN 1585-4582 (on-line)

Tartalomjegyzék

A) RÉSZ

A MAGYAR NEMZETI BANK 2004. ÉVI ÜZLETI JELENTÉSE

I. ELNÖKI ÖSSZEFOGLALÓ	7
II. A MAGYAR NEMZETI BANK FELADATAI, SZERVEZETE ÉS A JEGYBANKI FÜGGETLENSÉG ÉRVÉNYESÜLÉSE	10
II. 1. Az MNB célja, alapvető feladatai	10
II. 2. Az MNB szervei, vezetői	11
II. 3. A jegybank szervezete	15
II. 4. Az MNB kapcsolata a Központi Bankok Európai Rendszerével	17
III. BESZÁMOLÓ AZ MNB 2004. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL	18
III. 1. A monetáris politika	18
III. 2. A pénzügyi közvetítő rendszer stabilitása	22
III. 3. Fizetési és értékpapír-elszámolási rendszerek	26
III. 4. Devizatartalék-kezelés, kockázatkezelés	31
III. 5. Emissziós tevékenység	35
III. 6. Statisztikai szolgálat	40
III. 7. Kommunikációs stratégia	42
III. 8. Az MNB eredményeinek alakulása	43
III. 9. A KBER bizottságainak bemutatása	53
III. 10. A jegybankot érintő események időrendi sorrendben	55
III. 11. Kiadványok, MNB által szervezett konferenciák 2004-ben	56
III. 12. Rövidítések, jegybankspecifikus fogalmak magyarázata	57

B) RÉSZ

A MAGYAR NEMZETI BANK 2004. ÉVI AUDITÁLT ÉVES BESZÁMOLÓJA

I. Auditori jelentés	63
II. A Magyar Nemzeti Bank mérlege	64
III. A Magyar Nemzeti Bank eredménykimutatása	65

IV. Kiegészítő melléklet	66
IV. 1. Az MNB számviteli politikája	66
IV. 2. A makrogazdasági folyamatok hatása az MNB 2004. évi mérlegére és eredményére	72
IV. 3. A központi költségvetéssel szembeni forintkövetelések	73
IV. 4. A központi költségvetésnek devizában nyújtott hitelek és azok fedezeti ügyletei	73
IV. 5. A központi költségvetés forint- és devizabetétei	75
IV. 6. A központi költségvetéssel szembeni nettó pozíció alakulása	76
IV. 7. A hitelintézetekkel szembeni forintkövetelések	76
IV. 8. A hitelintézetekkel szembeni nettó pozíció alakulása	77
IV. 9. A jegybanki arany- és devizatartalék	77
IV. 10. Egyéb devizakövetelések	78
IV. 11. Egyéb kötelezettségek devizában	78
IV. 12. Befektetett eszközök	80
IV. 13. Céltartalék és értékvesztés	84
IV. 14. A kiegyenlítési tartalékok alakulása	85
IV. 15. Aktív és passzív időbeli elhatárolások	86
IV. 16. Saját tőke alakulása	86
IV. 17. Az MNB mérleg alatti kötelezettségei	87
IV. 18. Nettó kamateredmény és pénzügyi műveletek realizált eredménye	89
IV. 19. A devizaállományok átértékeléséből származó eredmény összetevői	92
IV. 20. Bankjegy- és érmegyártás költsége	92
IV. 21. Egyéb eredmény	92
IV. 22. A jutaléktól eltérő egyéb eredmény részletezése	93
IV. 23. A banküzemi bevételek és ráfordítások alakulása	94
IV. 24. A létszám és bérköltség adatainak változása és a vezető tisztségviselők javadalmazása	95

A) rész

**A Magyar Nemzeti Bank
2004. évi üzleti jelentése**

I. Elnöki összefoglaló

Magyarország 2004. május 1-jén csatlakozott az Európai Unióhoz, s ezzel új lehetőségek nyíltak meg hazánk számára, amelyek kihasználásával felzárkózhatunk a kontinens fejlettebb országai közé. Az uniós csatlakozással a Magyar Nemzeti Bank tagja lett a Központi Bankok Európai Rendszerének (KBER), elnöke szavazati joggal vesz részt az Európai Központi Bank Általános Tanácsának negyedévente sorra kerülő ülésein. A bank szakértői teljes jogú tagjai 12 KBER-bizottságnak, és résztvevői az EU Gazdasági és Pénzügyi Bizottságában (EFC) folyó munkának is.

A 2004. év végén a fogyasztóiár-index meghaladta a kitűzött inflációs célt, ennek hátterében azonban döntően a 2004-ben végrehajtott indirektadó-emelések álltak. 2003 közepén – az adó-emelések bejelentésekor – a Monetáris Tanács úgy döntött, hogy az adóemelések azonnali árszintnövelő hatásait nem kívánja ellensúlyozni. Célul tűzte ki azonban, hogy a magasabb infláció ne épüljön be a várokozásokba, az infláció felgyorsulása átmeneti maradjon. A jelenlegi adatok: az inflációs mutatók, a bérek növekedési üteme, valamint az inflációs várokozások felmérései alapján úgy tűnik, hogy az infláció megugrása nem járt együtt a várokozások tartós megemelkedésével. Az adóemelések inflációra gyakorolt másodlagos hatásának megfékezésében komoly szerepe volt a stabil forintárfolyamnak, valamint az óvatosságot hangsúlyozó monetáris politikának.

A forint árfolyama az év elején jelentős erősödést mutatott, az év második felében pedig a korábbinál erősebb szinten stabilizálódott. Az árfolyam az év során végig a $\pm 15\%$ -os sáv erős felében mozgott, az előző évinél kisebb ingadozást

mutatva. A 2003. novemberi egyszeri 300 bázispontos kamatemelés után, amelyet a befektetői bizalom hirtelen megingása tett szükségessé, a Monetáris Tanács 2004 során óvatos, fokozatos kamatsökkentésekkel összességében ugyanekkora mértékben, azaz 300 bázisponttal csökkentette a jegybanki alapkamatot, mely így az év végén újra 9,5%-on állt. A monetáris politikai döntéshozatal átláthatóságának javítása érdekében a Monetáris Tanács december 6-i ülésén határozott arról, hogy a rendszeres kamatmeghatározó üléseiről rövidített jegyzőkönyvet jelentet meg.

A *monetáris politikai* eszköztárban 2004-ben bekövetkezett változások többsége az Európai Központi Bank (EKB) szabályozásához történő harmonizációval állt összefüggésben. Az MNB felszámolta a kötelező tartalékoláson keresztül történő jövedelemelvonást, hiszen 2004 májusa óta a kötelező tartalékok után fizetett kamat mértéke megegyezik a mindenkori alapkamattal. Az MNB által alkalmazott eszközök jelentős mértékben közeledtek az EKB gyakorlatához. A jegybanki eszköztár harmonizációval összefüggő átalakítása mellett az MNB 2004-től kezdődően az állam nettó devizakínálatának egy részét a konverzióból származó likviditásfelesleg semlegesítésének céljából előre meghirdetett feltételekkel, árelfogadó módon a devizapiacon értékesíti.

Az Európai Unióhoz való csatlakozással kötelezettséget vállaltunk az euró belátható időn belüli bevezetésére. Ennek ellenére Magyarország államadóssága tovább növekedett, a fiskális politika pedig még a rendkívüli, év végi intézkedésekkel sem tudta teljesíteni a konvergenciaprogramban vállalt államháztartásihiány-csökkentést.

Magyar Nemzeti Bank

A gazdaság növekedésének üteme éves szinten elérte a GDP 4%-át. Az európai konjunktúra kedvező alakulása lehetővé tette az export és a beruházások kiemelkedő növekedését, ugyanakkor a lakossági kereslet a korábbi éveknél lényegesen kisebb ütemben bővült. A fogyasztás lassulása a reálbérek mérséklődő növekedésével állt összefüggésben, ugyanakkor a lakosság eladósodása csökkentette a fogyasztási kereslet visszaesését.

Növelte a bizonytalanságot a pénzügyi piacokon, hogy 2004 folyamán kormánypárti politikusok többször nyilvánosan bírálták a Magyar Nemzeti Bank monetáris politikáját, majd decemberben módosították a jegybanktvényt. Ennek során figyelmen kívül hagyták az Európai Központi Bank több fontos ajánlását. A törvénymódosítást a Magyar Nemzeti Bank függetlenségének csorbítására és a monetáris politika befolyásolására irányuló törekvésként értékeltük.

A Magyar Nemzeti Bank egyik alapvető feladata az országos készpénzforgalom megfelelő mennyiségű, minőségű és címlet-összetételű bankjegyekkel és érmékkel történő ellátása. Ennek a feladatának a jegybank 2004-ben mind Budapesten, mind a négy regionális emissziós központban maradéktalanul eleget tett. 2004. december 31-én a forgalomban lévő készpénz értéke 1 444 milliárd forint volt, 1%-kal (14 milliárd forinttal) kevesebb, mint az előző év végén.

Az MNB 2004-ben is folytatta a nagy hagyományokkal rendelkező *emlékpénzérme-kibocsátási* tevékenységét, amelynek során egy arany és négy ezüst emlékérmét valamint egy jubileumi forgalmi érmét bocsátott ki.

A hivatalos *devizatartalékok* nagysága 2004 folyamán 10,1 milliárd euróról 11,6 milliárd euróra emelkedett. A tartalékok alapvetően az állam aktuális lejáratokat meghaladó idegen devizaforrásbevonása és a privatizációhoz kapcsolódó befo-

lyások növelték, míg az MNB előre meghirdetett bankközi devizapiaci euróeladásai csökkentették. Az EU-transzferekhez kapcsolódó devizamozgások 2004-ben még nem gyakoroltak lényeges hatást a devizatartalékok nagyságára.

A devizatartalék kezelése 2004-ben – csakúgy, mint a korábbi években – megfelelt a *kockázatkezelési politikában* meghatározott elveknek és szabályoknak. A devizaszerkezetben változatlanul meghatározó az euró súlya. A befektetési politika a jegybankokra általában jellemző konzervatív politika, ami magas hitelminősítésű, alacsony kockázatú, likvid értékpapírok vásárlását jelenti. A bank – tekintettel az alakuló nemzetközi gyakorlatra – 2004-ben külön figyelmet fordított a kockázati tudatosság fejlesztésére, és ezzel a működési kockázatok rendszerszerű kezelésére irányuló munkára is.

Több EU-tagország jogalkotásával összhangban az MNB szabályozási jogkörét – a *fizetési és elszámolási* rendszerek mellett – az *értékpapír-elszámolási rendszerekre* is kiterjesztették. Az MNB kijelölte és az EU Bizottságnak bejelentette a csődjogi védelemben részesülő fizetési és értékpapírelszámolási rendszereket. Az EU-csatlakozás nyomán megfogalmazzuk és közzétettük bankszámlavezetésre vonatkozó új politikánkat, kibővítettük a VIBER-tagságra jogosult intézmények körét. A VIBER üzemidejének meghosszabbításával kapcsolatban bevezetett új eljárásrend növelte a rendszer működésének megbízhatóságát.

Az európai uniós és a nemzetközi módszertani szabványokhoz igazodva a fizetési mérleg-, a pénzügyi számlák- és a monetáris *statisztika* terén egyaránt jelentős módszertani fejlődés történt, és a statisztikák adattartalma is bővült.

Az MNB az Európai Unió tagországaival kapcsolatos valamennyi adatszolgáltatási elvárásnak eleget tett 2004-ben, ennek megfelelően rendszeres

adatszolgáltatást teljesített az Európai Unió statisztikai hivatala, az Eurostat és az Európai Központi Bank felé.

A hazai társintézmények közül a Központi Statisztikai Hivatallal és a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletével való együttműködésének keretét az ezen intézményekkel kötött megállapodás, illetve az évente aktualizált munkaterv adja. A KSH-MNB 2004-re érvényes munkatervének kiemelt része ez évben is a fizetési mérleghez kapcsolódó módszertan továbbfejlesztése és az együttműködés bővítése volt.

A *pénzügyi stabilitással* kapcsolatos feladatok terén 2004 meghatározó eseménye volt, hogy a nemzetközi legjobb gyakorlatnak megfelelően háromoldalú együttműködési megállapodást kötött egymással a Magyar Nemzeti Bank, a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (PSZÁF) és a Pénzügyminisztérium (PM). Annak érdekében, hogy mindhárom intézmény a leghatékonyabban lássa el a pénzügyi stabilitással kapcsolatos feladatát, a felek Pénzügyi Stabilitási Bizottságot hoztak létre. A Pénzügyi Stabilitási Bizottság első ülésére 2004. október 6-án került sor a Magyar Nemzeti Bankban.

A *jegybanki ellenőrzési* politikában meghirdetett prioritásoknak megfelelően bankunk az elmúlt évben 114 intézménynél végzett helyszíni ellenőrzést a kompetenciájába tartozó témákban. A vizsgálatok általános tapasztalata, hogy a feltárt hiányosságok ellenére alapvetően javult az adatok minősége, erősödött a jogszabálykövető magatartás.

A *kommunikációs tevékenység* legjelentősebb eredménye a Látogatóközpont megnyitása és sikeres működtetése volt. A lakosság – kiemelten a fiatalok – pénzügyi ismereteinek bővítését célzó kiállítás interaktív eszközök segítségével mutatja be többek között a magyar pénztörténet állomásait, illetve a jegybank történetét és szerepét a pénzügyi rendszerben.

Az *emberierőforrás-gazdálkodás* területén bevezetésre került a teljesítménymenedzsment rendszer. A kiválasztás folyamatába is beépült az értékelőközpont módszere, a közép- és felsővezetői körre kidolgozott kompetenciák rendszerére alapozva testreszabott vezetőképzésben és készségfejlesztésben részesültek az érintett munkatársak.

Az MNB 2004. évi *eredménye* 42,8 milliárd forint veszteség, szemben az előző évi 78,5 milliárd forint nyereséggel. Az eredmény csökkenését makrogazdasági és a monetáris politika végrehajtásával kapcsolatos tényezők: az előző évinél alacsonyabb devizaárfolyam nyereség, valamint a forint kamatráfordítások 2003. évinél jelentősen magasabb szintje okozta. Az MNB célja a monetáris politika és az egyéb jegybanki alapfeladatok hatékony végrehajtása, annak eredményhatásától függetlenül.

A jegybank *gazdálkodási tevékenységére* változatlanul a feszes költséggazdálkodás jellemző, az előző években bekövetkezett jelentős költségcsökkenést követően a működési költségek reálértékben 2004-ben sem növekedtek.

II. A Magyar Nemzeti Bank feladatai, szervezete és a jegybanki függetlenség érvényesülése

A társaság cégneve: Magyar Nemzeti Bank

Székhelye: 1054 Budapest, Szabadság tér 8–9.

Működési formája: részvénytársaság

Alapítási ideje: 1924

Tulajdonosa (részvényese): magyar állam – képviseli: a pénzügyminiszter

Tevékenységi köre: a Magyar Nemzeti Bankról szóló törvényben meghatározott

Alaptőkéje: 10 milliárd forint

II. 1. Az MNB célja, alapvető feladatai

Az MNB speciális részvénytársaságként működő jogi személy, amely tevékenységét a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2001. évi LVIII. törvényben (a továbbiakban: MNB tv.) meghatározott körben végzi. A Magyar Nemzeti Bank a Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatálybalépésének napjától, azaz 2004. május 1-jétől a Központi Bankok Európai Rendszerének tagja.

A bank elsődleges céljáról, alapvető feladatairól, intézményi, szervezeti, személyi, pénzügyi függetlenségéről, működéséről rendelkező törvény – az Európai Közösséget Létrehozó Szerződés 105. cikkével összhangban – deklarálja, hogy az MNB elsődleges célja az árstabilitás elérése és fenntartása. A jegybank csupán e cél veszélyeztetése nélkül – a rendelkezésére álló monetáris politikai eszközökkel – támogatja a kormány gazdaságpolitikájának megvalósulását.

Az árstabilitás megvalósítása (elérése és fenntartása) mellett, illetve annak érdekében a bank a törvényben meghatározott alapvető feladatait látja el, így:

– meghatározza és megvalósítja a monetáris politikát;

– kizárólagos jogosultként törvényes fizetőeszköznek minősülő bankjegyet és érmét bocsát ki, ideértve az emlékbankjegyet és emlékérmét is;

– hivatalos deviza- és aranytartalékot képez és kezeli azt;

– a devizatartalék kezelésével és az árfolyampolitika végrehajtásával kapcsolatban devizaműveleteket végez;

– kialakítja és szabályozza a belföldi fizetési és elszámolási, valamint értékpapír-elszámolási rendszereket, és felvigyázási tevékenysége keretében figyelemmel kíséri azok tevékenységét e rendszerek biztonságos és hatékony működése, továbbá a pénzforgalom zavartalan lebonyolítása érdekében;

– a feladatai ellátásához szükséges statisztikai információkat gyűjt és hoz nyilvánosságra;

– támogatja a pénzügyi rendszer stabilitását, valamint a pénzügyi rendszer prudenciális felügyeletére vonatkozó politika kialakítását és hatékony vitelét.

A fentiekén túl az MNB más tevékenységet csak elsődleges célja és a felsorolt feladatok teljesítésének veszélyeztetése nélkül – jogszabályban meghatározott felhatalmazás alapján – folytathat.

A jegybanki függetlenség jegyében az árstabilitás elérését és fenntartását szolgáló monetáris politikát, az annak érvényesítését szolgáló eszközöket a bank az MNB tv.-ben foglalt keretek között önállóan alakítja ki. Ilyen eszköz egyebek mellett, hogy az MNB a számlavezetési körében betétet fogad el és megfelelő biztosíték ellenében – a törvény szerinti korlátozással – hitelt nyújt; nyíltpiaci műveletek és visszavásárlási megállapodások keretében értékpapírokat vásárol, elad és közvetít az azonnali és származtatott piacokon; saját értékpapírokat bocsát ki; árfolyamokat és kamatokat befo-

A Magyar Nemzeti Bank feladatai, szervezete

lyásol és határoz meg; értékpapírokat számítol le (visszleszámítol); valamint szabályozza a kötelező tartalmakat.

Az MNB számlavezetési tevékenysége törvény által meghatározott alanyi körre korlátozódik. A bank vezeti például a kincstári egységes számlát, az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Részvénytársaság, az Államadósság Kezelő Központ Részvénytársaság, a hitelintézetek, az elszámolóházak, továbbá az Országos Betétbiztosítási Alap és a Befektetővédelmi Alap pénzforgalmi számláját.

II. 2. Az MNB szervei, vezetői

A Magyar Nemzeti Bank testületeiről az MNB tv. és az abban foglalt eltérésekkel a gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. törvény rendelkezik. A fenti két jogszabály alapján az MNB-nek – bár egyszemélyes gazdasági társaságként működik – van közgyűlése, ahol a magyar államot mint részvénytulajdonost a pénzügyminiszter képviseli. A közgyűlés összehívására, határozatképességére és hatáskörére vonatkozó szabályokat az MNB tv., a gazdasági társaságokról szóló törvény és a bank alapszabálya tartalmazza. A közgyűlés kizárólagos hatáskörébe tartozik az alapszabály megállapítása és módosítása, a mérleg és az eredménykimutatás megállapítása, a törvényes működés biztosítékát jelentő könyvvizsgáló megválasztása, visszahívása és díjazásának megállapítása. Az Európai Unióhoz történő csatlakozást kihirdető törvény hatálybalépését megelőzően közgyűlési hatáskörbe tartozott a bank alaptőkéjének meghatározása is, azonban a 2004. évi XXXI. törvénnyel a jegybank jegyzett tőkéjének nagysága az MNB tv.-ben került rögzítésre.

Az MNB tv. jövedelemszabályozásról szóló részének rendelkezései szerint a bank a közgyűlés döntése alapján fizet a tárgyévi eredményéből vagy az eredménytartalékból osztalékot.

A Magyar Nemzeti Bank Éves jelentése tekintetében, amely két részből, az éves beszámolóból és az üzleti jelentésből áll, a közgyűlés hatásköre el különül: az éves beszámoló vonatkozásában a hatáskör jóváhagyásra, az alapfeladatokról szóló üzleti jelentés esetében – a jegybanki függetlenségre tekintettel – az abban foglaltak tudomásulvételére terjed ki.

Az Európai Unió elvárásaival összhangban az MNB vezető tisztségviselőinek (elnök, alelnökök, a Monetáris Tanács egyéb tagjai), továbbá a felügyelő bizottság tagjainak díjazását, szemben más részvénytársaságokkal – a függetlenség további garanciájaként – nem a közgyűlés, hanem az MNB tv. határozza meg.

Az MNB alapfeladataival, az árfolyamrendszer megválasztásával, valamint a hitelintézeteknek szükséghelyzetben történő rendkívüli hitelnyújtással kapcsolatos kérdésekben a Magyar Nemzeti Bank legfőbb döntéshozó szerve a Monetáris Tanács. A 2004. december 29-én hatályba lépett, az MNB tv.-t módosító 2004. évi CXXVI. tv. szerint a Monetáris Tanács tagjai: az MNB elnöke, az elnök által javasolt egy alelnök és a köztársasági elnök által hat évre kinevezett további tagok. A módosítás következtében a Monetáris Tanács tagjainak száma a korábbi „legalább hét, legfeljebb kilenc”-ről „legalább kilenc, legfeljebb tizenegy” tagra nőtt azzal, hogy a törvénymódosítás hatálybalépésekor monetáris tanácsi tagsággal rendelkező MNB-alelnökök az eredeti megbízatásuk lejártáig megőrzik tagságukat, azaz a tanács tagjainak száma átmenetileg meghaladja a 11 főt.

A monetáris tanácsi és az igazgatósági üléseken a pénzügyminiszter vagy az általa felhatalmazott személy is részt vesz a kormány képviselőjében, de szavazati jog nélkül, mivel az Európai Unió irányelveivel összhangban az MNB tv. kimondja: „Az MNB-t e törvényben meghatározott feladatkörében a kormány nem utasíthatja”.

A Magyar Nemzeti Bank Monetáris Tanácsának tagjai

Első sor (balról jobbra): dr. Kádár Béla, dr. Hardy Ilona, Járai Zsigmond, Auth Henrik

Hátsó sor (balról jobbra): dr. Oblath Gábor, Bihari Vilmos, dr. Szapáry György, Kopits György, Adamecz Péter

A Monetáris Tanács tagjai a 2004. évben:

- Járai Zsigmond elnök – a Monetáris Tanács és az igazgatóság elnöke,
- Auth Henrik általános hatáskörű alelnök, az igazgatóság tagja,
- Adamecz Péter alelnök, az igazgatóság tagja,
- Riecke Werner alelnök, az igazgatóság tagja (mandátuma 2004. január 15-én lejárt)
- dr. Szapáry György alelnök, az igazgatóság tagja,
- Bihari Vilmos, a Monetáris Tanács tagja,
- dr. Hardy Ilona, a Monetáris Tanács tagja,
- dr. Kádár Béla, a Monetáris Tanács tagja,
- Kopits György, a Monetáris Tanács tagja,
- dr. Oblath Gábor, a Monetáris Tanács tagja.

A Monetáris Tanács döntéseinek végrehajtásáért, valamint az MNB működésének irányításáért az **igazgatóság** felel. Hatáskörébe tartozik egyebek mellett:

- az alapvető feladatok végrehajtásának irányítása,

- a Monetáris Tanács által meghatározott alapelveknek megfelelő piaci- és hitelkockázat-vállalást korlátozó limitek, benchmarkok, valamint a partnerlista és a befektetési instrumentumok meghatározása,
- az MNB mérlegéről, illetőleg vagyon- és eredménykimutatásáról, valamint az eredmény felosztásáról a közgyűlés elé terjesztendő javaslat elkészítése, az üzletvezetésről, a bank vagyoni helyzetéről és üzletpolitikájáról a közgyűlésnek szóló jelentés tervezetének jóváhagyása,
- a szervezettel és belső irányítással összefüggő kérdések jóváhagyása, ideértve az emberierőforrás-menedzsment rendszerek bevezetését és módosítását is,
- a bank működésével, illetve feladatai ellátásával kapcsolatos üzleti irányelvek, szakmai tervek és programok, valamint a fejlesztési és működési költségterv jóváhagyása,
- az ügyrendjében meghatározott üzleti, illetve nem üzleti döntések meghozatala,

A Magyar Nemzeti Bank feladatai, szervezete

- a felügyelő bizottság hatáskörébe nem tartozó feladatok tekintetében a belső ellenőrzési szervezet irányítása, valamint a belső ellenőrzés tapasztalatainak és tervének megtárgyalása,
- a kollektív szerződés lényeges módosítására irányuló javaslat elfogadása,
- a hitelintézeteknek nyújtott rendkívüli hitelek jóváhagyása a Monetáris Tanács által meghatározott alapelveknek megfelelően,
- bizottságok létrehozása, működtetése, ügyrendjük megállapítása, munkaprogramjuk jóváhagyása,
- az MNB befektetési tárgyában való döntés,
- a kiemelt projektek létrehozása,
- a Központi Bankok Európai Rendszere szakbizottságaiba tagok jelölése,
- a díjpolitika megállapítása.

2004. május 1-jétől kezdődően az MNB önálló jogalkotási hatáskörrel rendelkezik, így jogosult – feladatkörének keretei között, az MNB tv.-ben meghatározott tárgykörökben – MNB-elnöki rendelet formájában kötelező szabályokat előírni. Ennek

következtében az igazgatóság hatásköre kiegészült a Monetáris Tanács által hozott döntésekkel összhangban álló MNB-elnöki rendeletek szövegének jóváhagyásával, ide nem értve a jegybanki alapkamat és a kötelező tartalékráta mértékéről szóló MNB-elnöki rendeleteket, amelyekről való döntés az MNB tv. alapján a Monetáris Tanács hatáskörébe tartozik. Az igazgatóság hatásköre kiegészült továbbá az MNB-elnöki rendeletalkotás éves ütemtervének jóváhagyásával is.

Az MNB operatív vezető testületként működő igazgatóság legalább négy, de legfeljebb hat tagból áll. Tagjai a bank elnöke, mint az igazgatóság elnöke és a bank alelnökei.

A Monetáris Tanács és az igazgatóság jogállására, hatáskörére, feladataira, működésének rendjére vonatkozó rendelkezéseket, az MNB tv., a gazdasági társaságokról szóló törvény, a bank alapszabálya, szervezeti és működési szabályzata, illetve az e testületek által megalkotott ügyrendek tartalmazzák.

A Magyar Nemzeti Bank igazgatóságának tagjai (balról jobbra): dr. Szapáry György alelnök, Járai Zsigmond – a Magyar Nemzeti Bank, a Monetáris Tanács és az igazgatóság elnöke, Adamecz Péter alelnök és Auth Henrik általános hatáskörű alelnök

Magyar Nemzeti Bank

A testületek munkáját az igazgatóság döntése alapján szakmai bizottságok segítik:

Az ALCO (Eszköz-forrás bizottság) feladata a Monetáris Tanács és az igazgatóság devizatartalékkezeléssel kapcsolatos döntéseinek előkészítése, a tevékenységgel kapcsolatos tájékoztató anyagok elfogadása, illetve a Monetáris Tanács és az igazgatóság által delegált hatáskörben az operatív döntések meghozatala.

Az Audit bizottság az MNB ellenőrzési rendszere (belső ellenőrzés, könyvvizsgáló, felügyelő bizottság, Állami Számvevőszék) által tett megállapítások utókövetését, tapasztalatainak megtárgyalását, az éves ellenőrzési terv előzetes elfogadását, megvalósulásának nyomon követését végzi.

A Bankszakmai bizottság feladata azon jegybanki döntések meghozatalának támogatása, amelyek a pénzügyi rendszer stabilitásával és a prudenciális felügyeletére vonatkozó politika kialakításával, valamint a belföldi fizetési és elszámolási rendszerek szabályozásával és biztonságos működésük támogatásával kapcsolatos.

A Beruházási és költséggazdálkodási bizottság az igazgatóság által jóváhagyott terv keretein belül a beruházási és költséggazdálkodási kérdésekben dönt.

A Kiemelt beruházási bizottság a Logisztikai Központ beruházás kapcsán a Beruházási és költséggazdálkodási bizottság jog- és hatásköreit látja el és gyakorolja. Feladata a Logisztikai Központtal kapcsolatos munkafeladatok meghatározása és a beruházás irányítása.

A Monetáris bizottság a Monetáris Tanács monetáris politika vitelével kapcsolatos munkáját támogatja, rendszeresen áttekinti a monetáris helyzetet – a monetáris program és a tényleges monetáris folyamatok egybevetésével –, és ennek alapján előkészíti az operatív pénzpolitikai döntéseket, a belföldi devizapiaci és forintpiaci tevékenység összehangolását.

A Tulajdonosi bizottság az MNB befektetéseivel kapcsolatos stratégiai és üzletpolitikai kérdésekben végez döntés-előkészítő munkát.

A Magyar Nemzeti Bank ellenőrzését a közgyűlés által megválasztott könyvvizsgálón kívül az Állami Számvevőszék és a felügyelő bizottság végzi.

Az Állami Számvevőszéknek az MNB feletti ellenőrzési jogköréről az Állami Számvevőszékről szóló törvény rendelkezik. Az Állami Számvevőszék ellenőrzi a Magyar Nemzeti Bank gazdálkodását és a Magyar Nemzeti Bankról szóló törvényben foglaltak alapján folytatott, az alapvető feladatok körébe nem tartozó tevékenységét. E körben az Állami Számvevőszék azt ellenőrzi, hogy a Magyar Nemzeti Bank a jogszabályoknak, az alapszabályának és a közgyűlése határozatainak megfelelően működik-e. Az ÁSZ 2004-ben két vizsgálatot folytatott, az MNB 2003. évi működésének, illetve az alkalmazott teljesítményértékelési rendszernek az ellenőrzése kapcsán.

A bank könyvvizsgálójára az Állami Számvevőszék (ÁSZ) tesz javaslatot, és visszahívását is kezdeményezheti a közgyűlésnél.

A felügyelő bizottságnak az MNB tv.-ben meghatározott ellenőrzési hatásköre nem terjed ki a bank alapvető feladataira és azoknak az MNB eredményére gyakorolt hatására. Így a gazdasági társaságokról szóló törvényben előírt jelentését ezen korlátozásoknak megfelelően készíti el.

A felügyelő bizottság hat tagja közül négy tagot – köztük a felügyelő bizottság elnökét – az Országgyűlés választ, egy tag a pénzügyminiszter képviselője, egy tag pedig a pénzügyminiszter által megbízott szakértő. Megbízatásuk az Országgyűlés megbízatásának időtartamára szól, és az Országgyűlés megbízatásának megszűnéséig tart. A felügyelő bizottság működése addig tart, amíg az új Országgyűlés az alakuló üléstől számított három hónapon belül az új felügyelő bizottsági tagokat megválasztja. Ha az új Országgyűlés az említett határidőig az új felügyelő bizottsági tago-

A Magyar Nemzeti Bank feladatai, szervezete

kat nem választja meg, a felügyelő bizottság működése mindaddig tart, amíg az új Országgyűlés a felügyelő bizottsági tagokat megválasztja.

Az MNB **felügyelő bizottságának** tagjai a 2004. évben:

- Akar László, elnök,
- Baranyay László,
- dr. Kajdi József,
- dr. Urbán László
- dr. Várfalvi István,
- dr. Várhegyi Éva.

Az ÁSZ és a felügyelő bizottság tekintetében közös, hogy a jegybanki alapfeladatot jelentő tevékenységek ellenőrzésére nem jogosultak.

II. 3. A jegybank szervezete

Szervezeti szempontból kiemelt következménye volt annak, hogy a közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény hatálya 2004. május 1-jétől a Magyar Nemzeti Bankra is kiterjed. Emiatt az igazgatóság egy, a közbeszerzési eljárásokat felügyelő, a közbeszerzési tervben meghatározott célok jogszabályok szerinti teljesülését biztosító, új szervezeti egységet hozott létre Közbeszerzési önálló osztály néven, amely a közbeszerzésekben részt vevő szervezeti egységeket támogatja.

Az MNB jogszabályban meghatározott, valamint működéséhez kapcsolódó feladatainak ellátását, a döntések végrehajtását az igazgatóságon és tagjain túl a bank operatív irányításáért felelős ügyvezető igazgatók irányítják és felügyelik.

Az ügyvezető igazgatók a hozzájuk rendelt főosztályok, osztályok tevékenységét összefogva a következő területeket vezetik: pénzpolitika és statisztika, közgazdasági kutatások, elemzések és nemzetközi kapcsolatok, pénzügyi rendszer makroprudenciális felügyelete, pénzforgalom és emisszió, pénzügy, számvitel és kontrolling, befektetések felügyelete, központi igazgatási területek (jog, emberi erő-

források, titkárság, kommunikáció, bankbiztonság), központi lebonyolítás (közbeszerzés, működési szolgáltatások, számítástechnika, back office).

Az ügyvezető igazgatókat – az elsődleges monetáris politikai döntéshozói funkciójuk mellett, a közöttük lévő feladatmegosztásnak megfelelően – az elnök, illetve az alelnökök felügyelik.

A Magyar Nemzeti Bank ügyvezető igazgatói 2004. december 31-én:

Barátossy Györgyné, az Emissziós szolgáltatások főosztályát, a Pénzforgalmi, emissziószabályozási és -szervezési főosztályt felügyelő ügyvezető igazgató,
dr. Csentericsné Arnold Zsuzsanna, az Emberi erőforrások főosztályát felügyelő ügyvezető igazgató,

Garancsi György, a Kiemelt beruházások önálló osztályát felügyelő ügyvezető igazgató,

Gyöngyösy Éva, a Számviteli és pénzügyi főosztályt és a Kontrolling főosztályt felügyelő ügyvezető igazgató,

Hamecz István, a Közgazdasági főosztályt és a Nemzetközi kapcsolatok főosztályát felügyelő ügyvezető igazgató,

dr. Kálmán Tamás, a Pénzügyi stabilitási főosztályt, a Jegybanki ellenőrzési főosztályt és a Szabályozáspolitikai önálló osztályt felügyelő ügyvezető igazgató,

Király Szilárd, a Bankbiztonsági főosztályt felügyelő ügyvezető igazgató,

dr. Kovács Erika, a Jogi főosztályt és a Titkársági önálló osztályt felügyelő ügyvezető igazgató,

Mándokiné Buzogány Edit, a Bankműveleti főosztályt, a Számítástechnikai főosztályt, a Közbeszerzési önálló osztályt és a Működési szolgáltatások főosztályát felügyelő ügyvezető igazgató,

Sándor György, a Pénzpolitikai főosztályt és a Statisztikai főosztályt felügyelő ügyvezető igazgató.

A jegybanki és a banki működésből adódó feladatok ellátására hivatott munkaszervezet felépítését a 2004. december 31-i szervezeti ábra szemléletű (II. 3-1. ábra).

A Magyar Nemzeti Bank feladatai, szervezete

II. 4. Az MNB kapcsolata a Központi Bankok Európai Rendszerével

Magyarország 2004. május 1-jén bekövetkezett európai uniós csatlakozása egyben az MNB Központi Bankok Európai Rendszeréhez (KBER) tagként történő csatlakozását is jelentette.

A KBER-tagok egyben az EKB tulajdonosai is. A tulajdoni arányokat a népességi és GDP-adatok alapján határozzák meg, így Magyarország részesedése az EKB-ban 1,3884%. Mivel Magyarország még nem vezette be az eurót, az EKB Alapokmánya értelmében részesedésének 7%-át, összesen 5,4 millió eurót (1,4 milliárd forint) kellett az EKB tőkéjébe befizetnie a csatlakozás időpontjában, 2004. május 1-én.

A KBER az Európai Központi Bankból és az EU tagállamainak nemzeti központi bankjaiból áll, melynek legfőbb döntéshozó szerve az EKB Igazgatóságának tagjaiból és az eurót bevezetett tag-

államok jegybankelnökeiből álló Kormányzótanács.

Az Általános Tanács, amelynek tagjai az Európai Központi Bank (EKB) elnöke, alelnöke, valamint a 25 tagország jegybanki kormányzója, elsősorban a KBER egészét érintő feladatokkal, az euróövezet jövőbeni bővülésével kapcsolatos kérdésekkel foglalkozik, és tanácsadói, koordináló feladatokat is ellát.

A KBER működésében fontos szerepet töltenek be az EKB és tagállamok jegybankjainak szakértőiből álló bizottságok és azok munkacsoportjai. A tizenhárom bizottság alapvetően döntés-előkészítő és koordinációs szerepet tölt be a különböző jegybanki funkciók szerinti munkamegosztásban. Uniós csatlakozásunk óta az MNB vezetői és szakértői tagként vesznek részt a bizottságok, illetve a bizottságok által létrehozott munkacsoportok munkájában. (Az egyes KBER-bizottságok tevékenységét a III. 9. fejezet mutatja be.)

III. Beszámoló az MNB 2004. évi tevékenységéről

III. 1. A monetáris politika

III. 1. 1. A monetáris politika keretei

Az MNB tv. az MNB elsődleges céljaként az árstabilitás elérését és annak fenntartását jelöli meg. E cél elérésével összhangban a monetáris politika működési kereteit a forint euróhoz rögzített $\pm 15\%$ -os árfolyamsávja és az inflációs célkövetés rendszere határozza meg. A 2004-es év végi inflációs célt a jegybank a kormánnyal egyetértésben még 2002 nyarán határozta meg, $3,5 \pm 1\%$ -os sávban. Azóta a későbbi évekre is kitűzésre kerültek inflációs célok. 2003 októberében az MNB és a kormány együttesen 4% -ban állapította meg a 2005-ös év végi inflációs cél szám-szerű értékét. 2004 novemberében az MNB – szintén a kormánnyal közösen – tűzte ki a 2006-os év végi inflációs célt, amelynek értékét $3,5\%$ -ban határozta meg ± 1 százalékpontos toleranciasávval.

III. 1. 2. Az infláció alakulása

2004-ben az éves átlagos infláció $6,8\%$ volt, ami több mint 2 százalékpontos gyorsulást jelentett a 2003. évi átlagos inflációhoz képest. A 2004 decemberében mért $5,5\%$ -os infláció magasabb volt, mint

az arra az évre kitűzött $3,5 \pm 1\%$ -os cél, ennek hátterében azonban döntően a 2004-ben végrehajtott indirektadó-emelések álltak. Az adóemelések nélkül az infláció a kitűzött célsávon belül maradt volna.

2003 közepén – az adóemelések bejelentésekor – a Monetáris Tanács úgy ítélte meg, hogy az eredeti 2004-es inflációs célkitűzés fenntartása túlzott monetáris szigorot tett volna szükségessé. Ezért a Tanács úgy döntött, hogy az adóemelések azonnali árszintnövelő hatásait nem kívánja ellensúlyozni. Célul tűzte ki azonban, hogy a magasabb infláció ne épüljön be a várakozásokba, az infláció felgyorsulása átmeneti maradjon. 2005 elején az inflációs mutatók, a bérek növekedési üteme, valamint az inflációs várakozások felmérései alapján úgy tűnt, hogy az infláció megugrása nem járt együtt a várakozások tartós emelkedésével.

A 2004. év folyamán az infláció alakulása két szakaszra bontható. Az év első felében folytatódott az infláció 2003 közepén megindult gyorsulása, ami az év elején az adóemelések miatt egy ugrásszerű gyorsulásként jelentkezett. Az év közepétől azonban a fogyasztóiár-index markáns csökkenése volt tapasztalható. Az év végére a monetáris politika által befolyásolható tételek áremelkedési

III. 1-1. táblázat

A fogyasztói infláció és komponensei 2004-ben

(százalékos változás az előző év azonos időszakához képest)

	Súly	2002	2003	2004	2004				
	2004	Éves átlag	Éves átlag	Éves átlag	I.	II.	III.	IV.	dec.
Maginfláció	67,6	6,0	4,8	5,8	6,0	6,2	5,9	5,3	5,0
Feldolgozatlan élelmiszerek	6,0	2,2	0,7	6,6	4,9	8,0	11,9	1,5	5,4
Járműüzemanyag és piaci energia	6,2	-0,9	5,2	6,6	1,0	7,8	7,6	10,0	8,1
Szabályozott árak	20,2	5,5	5,4	9,3	11,7	10,1	8,3	7,2	7,3
Fogyasztóiár-index	100	5,3	4,7	6,8	6,8	7,3	7,0	5,9	5,5

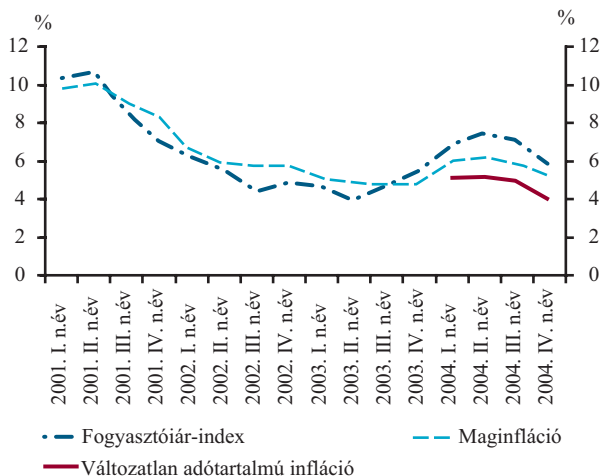
Beszámoló az MNB 2004. évi tevékenységéről

üteme az indirektadó-emelések előtti szintjére lassult.

A második félévben tapasztalt gyors dezinflációhoz jelentős mértékben hozzájárult a stabil és a 2003 második félévinél erősebb forintárfolyam. Ez – közvetlenül az importáron keresztül – elsősorban az iparcikkek és az élelmiszerek árnövekedési ütemét mérsékelte. A monetáris politika közvetített hatását az inflációs várakozások csökkenéséről tanúskodó felmérések jelzik. Így a stabil nominális környezet a várakozások lehorgonyzásával elősegíthette a bérinfláció lassulását. A dezinflációt emellett segítette a lakossági fogyasztás növekedésének számottevő lassulása, valamint a kiskereskedelem, az élelmiszer- és a dohánypiacon tapasztalt erősödő piaci verseny is.

III. 1-2. ábra

A fogyasztóiár-index és a maginfláció alakulása (éves növekedési ütem)

III. 1. 3. Árfolyam és kamatok

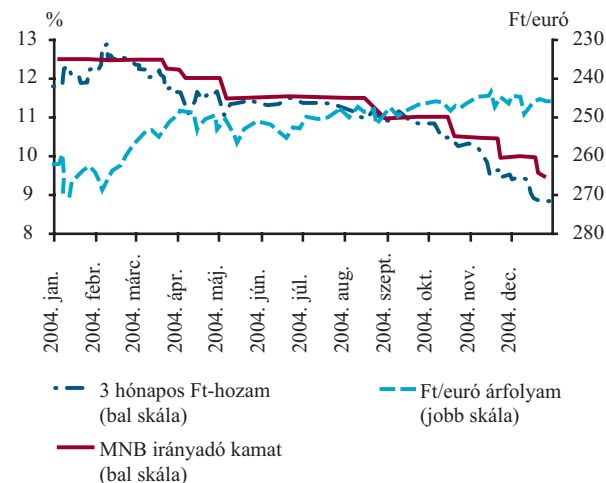
A forint árfolyama az év elején erősödést mutatott, az év második felében pedig stabilizálódott. Az árfolyam az év során végig a $\pm 15\%$ -os sáv erős félében mozgott, az előző évinél kisebb ingadozást mutatva.

A 2003. novemberi egyszeri 300 bázispontos kamatemelés után, melyet a befektetői bizalom hirte-

len megingása tett szükségessé, a Monetáris Tanács 2004 során óvatos, fokozatos kamatcsökkentésekkel összességében ugyanekkora mértékben, azaz 300 bázisponttal csökkentette a jegybanki alapkamatot, mely így év végén újra 9,5%-on állt. Az év első felében az MNB három lépésben összesen 1 százalékponttal csökkentette az alapkamatot. A lépéseket a forintbefektetések javuló kockázati megítélése tette lehetővé, ami elsősorban a makrogazdasági folyamatok és a magyar gazdaságpolitikába vetett befektetői bizalom javulásának volt az eredménye. Ugyanakkor a makrogazdasági egyensúlytalanság és az ebből fakadó törékeny pénzügyi helyzet miatt a jegybank kiemelten hangsúlyozta az óvatosság és a fokozatosság szükségességét a monetáris politikában.

III. 1-3. ábra

Árfolyam- és kamatalakulás 2004-ben (éves növekedési ütem)

Májusban a kormány az Európai Bizottsághoz benyújtotta az ún. konvergenciaprogramot, amely felvázolta az euró bevezetéséhez elvezető makrogazdasági pályát. A program az euró bevezetésének tervezett dátumát a korábbi 2008-ról 2010-re változtatta meg. A jegybank közleményében kiemelte, hogy a kijelölt fiskális konszolidációs pálya megvalósulása nemcsak az ország uniós kötelezettségvállalásai és az euró bevezetése szem-

pontjából rendkívül fontos, hanem az ország kockázati megítélése és a hosszú távon fenntartható szintű folyófizetésimérleg-hiány elérése szempontjából is.

Az év közepétől a Monetáris Tanács megváltoztatta az ülésezési rendjét. A Monetáris Tanács üléseire továbbra is havonta két alkalommal kerül sor, ám a kamatokról lehetőség szerint csak a mindenkor havi második ülésen dönt. Amennyiben azonban a körülmények szükségessé teszik, a Monetáris Tanács rendkívüli ülésen bármikor dönthet az alapkamat megváltoztatásáról.

Az év második felében a jegybank négy lépésben összesen további 2 százalékponttal csökkentette az alapkamatot. A csökkentéseket alapvetően a hazai inflációs folyamatokban bekövetkezett tendenciaváltás tette lehetővé, amely a hosszú távú inflációs kilátásokat is kedvező irányban befolyásolta. A csökkentést emellett támogatta a stabil árfolyam, valamint a rendkívül kedvező nemzetközi befektetői környezet is. Ugyanakkor a gazdaság egyensúlyi helyzetében nem következett be javulás. Ez továbbra is komoly kockázati tényezőt jelent a gazdaság stabilitására nézve, és szükségessé teszi az óvatos monetáris politika folytatását.

A jegybank a Monetáris Tanács decemberi döntése óta a rendszeres kamatmeghatározó ülésekről rövidített jegyzőkönyveket jelentet meg, még a következő kamatmeghatározó ülést megelőzően. E jegyzőkönyv a szavazati arány megjelölésével tartalmazza a kamatdöntést, a bank szakértői által készített gazdasági helyzetértékelés összefoglalóját, az elhangzott alternatív javaslatokat, valamint az ülésen elhangzott vélemények rövid összefoglalóját. A jegyzőkönyvek publikálásának célja, hogy a monetáris politikai döntéshozatal átláthatóbbá váljon, és a gazdasági szereplők árnyaltabb képet kapjanak a jegybank helyzetértékeléséről a magyar makrogazdasági és pénzügyi folyamatokat illetően.

III. 1. 4. Változások a monetáris politikai eszköztárban

2004. május elsején Magyarország csatlakozott az Európai Unióhoz, és ezzel egyidejűleg az MNB a Központi Bankok Európai Rendszerének tagjává vált. Az elmúlt év folyamán a jegybanki eszköztárban bekövetkezett változások többsége a csatlakozással és az Európai Központi Bank szabályozásának magyarországi harmonizációjával állt összefüggésben. A változások következtében az MNB által alkalmazott eszközök jelentős mértékben közeledtek az EKB gyakorlatához.

A költségvetés devizakonverziójából származó likviditásfelesleg semlegesítése

A Magyar Nemzeti Bank 2004. február 17-én bejelentette, hogy az elkövetkező egy év során előreláthatóan 1 milliárd eurót kíván a devizapiacra értékesíteni annak érdekében, hogy a költségvetés devizakonverziójának likviditásbővítő hatását ellensúlyozza. A devizapiaci értékesítés bevezetését az indokolta, hogy a kialakult gyakorlat szerint a költségvetés devizaeszközeit nem a piacon, hanem a jegybanknál váltja át forintra, ami jelentős mértékben befolyásolja a hazai bankrendszer likviditási helyzetét. Az elmúlt év során az állam a lejártó mennyiséget meghaladó devizakötvény-kibocsátást tervezett, ezzel párhuzamosan csökkent a nettó forintállampapír-kibocsátás, ami megnövelte a bankrendszer forintlikviditását. Az EU-forrásokból származó deviza forintra konvertálása pedig azáltal okoz likviditásbővülést, hogy az euróban átutalásra kerülő pénzek átváltása után azok forintban kerülnek kifizetésre a gazdaság szereplői számára. Az állam MNB-vel szembeni nettó forintkonverziójának devizapiacra terelése megfelelő számú európai uniós tagország korábbi gyakorlatának.

Beszámoló az MNB 2004. évi tevékenységéről

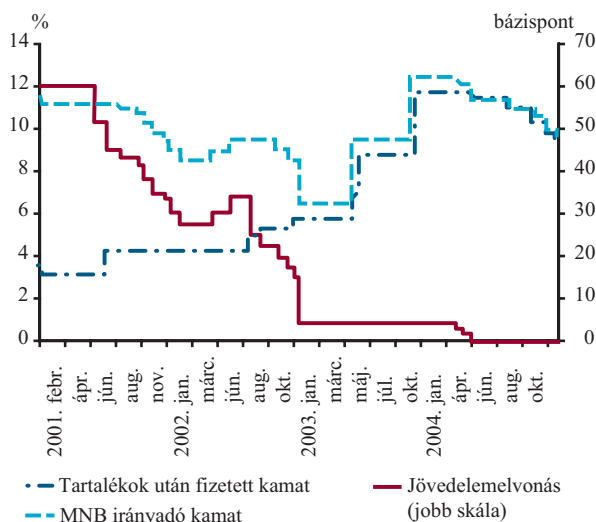
A jegybank devizapiacra történő megjelenése tehát likviditáskezelési célokat szolgál, és a forint árfolyamának alakulását nem kívánja befolyásolni. Ennek érdekében a piacra terelésre sok részletben, kis összegekben, árelfogadó módon került és kerül sor, figyelembe véve a bankközi devizapiaci szokványokat. A költségvetés devizafinanszírozási politikájától és az EU-transzferek várható összegétől függően az MNB a következő években is folytatni kívánja a költségvetés jegybankkal szembeni nettó forintkonverziójának piacra terelését.

A kötelező tartalék szabályozása

A Magyar Nemzeti Bank döntése értelmében 2004. május 1-jétől a kötelező tartalékok után fizetett kamat mértéke 25 bázisponttal nőtt, és a tartalékkamat mértéke onnantól kezdve a mindenkori jegybanki alapkamattal egyezik meg. A döntés eredményeképpen lezárult a jegybank elmúlt években követett stratégiája, amelynek során a kötelező tartalékoltatáson keresztül a jövedelemelvonás fokozatos megszüntetését tűzte ki célul Magyarország európai uniós csatlakozásáig, megfelelő az EKB által alkalmazott gyakorlatnak.

III. 1-4. ábra

A jövedelemelvonás mértéke és tényezői

Devizapiaci műveletek

A Magyar Nemzeti Bank 2004. május 1. hatállyal módosította forint- és devizapiaci üzleti feltételeit. Ezen belül a jegybank devizapiaci műveleteit érintették a legfontosabb változtatások. Az MNB sávszéli, azonnali devizapiaci műveleteinek partnerköre az MNB-nél pénzforgalmi számlával és SWIFT-kóddal rendelkező belföldi hitelintézetekre módosult. (Korábban ebbe a körbe a jegybanknál számlát vezető bankok és szakosított hitelintézetek tartoztak). A sávszéli azonnali devizapiaci műveletek üzletideje egy órával meghosszabbításra került, az eddigi 9:00-tól 16:00 óráig terjedő időszak helyett 9:00 és 17:00 óra között áll rendelkezésre a jegybank a meghirdetett árfolyamsáv szélein.

Bővülő partnerkör

2004. május 1-je előtt a jogi szabályozás nem támogatta külföldi hitelintézetek fióktelepeinek létrehozását Magyarországon. Az EU-csatlakozás után azonban az Európai Unióban székhellyel rendelkező pénzügyi intézmények számára egyszerűbbé és a korábbinál előnyösebbé vált a bankfiók alapítása, ezért elképzelhető, hogy a közeljövőben egy vagy több külföldi hitelintézet fióktelep formájában jelenik meg a magyar piacon. Ez a megváltozott körülmény szükségessé tette a jegybanki eszköztár partnerkörének módosítását. Az EKB és más – az eurórégióba nem tartozó európai országokban működő – jegybankok gyakorlata azt mutatja, hogy a külföldi bankok fiókjai általában mindenütt beletartoznak a monetáris politikai eszköztár partnerkörébe. Ennek az egyik fő oka az, hogy ezek a bankfiókok a belföldi pénzügyi intézményekhez hasonló szerepet töltenek be a pénzügyi közvetítésben, így a versenysemleges szabályozás elvéből az következik, hogy a partnerkörnek is

tagjai lehessenek. A fenti indokok alapján az MNB a jövőben a belföldi hitelintézetekre is vonatkozó feltételek teljesítése esetén lehetővé teszi, hogy a külföldi hitelintézetek magyarországi fióktelepei hozzáférjenek a jegybank forint- és devizapiaci eszköztárához. A forint- és devizapiaci üzleti feltételek ennek megfelelően módosultak, és a 2004. július 15-i hatálybalépéstől kezdve a monetáris eszköztár partnerkörének mindazon bankfiókok is tagjai lehetnek, amelyek teljesítik az egyes eszközök igénybevételéhez szükséges technikai feltételeket.

Az elfogadható fedezetek befogadási mértékeinek éves rendszeres felülvizsgálata

A monetáris politikai eszköztárral kapcsolatos alapelv, hogy a jegybank hiteloldali műveletet csak megfelelő fedezet ellenében végez üzleti partnereivel. Ilyen hiteloldali művelet jelenleg az O/N jegybanki hitel és a fizetési forgalomhoz kapcsolódó napközbeni hitel. Az MNB-nek kockázata származik abból, hogy a fedezett hitelügyletek esetében a fedezetként szolgáltatott értékpapírok árfolyama a hitelek futamideje alatt változhat. Ezért az MNB nem az aktuális piaci értékén fogadja el a fedezetként szolgáltatott értékpapírokat, hanem egy ennél alacsonyabb befogadási mértéket határoz meg, a mindenkor aktuális piaci érték százalékában kifejezve. A különböző értékpapírtípusokra azok kockázatosságától függően különböző befogadási mértékek vonatkoznak. A befogadási mértékek meghatározásának módszertana megfelel az EKB gyakorlatának, és arra az alapelve épül, hogy a fedezetként szolgáltatott értékpapírok árfolyamváltozása következtében az MNB nagyon alacsony, legfeljebb 0,1 százalékos valószínűséggel kerüljön alulfedezett pozícióba. A napi fedezetértékelés során alkalmazott befogadási mértékeket az MNB minden év végén felülvizsgál-

ja. Ennek nyomán az MNB 2004. december 15-i hatállyal módosította néhány értékpapírtípus befogadási mértékét. A módosítások az elfogadható vállalati kötvények és jelzáloglevelek befogadási mértékeit érintették, a magyar állampapírok és MNB-kötvények esetében azok változatlanok maradtak.

III. 2. A pénzügyi közvetítő rendszer stabilitása

III. 2. 1. A pénzügyi közvetítő rendszer stabilitásának elemzése

A Magyar Nemzeti Bank 2004 folyamán továbbra is kiemelt figyelmet fordított a pénzügyi közvetítő rendszer stabilitására ható események, folyamatok elemzésére. E feladata részeként azonban az év során nagyobb hangsúlyt helyezett a közvetítő rendszer szereplőivel történő aktív kommunikációra, véleménycserére.

2004 februárjában az MNB „A kelet-közép-európai országok jegybankjainak szerepe a pénzügyi stabilitás fenntartásában” címmel nemzetközi konferenciát szervezett az újonnan csatlakozott országok jegybankjai részére, amelyet a nagy érdeklődésre való tekintettel a már EU-tagországok jegybankjaiból érkező szakértők előtt is megnyitott. Az EKB, a lengyel, az észt és a magyar jegybank stabilitási területeit vezető alelnökök, ügyvezető igazgatók bemutatták intézményük pénzügyi stabilitási funkciójából adódó feladataikat, tapasztalataikat megosztották a résztvevőkkel, valamint a konferencia részeként érdemi vita folyt az aktuális pénzügyi stabilitással kapcsolatos kihívásokról, kutatásokról, alkalmazott vizsgálati módszertanról.

A nemzetközi „legjobb gyakorlatok” megismerése mellett a hazai pénzügyi közvetítőrendszer tagjaival történő kapcsolattartás is erősödött. Ennek keretét a félévente megrendezett Pénzügyi Stabilitá-

Beszámoló az MNB 2004. évi tevékenységéről

si Fórum, illetve az MNB kérdőíves felmérésen alapuló kockázati tanulmányai adják. 2004-ben „A lakásfinanszírozás banki gyakorlata, kockázata és azok kezelése a magyar bankrendszerben”, valamint „A fogyasztási hitelezés tendenciái, kockázatai, kezelésük a magyar bankrendszerben és a pénzügyi vállalkozások gyakorlatában” témakörökben készültek ilyen típusú tanulmányok. A fórum célja, hogy az elkészült tanulmányok megállapításai alapján, az egyes üzletágakban legnagyobb aktivitást mutató intézmények szakértői számára szakmai konzultációt biztosítson, amely alkalmat teremt az üzletággal kapcsolatos szakmai tapasztalatok, az MNB által elkészített kockázati tanulmányokkal összefüggésben felmerülő kérdések, valamint a jövőbeli tendenciákra vonatkozó várakozások áttekintésére.

2004-ben rendszeresen sor került az MNB és a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének negyedéves találkozóira. E rendszeres negyedéves találkozókon a két intézmény a pénzügyi rendszer stabilitásának fenntartásáért viselt felelősségével összhangban megvitatta az együttműködést igénylő aktuális kérdéseket. A megbeszélésen kiemelt témaként szerepelt a devizaalapú hiteltermékek kockázati megítélése, a vélemények egyeztetése. E találkozók egyik, a nyilvánosság számára is kézzelfogható eredménye a kamat- és árfolyamkockázatnak kitett, természetes fedezettel nem rendelkező hitelfelvevők jobb tájékoztatása, azaz kockázati tudatosságuk növelése érdekében készült tájékoztató anyag elkészítése és aktív kommunikációja.

A nemzetközi legjobb gyakorlatnak megfelelően háromoldalú együttműködési megállapodást kötött egymással a Magyar Nemzeti Bank (MNB), a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (PSZÁF) és a Pénzügyminisztérium (PM) 2004 III. negyedévében. A pénzügyi közvetítőrendszer stabilitásának biztosítása és a szektor hatékony mikro- és

makroprudenciális felügyeletének, ellenőrzésének, szabályozásának és monitoringjának hatékony koordinációja, továbbá annak érdekében, hogy mindhárom intézmény a leghatékonyabban lássa el a pénzügyi stabilitással kapcsolatos feladatát, a felek Pénzügyi Stabilitási Bizottságot hoztak létre. A bizottság tagjai: az MNB pénzügyi stabilitási területét felügyelő alelnöke, a PSZÁF főigazgatója, valamint a PM közigazgatási államtitkára. A Pénzügyi Stabilitási Bizottság első ülésére 2004. október 6-án került sor a Magyar Nemzeti Bankban.

Az MNB a pénzügyi stabilitással kapcsolatos legfontosabb megállapításait továbbra is a félévente megjelenő „Jelentés a pénzügyi stabilitásról” című kiadványában tette közzé. A 2004-es kiadványok kiemelten foglalkoztak a gazdaság külső egyensúlyi problémájával és a magánszektor fedezetlen devizában történő eladósodásának növekedésével, az ezzel összefüggő kockázatokkal. Az MNB a kockázatok korai feltárásával és kommunikálásával továbbra is a gazdasági szereplők kockázati tudatosságának növelését és a pénzügyi rendszerbe vetett bizalom erősítését tűzi ki célul.

2004-ben a „Jelentés a pénzügyi stabilitásról” című kiadványban folytatódott a bankszektor különböző kockázatait bemutató tanulmányorozat publikálása, ezúttal a lakáshitelezés, a fogyasztási hitelezés, valamint a kereskedelmi bankok vállalatirányítási gyakorlata került bemutatásra. Az „MNB Füzetek” sorozatban 2004-ben három stabilitási témájú tanulmány jelent meg. Az első a verseny mérésének módszertani bemutatásán túl meghatározta a magyar bankpiaci verseny fokát. A második módszertani tanulmány a fertőzési kockázat mértékét vizsgálta a magyar bankrendszerben, míg a harmadik a kockázatkezelés és pénzügyi idősorokban gyakran megtalálható strukturális törések kapcsolatát elemezte.

2004-ben folytatódott a féléves gyakoriságú Hitelezési felmérés elkészítése. A felmérés legfonto-

sabb célja annak feltárása, hogy a bankok hitelezési vezetői hogyan látják, értékelik a piaci folyamatokat, valamint miként alakítják stratégiájukat és azon belül hitelezési politikájukat. A banki vezetők összesített válaszait a jegybank a honlapján ismerteti.

2004 decemberében az Európai Központi Bank publikálta az első stabilitási jelentését, a munkában részt vett a Bankfelügyeleti Bizottság (Banking Supervision Committee – BSC). A kiadvány célja az Európai Unió pénzügyi stabilitásának elemzése, a potenciális kockázatok és ezek forrásainak feltárása. Szintén 2004 decemberében készült el az EKB jelentése, amely az EU-tagországok pénzügyi rendszereinek strukturális jellemzőit elemzi. A tanulmány összeállításában aktívan közreműködtek a 2004 májusában csatlakozott országok jegybankjai, köztük az MNB is.

III. 2. 2. A jegybanki szabályozói politika

A 2004-es esztendő fontos évet jelentett szabályozási szempontból. Magyarország 2004. május elsejével az Európai Unió tagjává vált, így ekkortól lépett hatályba a jogharmonizációs folyamat során elfogadott jogszabályi rendelkezések széles köre, amelyek kidolgozásában az MNB mindvégig aktív szerepet vállalt.

2004-ben négy új uniós irányelv implementálásában vett részt a MNB. A csatlakozással lépett hatályba az elektronikus pénzkibocsátó intézetekről szóló irányelv (2000/46/EK) alapján készült szabályozás, amely egy új pénzügyi szolgáltatás prudenciális és intézményi kereteit határozza meg. Ezzel egy időben került kidolgozásra a pénzügyi biztosítéki megállapodásokról szóló irányelv (2002/47/EK) alapján készült törvénymódosítás, amely a pénzügyi biztosítékok hatékonyabb érvényesítéséhez járul hozzá. A nyár folyamán valósult meg a pénzügyi konglomerátumok kiegészítő fel-

ügyeletéről szóló irányelv (2002/87/EK) alapján a Hitelintézeti, a biztosítási és a tőkepiaci törvény módosítása. A megszületett törvénymódosítások elsősorban a mindhárom szektorban tevékenykedő intézményeket szabályozzák egységesen és átfogóan, valamint meghatározzák az ennek ellenőrzéséhez szükséges felügyeleti struktúrát is. Szintén a nyáron kezdődött el a Piaci visszaélésekről szóló irányelvcsomag (2003/6/EK) átvétele, amelynek befejezése 2005 tavaszán várható. A Tőkepiaci törvény készülő módosítása modernizálja a tiltott és megengedett piaci magatartásokat és bővíti e területen a felügyelet rendelkezésére álló eszközöket.

A jogharmonizációs munkákon túlmenően folytatódott a felkészülés az új európai tőkemegfelelési szabályozásra. Az év során az MNB a Pénzügyminisztériummal és a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletével közösen elkészítette az uniós irányelv tervezetéről a közös országvéleményt, amelyet a hatóságok az Európai Bizottság részére küldtek meg. Az MNB szakértői részt vettek az Európai Bankfelügyeleti Bizottság (CEBS) validációs munkacsoportjában, amely a belső minősítésen alapuló módszerek közös uniós minimumkövetelményeinek konvergenciát dolgozták ki.

Az MNB 2004-ben több szabályozáspolitikai témájú elemzést is készített. Kiemelendő ezek közül a hazai bankrendszer vállalatirányítási gyakorlatát érintő felmérés, amelyet az MNB munkatársai a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének munkatársaival közösen készítettek el. A felmérés fontosabb publikus megállapításai megjelentek a „Jelentés a pénzügyi stabilitásról” 2004. júniusi számában, valamint a felmérésben részt vevő bankok közvetlenül is visszajelzést kaptak a megállapításokról. Az MNB munkatársai ezenfelül elkészítették a hazai értékpapírosítás szabályozási környezetének elemzését és megfogalmazták a törvényi szabályozás fejlesztésének lehetséges irányait. Az elemzést tár-

Beszámoló az MNB 2004. évi tevékenységéről

gyalta a háromoldalú Pénzügyi Stabilitási Bizottság is, és a felek megállapodtak arról, hogy a 2005-ös év során a tanulmány következtetései alapján áttekintik a hatályos magyar szabályozási környezetet.

III. 2. 3. A jegybanki helyszíni ellenőrzések

A pénzügyi stabilitási terület részét képező jegybanki helyszíni ellenőrzés 2004-ben folytatta a jegybanki ellenőrzési politikában rögzített és meghirdetett alapelveknek megfelelő helyszíni ellenőrzési tevékenységét. Az elmúlt évben 114 vizsgálat – amelyhez kapcsolódóan a központok mellett több mint 60 fiók, kirendeltség, illetve telephely – lefolytatására került sor. Az éves terv szerint elvégzett átfogó, téma- és utóvizsgálatok során a feltárt hibák kijavítására mintegy 100 intézkedő levélben összesen közel 800 feladat végrehajtását írta elő a jegybank, amelyek teljesülését fokozottan figyelemmel kísérte.

Az előző évekhez hasonlóan meghatározó volt a hitelintézeti szektor ellenőrzése, 53 vizsgálat 14 bankot és 39 szövetkezeti hitelintézetet érintett. Ezen intézményi kör ellenőrzése során egyes adatszolgáltatások, továbbá a pénzforgalmi előírások betartásának vizsgálata állt az ellenőrzések fókuszában. A szektort érintően elmondható, hogy általában javul az adatszolgáltatások minősége, azonban míg az állományi adatokat tartalmazó mérleg típusú jelentések minősége alapvetően megfelelő, a forgalmi adatokat tartalmazó, analitikus nyilvántartásokra épülő adatszolgáltatások összeállítása nehézségeket okoz, a módosítások adaptálása sem megy mindig zökkenőmentesen. A legkevésbé elfogadható minőségűek a kamatstatisztikák, a fizetésimérleg-adatszolgáltatás egyes adatai, illetve a pénzforgalmi adatszolgáltatások voltak.

A fizetésimérleg-jogcímezéshez kapcsolódó jelentős jogszabályváltozások indokolták azt a téma-

vizsgálat-sorozatot, amelynek keretében összesen 13 hitelintézetnél tekintettük át a forintfizetési forgalomban az ország- és jogcímkód-információk továbbításának és fogadásának rendjét, valamint a 12 500 euró értékhatárhoz kapcsolódó forint- és devizaforgalom jogcímezését szabályozó előírások betartását. A vizsgálatok eredményeként az MNB képet kapott a jogszabályváltozások adaptálásának kezdeti nehézségeiről, a hiányosságokról. Megállapításainkkal, illetve helyszíni tanácsadással, valamint az előírt intézkedésekkel segítettük a hibák mielőbbi kiküszöbölését.

A pénzforgalom vizsgálata során a szabálykövető magatartás megítélését 38 hitelintézetnél, a pénzforgalmi adatszolgáltatásokban szereplő adatok megbízhatóságát 5 banknál, a készpénz-forgalmazási tevékenységet pedig 25 hitelintézetnél ellenőriztük. A teljesítési határidők betartása alapvetően megfelelő. Odafigyelést igényel a hitelintézetek részéről az a vizsgálatok során feltárt tény, hogy a budapesti egységekhez képest a vidékieknél gyakoribbak voltak a szabályszegések.

Az előző évhez hasonlóan 2004-ben is kiemelt feladat volt a nem pénzügyi vállalatok ellenőrzése, amelynek keretében 47 nem pénzügyi vállalatnál első alkalommal került sor helyszíni vizsgálatra, további 5 cégnél pedig utóvizsgálatra. Az első alkalommal vizsgált vállalatoknál szerzett tapasztalatok megegyeznek az elmúlt évekével, az adatszolgáltatási kötelezettség ismeretének hiánya, az útmutatók nem megfelelő értelmezése miatt hiányos, illetve hibás jelentések kerültek beküldésre az MNB-be. A hibák javítása nyomán fizetésimérleg-korrekciókra is sor került. Az utóvizsgálatok kedvező tapasztalatokkal zárultak, alapvetően javult a beküldött adatok minősége.

2004-ben valamennyi pénzfeldolgozó vállalkozás – 6 cég – ellenőrzésére sor került. Elmondható, hogy a vállalkozások törekszenek pénzfeldolgozási tevékenységüknél a jogszabályi előírások és a

jegybanki követelmények figyelembevételére. Kiemelendő negatív tapasztalat az elsősorban a manuális feldolgozás során tapasztalt nem megfelelő selejtezési szint, ami a feldolgozás minőségének romlását eredményezte.

III. 3. Fizetési és értékpapír-elszámolási rendszerek

A fizetési és értékpapír-elszámolási rendszerek vonatkozásában az MNB egyidejűleg több szerepkört is betölt; szolgáltatóként vezeti a hitelintézetek számláit, amelyen a bankközi ügyletekből származó forintpozíciók véglegesen teljesítésre kerülnek. Működteti a VIBER-t. A GIRO Elszámolásforgalmi Rt.-nek és a Központi Elszámolóház és Értéktár Rt.-nek társtulajdonosa. Mindhárom elszámolási rendszernek résztvevője. Felvigyázóként az elszámolási infrastruktúra egészét tekintve szabályozó, engedélyező, ellenőrző szerepet tölt be. A piaci verseny szempontjából semleges partnerként pedig az érintettek együttes döntését igénylő infrastruktúrafejlesztés elősegítője, katalizátora.

III. 3. 1. A szerepköröket érintő jogi környezet legfontosabb változásai

Az MNB tv. módosításáról rendelkező 2004. évi XXXI. törvény 2004. május elsején hatályba lépett módosításával változott a jegybank pénzforgalmi felvigyázói és szabályozói hatásköre.

Az MNB alapfeladatai közé tartozó, a fizetési és elszámolási rendszerek biztonságos és hatékony működéséért viselt felelősséghez tartozó felvigyázási jogkört az MNB tv. módosítása kiterjesztette az értékpapír-elszámolási rendszerekre is. Ezzel összhangban a MNB tv. az értékpapír-elszámolási rendszerek vonatkozásában is felruházta rendeletalkotási jogkörrel a jegybankot, az MNB a hitelinté-

zeti elszámolóházak mellett az értékpapír-elszámolóház részére is jogosult kockázati alap képzésére, az alap képzésének módjára, mértékére és felhasználására vonatkozóan rendeletben előírásokat adni. A törvény lehetőséget biztosít arra, hogy a jegybank rendeletben határozza meg a hitelintézeti, valamint az értékpapír-elszámolási tevékenységet végző szervezetek üzletszabályzataira és szabályzataira vonatkozó jegybanki követelményeket.

A pénzforgalmi szabályozási hatáskör pontosításának lényege a kormány és a jegybank közötti, a pénzforgalom szabályozására vonatkozó hatáskörök korábbinál világosabb szétválasztása. A számla megnyitására, a számla feletti rendelkezésre, a rendelkezés korlátozására vonatkozó követelmények meghatározása, amelyet eddig is kormányrendelet szabályozott, ezentúl egyértelműen nem tartozik az MNB hatáskörébe. Az MNB a pénzforgalmi szabályozás keretében az ügyfelek előzetes és utólagos tájékoztatásához, a fizetési módokhoz és alkalmazásukhoz szükséges szabályokat alkotja meg.

2004. május elsejétől változtak az EU-tagországokkal lebonyolított fizetési forgalom jogszabályi feltételei, hatályba lépett a 232/2001. kormányrendelet korábban a jogharmonizáció keretében megalkotott és kihirdetett, a tagországok közötti átutalásokra vonatkozó fejezete, illetve közvetlenül hatályosult a magyar jogban az Európai Parlament és az Európai Tanács 2560/2001 számú rendelete. Ugyancsak a csatlakozás napjától hatályos a fizetési és értékpapír-elszámolási rendszerekben történő teljesítés véglegességéről szóló 2003. évi XXIII. törvény.

III. 3. 2. Az MNB mint felvigyázó

Az MNB felvigyázási tevékenységének módszertana a fizetési és értékpapír-elszámolási rendsze-

Beszámoló az MNB 2004. évi tevékenységéről

rek működtetésére és a jegybankok felvigyázási tevékenységére vonatkozó nemzetközi (BIS, EKB) irányelvek és ajánlások, valamint az Eurórendszer tagállamai által elfogadott és bevezetett módszerek alapján került összeállításra. Kiterjed a rendszerekkel kapcsolatos követelmények meghatározására, szabályozására, adatgyűjtés és elemzés útján a rendszerek működésének folyamatos figyelemmel kísérésére és ellenőrzésére, nemzetközileg elfogadott alapelvek és ajánlások alapján a rendszerek időszakonkénti átfogó értékelésére, a rendszerek biztonságos működése érdekében szükségesnek tartott intézkedések előírására és ezek megvalósulásának a nyomon követésére.

Az MNB a rendszerkockázati szempontból fontos mindhárom rendszer – az általa működtetett VIBER, a GIRO Rt. által üzemeltetett BKR és a KELEER Rt. által működtetett értékpapír-elszámolási rendszer – tekintetében gyakorolja ezt a jogosítványát.

III. 3. 3. A teljesítés véglegességéről szóló törvény jegybanki végrehajtása

A fizetési, illetve értékpapír-elszámolási rendszerekben történő teljesítés véglegességéről szóló, 2004. május 1-jén hatályba lépett 2003. évi XXIII. törvényben foglaltak végrehajtásáról az MNB-nek mint kijelölő, illetve a tagállamok társintézményeit értesítő hatóságnak kell gondoskodnia, a VIBER esetében pedig, mint a rendszer törvény szerinti résztvevőjének kell eljárnia.

A törvény rendelkezéseivel összhangban lévő eljárási szabályok beiktatása érdekében 2004. május 3-i hatállyal módosítottuk az MNB számlavezetési üzleti feltételeit, az annak szerves részét képező VIBER rendszerleírást, továbbá a törvényben foglaltak végrehajtására külön kiegészítő megállapodást is létrehoztunk a közvetlen és közvetett VIBER-tagok között.

Az MNB által működtetett rendszer a törvény értelmében kijelölt rendszernek minősül. A másik két kijelölésre került elszámolóháznál aktív szerepet vállaltunk a módosítások előkészítésében, konzultációkkal segítve a végrehajtást és ügyelve arra, hogy a szükséges eljárási szabályok a törvény rendelkezéseivel összhangban, a rendszerek és a rendszer résztvevőinek a törvény szerinti tényleges védelmet biztosítva kerüljenek kidolgozásra. Ennek során külön figyelmet fordítottunk arra, hogy a törvény által a rendszerek saját hatáskörébe utalt szabályok – mint pl. a fizetési megbízások rendszerbe történő befogadási időpontjának a meghatározása – a VIBER, a BKR és az értékpapír-elszámolási rendszerek tekintetében azonos elvek szerint kerüljenek kialakításra (természetesen a rendszerek eltérő sajátosságait is figyelembe véve).

A rendszerre és a rendszertagokra vonatkozó adatszolgáltatás a fizetést korlátozó eljárás megindítására jogosult hatóságok részére megtörtént.

A törvény a hatálya alá tartozó rendszerek kijelölésére jogosult hatóságként a kijelölést államigazgatási eljárás keretében a GIRO Rt. (Bankközi Klíringrendszer) és a KELEER Rt. (értékpapír-elszámolási rendszer) tekintetében 2004. október 31-ig végrehajtottuk.

III. 3. 4. Az MNB mint tulajdonos

Az elmúlt évben a jegybank fizetési és értékpapír-elszámolási rendszerekkel kapcsolatos tulajdonosi és működtetői szerepe változatlan maradt a nagy összegű fizetési forgalom elszámolására szolgáló VIBER tekintetében. Nem így a KELEER Rt. vonatkozásában, amelyben tulajdoni hányadát – 50%-ról 53,3%-ra – növelte, megvásárolva a Budapesti Árutőzsde részvénycsomagjának egy részét. 2004-ben az MNB tárgyalásokat kezdeményezett a GIRO Rt.-ben lévő részesedésének eladásáról, amelynek realizálására 2005-ben került sor.

A jövőben mindkét rendszer vonatkozásában – az EU gyakorlatával összhangban – elsősorban a velük kapcsolatos, a III.3.2. fejezetben már kifejtett, felvigyázói jogosítványával kíván élni és kevésbé fog támaszkodni tulajdonosi jogaira, mivel tulajdonosi szerepvállalásának eredeti célját, a megfelelő tőkeellátottságú, biztonságosan és hatékonyan működő hitelintézeti és értékpapír-elszámolóházak létrejöttét, elérte. Mind a KELER Rt., mind a GIRO Rt. nemzetközi összehasonlításban is fejlett infrastruktúrával rendelkező, megbízhatóan, zökkenőmentesen működő elszámolóház. Ennek megfelelően az MNB tulajdonosi részesedésétől függetlenül is biztosítani tudja az elszámolási rendszerek biztonságos és hatékony működéséhez fűződő érdekeinek érvényesülését.

III. 3. 5. Az MNB mint a változások katalizátora

Az MNB az elszámolási infrastruktúra fejlesztésének és a készpénz nélküli fizetési módok, fizetési eszközök fejlesztésének katalizátoraként az év folyamán a fizetési rendszerben érintett szereplők közötti kommunikáció és együttműködés elmélyítésére törekedett. Megszülettek – a 2003-ban az MNB kezdeményezésére alapított – Fizetési Rendszer Fórum első, elsősorban a készpénz nélküli fizetési módokkal és a bankkártyák chipmigrációjával kapcsolatos ajánlásai. Folytatódott a 2002-ben hagyományteremtő szándékkal indított nemzetközi pénzforgalmi konferenciák sora, amelynek témáját ezúttal a hazai és nemzetközi bankközi együttműködés képezte. A szakértőink több nemzetközi konferencián tartottak előadásokat az EU-csatlakozással, a kis értékű fizetési rendszerekkel és a bankkártyákkal kapcsolatban.

III. 3. 6. Az MNB mint szolgáltató

Újraszabályozásra került a VIBER-üzemidő meghosszabbításának rendje. A rendszer megbízható

és hatékony működése érdekében az MNB szükségesnek látta a korábbinál szigorúbb gyakorlat kialakítását, ezért márciusban az *üzleti feltételek* vonatkozó részének megváltoztatásáról döntött. Az üzemidő meghosszabbításra vonatkozó igényt ezentúl írásban, megfelelő indoklással alátámasztva kell benyújtani. Az üzemidő-meghosszabbítás időtartama nem haladhatja meg az egy órát. A meghosszabbítás elfogadható okait, a követendő technikai és likviditáskezelési eljárásokat tételesen tartalmazza az új szabályozás. Kiemelten kezeli a szabályozás az értékpapír-elszámolás biztonságát, ezért a KELER hosszabbítási kérelmét minden esetben elfogadja. Az új szabályozás hatására lecsökkent az üzemidő-meghosszabbítások száma és javult a rendszer működési biztonsága.

A VIBER működtetőjeként az MNB sikeresen hajtott végre a – teljes hazai infrastruktúrát érintő – SWIFTNet migrációt.

A kis összegű, 12 500 euró alatti fizetések tekintetében az egységes belső piac működésének elősegítése érdekében gondoskodni kell arról, hogy egy tagállam határain belüli átutalás díja ne legyen drágább, mint a két tagállam közötti. Az azonos díjszabást azonban csak akkor kell alkalmazni, ha a fizetési megbízás adattartalma megfelel a rendelet előírásainak, nevezetesen, ha az átutaló megadja a jogosult nemzetközi bankszámlaszámát (IBAN), valamint a bankazonosító számát (BIC). Az azonos díj elvének alkalmazása 2004 májusától Magyarországon is hatályos. Azonban egyelőre csak az euróvezetési országokból Magyarországra átutalók számára jelent díjcsökkenést. Azzal a fő céllal, hogy a bankok nemzetközi átutalásokkal kapcsolatos költsége, ezáltal a szolgáltatás ára is csökkenjen, illetve az eurófizetések teljesítése felgyorsuljon, az MNB és a GIRO Rt. közös projektet indított az EBA Clearing S.A.S. által üzemeltetett, a kis összegű eurófizetéseket elszámoló páneurópai elszámolási rendszerhez, a

Beszámoló az MNB 2004. évi tevékenységéről

STEP2-höz történő csatlakozásra, ami segíti a magyar bankrendszert abban is, hogy teljesítse az EKB és az Európai Pénzforgalmi Tanács azon elvárását, hogy az Európai Gazdasági Térség (EGT) területén minden bankszámlaszám közvetlenül címezhető legyen e rendszeren keresztül.

A jegybank felülvizsgálta és megváltoztatta számlavezetési és fizetési rendszertagsági politikáját. Az Európai Unióhoz történt 2004. május 1-jei csatlakozás óta az Európai Gazdasági Térséghez (EGT) tartozó országokban székhellyel rendelkező hitelintézetek lényegesen egyszerűbb feltételek mellett alapíthatnak Magyarországon fióktelepet, illetve fióktelep alapítása nélkül is nyújthatnak határon átnyúló pénzügyi szolgáltatásokat. Ezért az MNB kialakította, és nyilvánosságra hozta a külföldi intézmények és azok fióktelepei részére történő számlavezetési, VIBER-rendszertagsági és napközi hitelnyújtási politikáját.

A 2004. szeptember 1-jétől meghirdetett politikája és az ennek megfelelően módosított üzleti feltételei szerint az MNB ezentúl az EGT tagországai-ban bejegyzett hitelintézetekkel közvetlenül, vagy magyarországi fióktelepe útján, az EGT-n kívüli, harmadik országbeli hitelintézetek magyarországi fióktelepével, továbbá külföldi jegybankokkal és nemzetközi pénzügyi intézményekkel köt bankszámlaszereződést.

A MNB közvetlen VIBER-rendszertagságot az EGT tagországaiban bejegyzett hitelintézetek részére távoli hozzáféréssel, vagy magyarországi fióktelepe útján, az EGT-n kívüli, harmadik országbeli hitelintézetek esetében pedig azok magyarországi fióktelepe részére teszi lehetővé. A VIBER-csatlakozás speciális feltétele, hogy a székhely szerinti ország jogrendje biztosítsa, a III. 3. 3. fejezetben már említett, a fizetési, illetve értékpapír-elszámolási rendszerekben történő teljesítés véglegességéről szóló 2003. évi XXIII. törvény előírásainak maradéktalan érvényesülését a külföldi székhelyű

résztevő ellen indított fizetést korlátozó eljárás esetében.

A VIBER-hez távoli hozzáféréssel csatlakozó EGT-n belüli hitelintézetek – összhangban az Európai Unió gyakorlatával – napközi hitelben nem részesülnek, ezt a jegybank csak a magyarországi fióktelepek útján történő csatlakozás esetén biztosítja.

III. 3. 7. A VIBER működése

A VIBER tagjainak száma 2004-ben – az előző év végéhez képest – nem változott, mindkét időpontban 36 tagja volt. Az év közben megszűnő Konzumbank és Postabank helyébe a Sopronbank és az OTP Jelzálogbank lépett be.

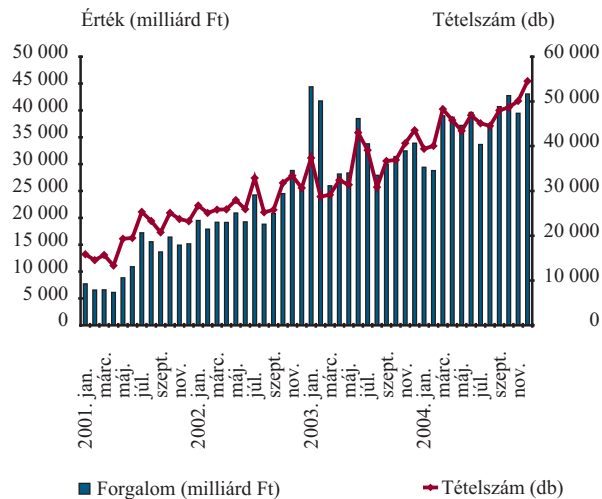
A Bankközi Klíring Rendszerben és a VIBER-ben együttesen 501 billió (ezermilliárd) forint forgalmat bonyolítottak le az év során, és ennek 89,8%-át a VIBER-ben számolták el. A két rendszer együttes elszámolási forgalma az évre előrejelzett GDP-adat 24,7-szeresét teszi ki, ez némileg meghaladja az előző évi pontosan huszonnégyszeres arányszámot.

A valós idejű rendszerben az év folyamán lebonyolított fizetési műveletek értéke 449,8 billió (ezermilliárd) Ft, az éves tételszám 554,9 ezer db volt. A forgalom értéke 13,4%-kal, míg a tételszám 29%-kal nőtt az előző évhez képest. 2004-ben az átlagos tétel nagyság előző évekre jellemző folyamatos növekedése megállt, a tárgyévi átlagos tétel nagyság 810,5 millió Ft/tétel volt (szemben a megelőző évi 922,4 millió Ft/tétel adatával, amelynek magas értékében közrejátszott a forint felértékelésére számító 2003. januári spekulációs támadás, valamint az év közepén végrehajtott sáveltolás után megnövekedett forgalom).

A fizetési forgalom havonkénti alakulását mutatja a következő – az adatokat 2001. január 1-jétől tartalmazó – grafikon, értékben és tételszámban:

III. 3-1. ábra

A VIBER-ben lebonyolított fizetések értéke és darabszáma (2001-2004)

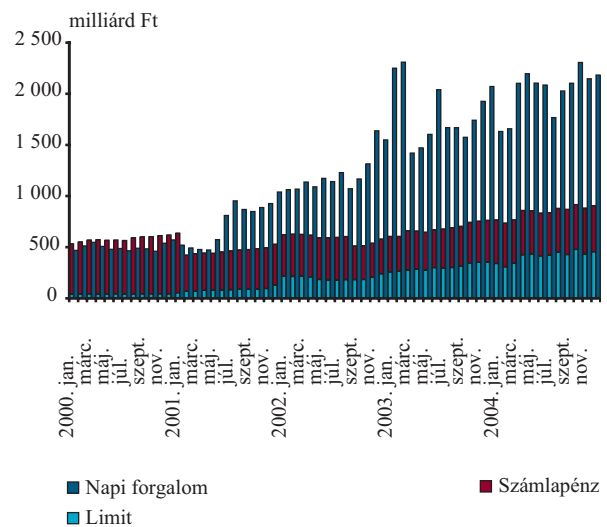
2004-ben a napi átlagos tételszám 2185, az átlagos napi VIBER forgalom pedig 1771 milliárd Ft volt. A tételszám szerint legmagasabb napi forgalmat, 3259 műveletet 2004. december 15-én számolták el, a forgalom értéke 2004. október 20-án 2850 milliárd forinttal éves csúcsot mutatott. A VIBER abszolút csúcsgforgalmát 2003 januárjában érte el, ekkor a napi tételszám 5221 db-ot, a napi forgalom értéke a 6043 milliárd forintot is elérte. A bankok által képzett napközbeni hitelkeret (amelyet a fizetések lebonyolítása céljából, zároltatott értékpapírok fedezete mellett biztosít az MNB, és amely a bankszámlaegyenleg kiegészítésére szolgál) átlagos napi állománya 2004-ben 412,3 milliárd forint volt, ami 36%-kal meghaladta a 2003. évi adatot. Az előző évhez képest a bankok összesített napi átlagos bankszámla állománya 13,5%-kal nőtt és elérte a 429 milliárd forintot. A pénzforgalom lebonyolítására szolgáló – e két forrásból származó – likviditás napi átlagban 2107 milliárd forint értékű VIBER és BKR együttes forgalom elszámolását tette lehetővé, ez az érték 16%-kal meghaladja az előző évi napi forgalmat. A bankok tehát „bővebb” likviditással rendelkeztek a korábbi idő-

szakhoz képest, és ezen belül egyértelműen az ingyenes napközbeni hitelt részesítették előnyben. A nap végén is fennálló hitelkeret egynapos hitel-lé válik, amelyből 2004-ben az MNB kumuláltan 2659,7 milliárd Ft-ot folyósított, 40%-kal többet, mint 2003-ban. Ezen hitelek napi átlagos állománya 10,5 milliárd forint volt.

Az átlagos napi forgalom a napi likviditás 2,5-szeresét tette ki az év folyamán. Nemzetközi összehasonlításban a VIBER likviditása kiemelkedően magasnak mondható. A bankrendszer átlagos napi likviditásának és pénzforgalmának havi alakulását mutatja a következő grafikon.

III. 3-2. ábra

A bankok napi átlagos likviditásának (számlapénz+limit) és pénzforgalmának összevetése

A VIBER rendelkezésre állásának szintje az elmúlt évben 99,77% volt, ami nagymértékű javulást mutat a megelőző évi 99,22%-hoz képest. Az év során a leállások, illetve későbbi indulások száma 9 volt (2003-ban 18), a teljes kiesett üzemidő 6,7 óra, a leghosszabb üzemzavar szeptemberben alakult ki, a két órát is meghaladta a hálózati kapcsolat és SWIFT kapcsolat hiánya. A rendelkezés-

re állás mutatója megfelel a KBER TARGET-tel szemben támasztott követelményének is. A készletintézkedés-rendszer igénybevételére nem került sor.

III. 4. Devizatartalék-kezelés, kockázatkezelés

III. 4. 1. A tartalék tartásának céljai

A Magyar Nemzeti Bank – MNB tv.-ben rögzített – egyik legfontosabb feladata az ország devizatartalékainak kezelése. A devizatartalékok számos alapvető célt szolgálhatnak egy gazdaságban, amelyek közül kiemelkedik:

- A monetáris politika támogatása (a forint meghirdetett árfolyamsávon belül tartása érdekében végzett intervenció),
- Tranzakciós célok (államadósság-kezelés támogatása, belföldi devizaigény kielégítése, esetleges krízishelyzetek elsimítása),
- Vagyonkezelési cél.

A tartalékkezelés első számú célja a monetáris politika támogatása. Az inflációs célkitűzés mellett az árfolyamrendszer hitelességének egyik biztosítéka a megfelelő szintű tartalék, amely szükség esetén intervenció formájában nyújt védelmet az árfolyamsáv számára, valamint támogatja a Gazdasági és Monetáris Unióba (GMU) vezető úton a devizaárfolyamra vonatkozó maastrichti kritérium teljesülését. 2004-ben sem sávon belüli nyílt intervencióra, sem sávszéli, passzív intervencióra nem került sor.

A második, a tranzakciós cél jelentősége továbbra is nagy, főként az elmúlt évben tapasztalt pénzmozgások tükrében. A legfőbb tranzakciós cél továbbra is az állami adósságkezelés kiszolgálása. Az EU-transzferekhez kapcsolódó devizamozgások 2004-ben még nem gyakoroltak lényeges hatást a devizatartalékokra.

A tartalék tartásának költségei a magyar kötvénykiadások hitelfelárainak elmúlt évben tapasztalt besűkülésével jelentős mértékben csökkentek. Hátterében a májusi EU-csatlakozás megtörténtehez kapcsolódó keresletnövekedés és felár beárazódása, valamint a konvergenciafolyamat folytatódása, a 2010-es GMU-csatlakozási határidő betartásával kapcsolatos várakozások állnak. Mindezek ellenére az MNB tisztán vagyonfelhalmozási célból továbbra sem kíván tartalékot tartani. Törekszik viszont arra, hogy a mindenkor szükséges mennyiségű devizatartalék kezelésekor a hozamszempontokat is érvényesítse, vagyis annak értékét felelős vagyonkezelőként megőrizze, és lehetőség szerint gyarapítsa.

III. 4. 2. Befektetési politika

A klasszikus hozam–biztonság–likviditás hármas befektetési szempontrendszer kapcsolatát tekintve az MNB befektetési filozófiája: a portfólión elérhető hozam maximalizálása, a magas szintű biztonsági és likviditási követelmények fenntartása mellett. A befektetési irányelvek kialakításánál az MNB által követett legfőbb szempont általában a fejlett országok központi bankjai által követett legjobb gyakorlat átvétele. Mint a központi bankok túlnyomó többségénél, így az MNB által követett befektetési politika is alapvetően konzervatív.

A konzervatív befektetési politika azt jelenti, hogy az MNB kerüli a nagy árfolyam-ingadozást mutató értékpapírokat, így például a részvényeket. A befektetési univerzum oly módon korlátozott, hogy a vásárolható kötvénypiaci eszközök maximális hossza 10 év, hitelminősítésük AA-AAA lehet. A hitelminősítésen túl a felállított likviditási követelmények is a fejlett országok, nagy nemzetközi pénzügyi szervezetek, illetve kormányügynökségek kibocsátásainak vásárlását teszik lehetővé. 2004-től az MNB AAA minősítésű, inflation-linked kötvényekbe is fektet.

A tartalékok devizaszerkezetében 2004-ben is meghatározó szerepet játszott az euró. Súlyát indokolja az ország eurózónával való gazdasági integrációja és az államadósság devizaszerkezete is, valamint az a tény, hogy az euró az intervenció devizaneme.

A tartalékportfólió szerkezetét tekintve az MNB megkülönböztet ún. likviditási és befektetési portfóliót. A likviditási portfólió feladata a napi szintű likviditási igény maradéktalan kiszolgálása (kamat- és tőketörlesztések, intervenció, egyéb tranzakciók, átutalások), de a devizatartalékot gyarapító befolyások (állami forrásbevonás, intervenció) is elsőként ebben a portfólióban csapódnak le. A tartalék nagyobb hányadát kitevő befektetési portfólió már hosszabb időhorizontot vesz alapul a befektetések értékelésére, vagyis fokozottabb hangsúlyt kapnak a hozamelvárások. Bár az értékpapírok gyors és eredményes értékesíthetősége itt is alapkövetelmény, a befektetési állomány stabilitása a piaci kilátásoktól függően hosszabb átlagos futamidejű kihelyezéseket is lehetővé tesz.

2004-ben az MNB a tartalék 20%-át tartotta likviditási, 80%-át pedig a befektetési portfólióban.

III. 4. 3. A tartalék nagysága

A hivatalos devizatartalékok nagysága 2004 folyamán 10,1 milliárd euróról 11,6 milliárd euróra emelkedett. A tartalékok szintje az első három negyedévben csupán mérsékelt ingadozásnak volt kitéve, az emelkedés túlnyomó része az utolsó negyedévben következett be.

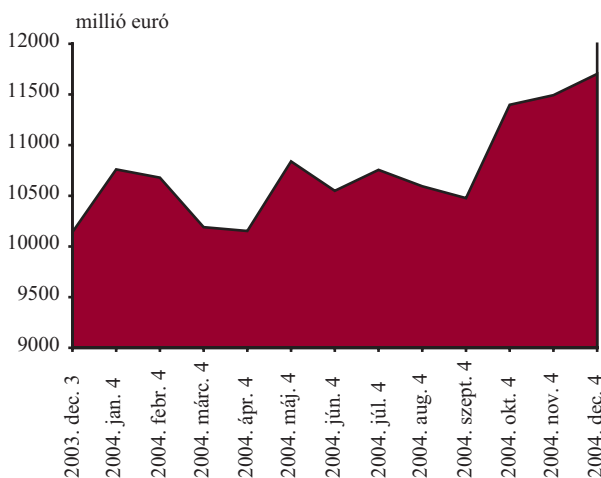
A tartalékok növekedése irányába ható legfontosabb tényező az állam devizahitel-felvétele volt. Az állam az elmúlt évben több devizában (euró, japán jen, angol font, amerikai dollár), összesen 3,2 milliárd euró értékben vont be forrást a kötvénypiacokról. Ezen túlmenően a privatizációhoz kapcsolódó tételek (Richter, MOL) mintegy 0,7 milliárd

euróval, a devizatartalékok saját hozama 0,3 milliárd euróval járult hozzá a devizatartalékok növekedéséhez.

A tartalékok nagyságát csökkentették az állam és az MNB devizaadósságának tőke- és kamattörlesztései, mely a tavalyi évben együttesen 2,1 milliárd euró volt. Az MNB februárban bejelentett nyíltpiaci euróértékesítései mintegy 0,4 milliárd eurót tettek ki. A dollár gyengülése a dollárban tartott devizatartalékokon keresztül megközelítőleg 100 millióval mérsékelte az euróban kifejezett tartalékszintet. A fedezeti ügyletek mark-to-market állományának változása és a rövid lejáratú betétek ingadozása együttesen elhanyagolható mértékben befolyásolta a tartalékok nagyságát.

III. 4-1. ábra

A hivatalos devizatartalékok alakulása 2004 eleje óta

III. 4. 4. A pénzügyi kockázatok kezelése az MNB-ben

Az MNB alapfeladatainak ellátása során pénzügyi kockázatot hordozó tevékenységeket is végez. A kockázati tudatosság jegyében – mely a jegybank kockázattvállalásának alapja –, a bank folyamatosan méri és korlátozza a kockázatoknak való kitettséget, minimálisra csökkentve ezáltal a pénzügyi veszteségek elszenvedésének lehetőségét. A koc-

Beszámoló az MNB 2004. évi tevékenységéről

kázatok egy része objektív adottság, elválaszthatatlan a bank alaptevékenységétől. Tipikusan ilyen az MNB eredményének a forint-deviza árfolyamok változásából adódó potenciális megváltozása.

A devizatartalék kezeléséhez kapcsolódó kockázatok ugyanakkor jórészt tudatosan vállaltak. E kockázatokat az MNB limitekkel korlátozza, amelyek tükrözik az MNB preferenciáit a kezelt tartalék értékének biztonságát, a tartalék likviditását, illetve a tartalékon várt hozam nagyságát illetően.

A döntési hatáskörökről szóló szabályoknak megfelelően a tudatos kockázatvállalás 2004-ben alkalmazandó kereteiről a Monetáris Tanács döntött. Meghatározta a tartalék- és kockázatkezelés alapelveit, tudatosan vállalt kockázatként jelölte meg a piaci, hitel- és likviditási kockázatok körét. Döntött a benchmarkpolitikáról és stratégiai benchmarkot állapított meg; valamint meghatározta, hogy a bruttó tartalékszerkezetben eszközoldalon mely devizanemek tarthatók.

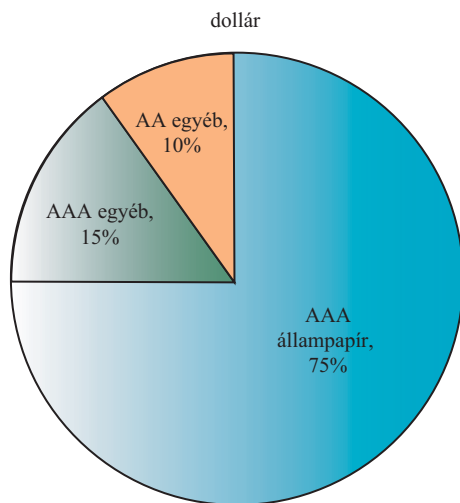
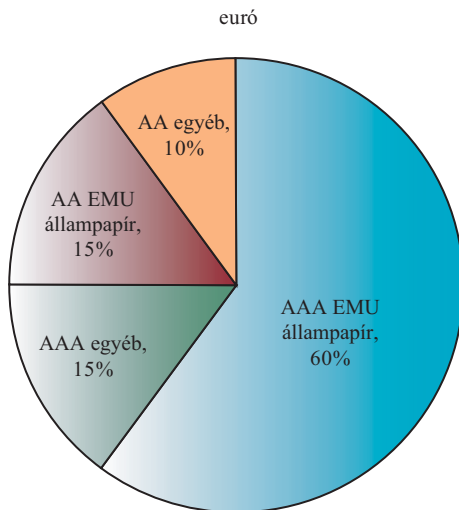
Az MNB igazgatósága hagyta jóvá – a Monetáris Tanács által meghatározott kereteken belül – a limitrendszert (a tartalékportfólióknak a benchmarkok hitel-, likviditási és egyéb kockázatahoz képest engedélyezett eltérési limiteit; a partnerlimiteket), és a tartalékkezelésben engedélyezett befektetési instrumentumok körét. Az Eszköz-forrás bizottság (ALCO) az év folyamán havi rendszerességgel áttekintette a piaci folyamatokat és felülvizsgálta a bank kockázati kitétségét. A pénzügyi kockázatok kezelését és a döntés-előkészítést a piaci területtől független szervezeti egység látja el.

A kockázatkezelési politika két fő pillére a kétszintű benchmarkrendszer és a – részben a benchmarkokhoz kapcsolódó – limitrendszer. A benchmarkok olyan, csak „papíron” létező referenciaportfóliók, amelyekkel a ténylegesen kezelt tartalékportfóliókon elért teljesítmény mérhető. A bank külön stratégia alapján kezeli a befektetési és a likviditási portfóliókat. Az év folyamán taktikai benchmark felállítására nem került sor, a stratégiai benchmarkok voltak érvényben. A benchmarktól való maximális eltérést az igazgatóság által meghatározott limitek korlátozták.

2004-ben mind az euró-, mind a dollár befektetési portfólió benchmarkja legalább AA minősítésű és legfeljebb 10 év hátralévő futamidejű állampapírokat, vállalati kötvényeket és pénz-, valamint tőkepiaci eszközöket tartalmazott. A benchmarkportfóliók – az eszközök hitelbesorolása és hátralévő futamideje szerinti – összetétele tükrözi a jegybankokra jellemző konzervatív kockázatvállalási hajlandóságot. A III.4.-2. ábra azt mutatja, hogy mind az euró-, mind a dollárbenchmarkot a legbiztonságosabbnak tartott, legjobb besorolású – AAA-s – állampapírok dominálták. Az európortfólió állampapír szegmense francia és német (AAA), valamint olasz (AA) papírokat tartalmazott; az egyéb szektorok benchmarkja pénz- és tőkepiaci hozamokon (Libor, swap) alapult. A dollárbenchmarkban az AAA besorolású egyéb szektorokat állami garanciával bíró intézmények képviselték, az AA minősítésűekhez kiindulópontul itt is Libor- és swapráták szolgáltak.

III. 4-2. ábra

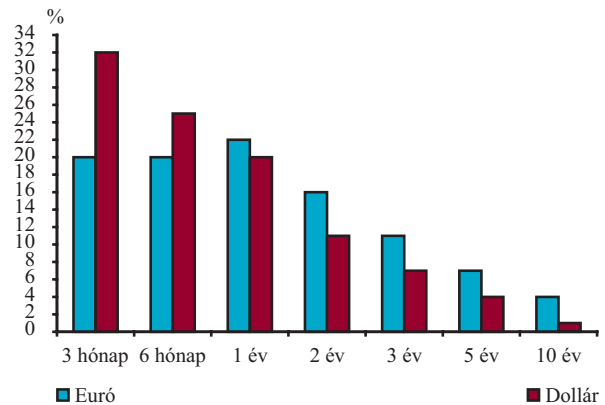
Az euró- és a dollárbefektetési portfólió benchmarkjának hitelminősítés szerinti összetétele, 2004

A III. 4-3. ábrán az egyes lejáratú szegmensek benchmarkon belüli súlya látszik. A likviditási és a kamatláb-kockázat csökkentése céljából mindkét devizanemben 60 százalék feletti volt a legfeljebb egy éves hátralévő futamidejű papírok súlya.

III. 4-3. ábra

Az euró- és a dollárbefektetési portfólió benchmarkjának hátralévő futamidő szerinti összetétele, 2004

A likviditási portfólió benchmarkja mindkét devizában 3 hónapos pénzügyi betéteket tartalmazott. Az euróbefektetési portfólió hozama 2004-ben 3,30 százalék volt, ami 0,29 százalékponttal haladta meg a benchmarkját; a dollárportfólió hozama 1,45 százalék volt, ami 37 bázisponttal volt magasabb a benchmarknál. Az eurólikviditási portfólió havi évesített átlagos hozama 2,11 százalék volt szemben a benchmark 2,04 százalékos hozamával, a dollárhozam 1,36 százalék volt a benchmark 1,14 százalékaival szemben.

Az év utolsó napján az MNB teljes devizamérlegének kamatkockázata a kockázatosított érték (VaR) mutatóval kifejezve (1 hónapos horizonton és 95 százalékos konfidenciaszinten) 30,4 millió euró volt, míg a befektetési portfóliókon a benchmarkoktól való eltérésekből fakadó többlet kamatkockázat összesen 3,3 millió eurós kockázatosított értéket eredményezett.

III. 4. 5. Működési kockázatok kezelése az MNB-ben

A bank működése során olyan kockázatokkal is szembesül, amelyek nem sorolhatók a pénzügyi kockázatok körébe. Ezekkel – az úgynevezett mű-

Beszámoló az MNB 2004. évi tevékenységéről

ködedési kockázatokkal – függnek össze a munkafolyamatok lebonyolítása során elkövetett hibák, belső vagy külső visszaélések, infrastrukturális rendszerkiesések, esetleges katasztrófák miatti üzemszünetek és az ezekből eredő kedvezőtlen reputációs hatások, pénzügyi veszteségek. Ezeknek a kockázatoknak a megfelelő kezelésével elkerülhető, illetve korlátozható a fenti veszteségek, megőrizhető, adott esetben még fokozható is az ország jegybankjának megbízható működésébe vetett bizalom. Az MNB egyik fő prioritású célja volt ezért 2004-ben a kockázati tudatosság erősítése.

A legjobb gyakorlat megvalósításának céljával kifejlesztett, rendszerszerű kockázatfelmérés alapjául szolgáló, a munkafolyamatokban bekövetkező változások nyomon követését is biztosító modell alkalmazásával, a bank egészére kiterjedő önértékelés keretében összeállítottuk az MNB működési kockázati térképét.

A 2004. évi felmérési eredmények értelemszerűen tükrözik, hogy elsődlegesen a magas pénzügyi kockázatok hordozó, valamint a pénzkezeléssel összefüggő munkafolyamatokhoz kapcsolódik a bank pénzben kifejezhető működési kockázatainak jelentős része. A működési kockázatokkal összefüggő, reputációt érintő veszélyeztetettség emellett nagy a monetáris politika kialakítása és döntései, ezek kommunikálása, a nemzetközi szervezetekkel kapcsolatos tájékoztatás, a pénzügyi rendszer felvigyázása, a statisztikai adatok szolgáltatása, az informatikai rendszerek beszerzése, valamint az átláthatóságot is demonstráló beszámolási tevékenység során.

Az egyes szervezeti egységek által alkalmazott kockázatkezelési eszközök a kontrollok szabályozáson alapuló kiépítésétől és gyakorlásától kezdődően, a különböző súlyú krízishelyzetek kezelése tervének kidolgozásán át az esetleg bekövetkezett kockázati eseményekből adódó károk enyhítésének megoldásáig választhatók.

A bank, a külön felállított és karbantartott humán kockázati térkép segítségével, figyelmet fordított a humán erőforrással kapcsolatos működési kockázat-kezelési eszközök gondozására is.

A működési kockázatok kezelésében fontos szerepet tölt be a krízishelyzetek kezelhetőségét szolgáló üzletmenet-folytonossági tervezés, a BCP (Business Continuity Plan) rendszer. A bank BCP szempontjából kritikus tevékenységeinek kiszűrése, az üzlet-folytonossági tervek átfogó karbantartása, a tesztek, a számítástechnika számára háttérközpontul és a kritikus munkafolyamatok folytathatóságához alternatív helyszínül szolgáló azonnali tartalékközpont (ATK) 2004. évi felállítása jól szolgálják a banki tevékenységek biztonságának növekedését.

Az önértékelési rendszeren (risk self-assessment) alapuló kockázatfelmérési gyakorlat teljes kiépítése és a kockázatkezelés orientálásában való következetes alkalmazása stratégián alapuló, megfelelő szervezeti, döntési, szabályozási kereteket igénylő, hosszabb távú feladat. A munka során a szakterületekkel folytatott párbeszéd, a publikáció, és a sokirányú műhelymunka jótékonyan hatnak a szervezet kockázati tudatosságának növelésére és a bank hírnevére.

III. 5. Emissziós tevékenység

A Magyar Nemzeti Bank egyik alapvető feladata az országos készpénzforgalom megfelelő mennyiségű, minőségű és címletösszetételű bankjegyekkel és érmékkel történő ellátása. Ennek a feladatának a jegybank 2004-ben mind Budapesten, mind pedig a négy regionális emissziós központban maradéktalanul eleget tett.

Az országos készpénzforgalom lebonyolításához szükséges bankjegyeket és érméket a jegybank tulajdonában lévő gazdasági társaságok, a Pénzjegynyomda Rt. és a Magyar Pénzverő Rt. állítják elő.

III. 5. 1. Készpénzforgalom, feldolgozási tevékenység

2004-ben a Magyar Nemzeti Bank pénztárai 3888 milliárd forint értékű készpénzforgalmat bonyolítottak le, amely 8%-kal meghaladta az előző évi pénztári forgalom értékét. A készpénzforgalmon belül a befizetések nőttek erőteljes mértékben, 14,6%-kal, a kifizetések mérsékelten, 2,5%-kal emelkedtek.

Az év folyamán az ügyfelek 358 millió darab bankjegyet fizettek be, és 354 millió darab bankjegyet vettek fel a jegybanki pénztárakból. A jegybankban nagy kapacitású pénzfeldolgozó gépekkel történik a befizetett bankjegyek döntő részének vizsgálata valódiság és forgalomképesség szerint. 2004-ben befejeződött a nagy teljesítményű bankjegyfeldolgozó gépek korszerűsítése. Új típusú szenzorok kerültek beépítésre, amelyek magasabb színvonalú bankjegyfeldolgozást tesznek lehetővé. 2004-ben a forgalomban lévő bankjegyek átlagosan 1,5-szer fordultak meg a jegybank bankjegyfeldolgozó területén, ami kismértékű növekedést jelent az előző évhez viszonyítva. A bankjegyek megfordulásának emelkedése a bankjegyek gyakoribb jegybanki ellenőrzését teszi lehetővé.

A Magyar Nemzeti Bankban folyó pénzfeldolgozás túlnyomó részben – mintegy 95%-ban – korszerű feldolgozógépeken történik. A gépi készpénzfeldolgozás lehetőséget nyújt a fizetőeszközön alkalmazott biztonsági elemek megvizsgálására is, ami a hamisgyanús fizetőeszközök kiszűrésében döntő jelentőségű.

A jegybanki érmeforgalmazás mennyisége nem változott jelentősen 2004-ben. Az elmúlt évhez képest 4%-kal több, 237 millió darab érmét fizettek be az ügyfelek az MNB pénztáraiba, és 424 millió darab érme kifizetésére került sor, amely 2%-kal elmarad a tavalyi érmekifizésektől.

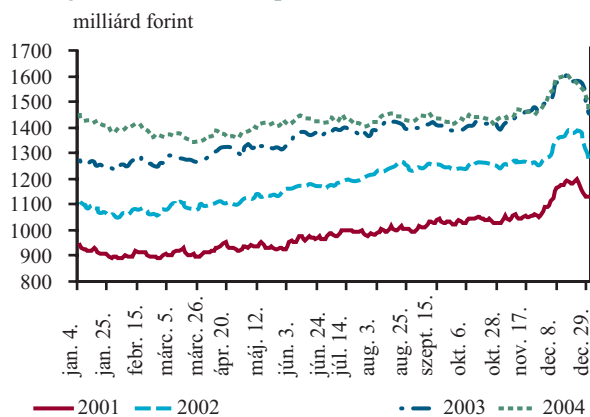
Összességében az MNB budapesti pénztárában és négy regionális emissziós központjában átlagosan naponta 2,9 millió darab bankjegy és 2,7 millió darab érme ki- és befizetésére került sor, amely súlyát tekintve mintegy 16 tonna készpénz forgalmazását jelentette.

III. 5. 2. Forgalomban lévő készpénz

A forgalomban lévő készpénz értékének évközi változása 2004-ben eltért a korábbi évektől, amely jól látható a III. 5-1. ábrán. Az év eleji – minden évben jellemző – készpénz-visszaáramlás erőteljesebb volt, és hosszabb ideig tartott (március végéig), mint a korábbi években. A II. negyedévben a szezonális hatásoknak megfelelően a készpénz értéke kismértékben nőtt, majd ezt követően novemberig stagnált, míg a korábbi években folyamatos emelkedése volt megfigyelhető. A készpénzállomány értéke a karácsony előtti időszakban nőtt meg jelentősen, majd visszaesett az év eleji szint alá, amelyre az utóbbi 15 évben nem volt példa. 2004. december végén 1444,3 milliárd forint értékű készpénz volt forgalomban, 14 milliárd forinttal, 1%-kal kevesebb, mint az előző év végén.

III. 5-1. ábra

A forgalomban lévő készpénz értékének alakulása

A forgalomban lévő készpénzállomány előző évektől eltérő alakulását több tényező is magyarázta 2004-ben. A készpénzállomány értékének csökke-

Beszámoló az MNB 2004. évi tevékenységéről

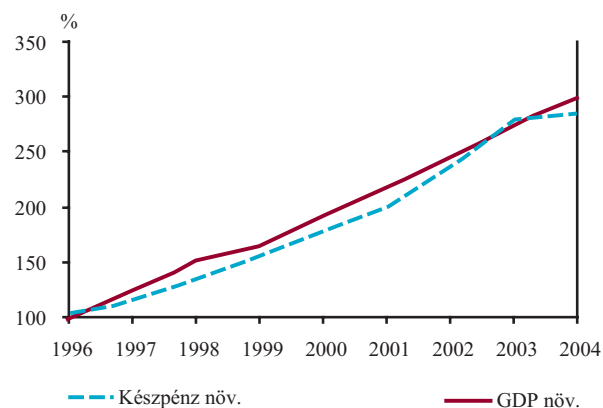
nése a reálbérek mérséklődésével, és ezzel összefüggésben a kiskereskedelmi forgalom előző évinél lényegesen lassabb ütemű emelkedésével, valamint azzal magyarázható, hogy a 2003. novemberből megugrott kamatszint miatt a készpénztartás költsége (elmaradt haszon) jelentősen megnőtt. A megemelkedett kamatok a háztartásokat pénzügyi eszközeik átcsoportosítására, kamatozó eszközökbe történő befektetésre ösztönözte. A nem kamatozó pénzügyi eszközök – ezen belül a készpénzállomány – 2004 első negyedévében erőteljesen csökkent, amely a jegybanki befizetési forgalom jelentős növekedésében is megjelent.

Minden évben a karácsonyi ünnepek után nagyarányú a készpénz visszaáramlása a jegybankba. 2004 decemberében a korábbi évekhez képest több munkanap állt rendelkezésre a készpénz jegybanki befizetésére. A hosszabb december végi befizetési időszak is hozzájárult ahhoz, hogy a forgalomban lévő készpénz értéke december 31-én az előző év végi szint alá csökkent.

Az év közben átlagosan forgalomban lévő készpénz folyó áras GDP-hez viszonyított aránya – a készpénz GDP-nél lényegesen kisebb növekedési üteme következtében – az elmúlt évi 7,3%-ról 6,9%-ra csökkent. A forgalomban lévő készpénz átlagosan 3%-os növekedési üteme 6 százalékponttal maradt el a folyó áras GDP növekedési ütemétől.

III. 5-3. ábra

A folyó áras GDP és a forgalomban lévő készpénz éves átlagos értékének növekedése 1996-os bázison

2004-ben egy lakosra átlagosan 144 ezer forint összegű készpénz, 24 darab bankjegy és 230 darab érme jutott. Az elmúlt évhez képest az egy főre jutó készpénz értéke 6,7%-kal emelkedett, a bankjegyek száma egy, az érmék száma 30 darabbal nőtt. (2004 végén az eurózónában az egy főre jutó forgalomban lévő euróbankjegyek száma 31, az euróérméké 182 darab volt.)

A forgalmi készpénzállomány értékén belül a bankjegyek aránya az előző évekhez hasonlóan 98%, az érméké 2% volt.

III. 5. 3. Forgalomban lévő bankjegyek

2004 végén a forgalomban lévő bankjegyállomány értéke 1416 milliárd forint volt, 1%-kal kevesebb,

III. 5-2. táblázat

Forgalomban lévő készpénz az év utolsó napján

	2003	2004	Változás	
	milliárd forint			%
Bankjegyek	1431,3	1415,8	-15,5	98,9
Érmék	24,5	25,5	1,0	104,1
Forgalmi készpénzállomány	1455,8	1441,3	-14,5	99,0
Emlékpénzek	2,6	3,0	0,4	115,4
Forgalomban lévő készpénz	1458,4	1444,3	-14,1	99,0

III. 5-4. táblázat

Forgalomban lévő bankjegyek az év utolsó napján

Címletek	Mennyiség	Érték	Megoszlás (%)	
	millió darab	Mrd forint	mennyiség	érték
20 000 forint	24,6	491,4	10,2	34,7
10 000 forint	71,7	717,0	29,8	50,6
5000 forint	22,2	111,2	9,2	7,9
2000 forint	16,7	33,4	6,9	2,4
1000 forint	43,5	43,5	18,0	3,1
500 forint	22,8	11,4	9,5	0,8
200 forint	39,4	7,9	16,4	0,5
Összesen	240,9	1415,8	100,0	100,0

III. 5-5. táblázat

Forgalomban lévő érmék az év utolsó napján

Címletek	Mennyiség	Érték	Megoszlás (%)	
	millió darab	millió forint	mennyiség	érték
100 forint	130,5	13 052	5,6	51,2
50 forint	78,3	3 913	3,4	15,4
20 forint	156,9	3 137	6,7	12,3
10 forint	189,5	1 895	8,1	7,4
5 forint	252,4	1 262	10,9	5,0
2 forint	694,3	1 389	29,8	5,5
1 forint	824,3	824	35,5	3,2
Összesen	2326,2	25 472	100,0	100,0

mint az elmúlt év hasonló időszakában. A forgalomban lévő bankjegyek darabszáma 1%-kal csökkent, de az egyes bankjegycímletek között lényeges eltérések voltak a változás dinamikáját tekintve. Legnagyobb mértékben, 9%-kal a 20 000 forintosok száma nőtt, ugyanakkor a 10 000 forintosok száma 5%-kal, az 5000 forintosoké 12%-kal csökkent.

Az év végén forgalomban lévő bankjegyek átlagos címletértéke (forgalomban lévő bankjegyek értéke/forgalomban lévő bankjegyek darabszáma) 5877 forint volt, gyakorlatilag nem változott az el-

múlt év hasonló időszakához viszonyítva. Összehasonlításként, 2004 végén a forgalomban lévő euróbankjegyek átlagos címletértéke 52 euró (12768 forint) volt.

III. 5. 4. Forgalomban lévő érmék

2004-ben a forgalomban lévő érmék mennyiségének növekedése elmaradt az elmúlt két év 11-12%-os növekedési ütemétől. 2004 végén 2326 millió darab érme volt forgalomban, 9%-kal, 187

Beszámoló az MNB 2004. évi tevékenységéről

millió darabbal több, mint az elmúlt év hasonló időszakában. A növekmény több mint 70%-a – a korábbi évekhez hasonlóan – a kis címletű (1 és 2 forintos) érmék átlagot meghaladó mértékű kiáramlásából származott. A 100 forintos érmék forgalomban lévő darabszáma a korábbi évek 4-8%-os növekedésével szemben mindössze 1%-kal nőtt. 2004-ben a forgalomban lévő érmék értéke a korábbi évekhez képest kisebb mértékben, 4%-kal (1 milliárd forinttal) emelkedett.

III. 5. 5. Bankjegy- és érmeszakértői tevékenység

A Magyar Nemzeti Bank végzi az országban előforduló feltehetően hamis forint-, illetve különböző külföldi bankjegyek és érmék szakértői vizsgálatát. A készpénzszakértői területen 2004-ben folytatódott, év végére pedig befejeződött az Európai Unióhoz való csatlakozás jegyében létrehozott Nemzeti Készpénzszakértői Központ működési feltételeinek megteremtése. Az euró hamisítás elleni védelmének biztosítása érdekében az EKB által létrehozott Hamisítvány-nyilvántartó Rendszerhez (CMS) való teljes körű kapcsolódás számítástechnikai infrastruktúráját nemzeti oldalról megteremtették.

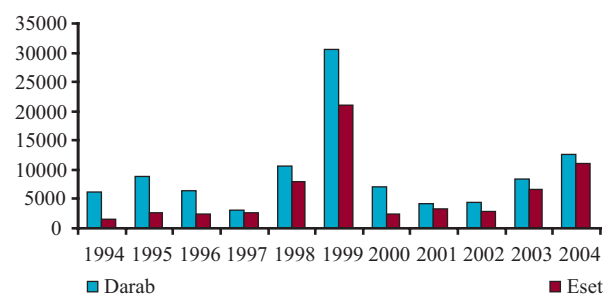
A forgalomban lévő forintbankjegyek hamisítása 2004-ben – a számítástechnikán alapuló színes sokszorosító eszközök (színes fénymásolók, printerek) fejlődésével, terjedésével összhangban – az elmúlt évhez viszonyítva emelkedett. Bankjegyeinket nyomdai eljárással továbbra sem hamisítják. A növekedés ellenére a hamisítás mértéke a készpénzforgalom biztonságát nem veszélyezteti, nemzetközi viszonylatban a fellelt hamisítványok száma közepesnek minősíthető. A Magyar Nemzeti Bank szakértői 2004. év során 11 097 esetből származó, 12 638 darab hamisítványt regisztráltak. Egymillió darab forgalomban lévő bankjegyre 53 darab hamisítvány jutott, ami európai összehasonlításban átlagosnak tekinthető. A leggyakrabban hamisított

címlet 70%-os részarányával az 1000 forintos volt. A színes fénymásolóval vagy nyomtatóval készült hamisítványok egy része már a forgalomba kerülést megelőzően lefoglalásra került.

A valódi bankjegyek ismerete, illetve elvárható mértékű ellenőrzése esetén a hamisítványok segédeszköz nélkül is kiszűrhetők. Ennek elősegítése érdekében nagyobb mértékben részt vettünk a hitelintézetekben és a kereskedelemben dolgozó pénztárosok képzésében, továbbképzésében.

III. 5-6. ábra

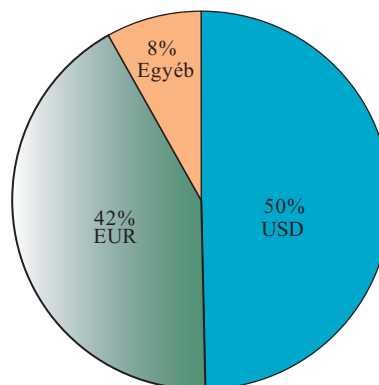
A forinthamisítások eset- és darabszáma

A 2004-ben lefoglalt valutahamisítványok száma nem jelentős, az előző évihez viszonyítva 30%-kal csökkent. Ezen belül jelentősen csökkent az euró hamisításának mértéke, a Magyarországon lefoglalt valutahamisítványok 42%-a volt euró.

III. 5-7. ábra

A Magyarországon lefoglalt valutahamisítványok valutánemenkénti megoszlása 2004-ben

III. 5. 6. Emlékérme-kibocsátás

A Magyar Nemzeti Bank 2004-ben négy témában bocsátott ki emlékermét. Az athéni olimpia tiszteletére, továbbá a visegrádi várról és a pécsi ókeresztény sírkamrákról 5000 forint névértékű ezüst emlékermét jelentetett meg a jegybank. Magyarország Európai Unióhoz történő csatlakozása alkalmából 50 000 forint névértékű arany, 5000 forint névértékű ezüst és 50 forint névértékű jubileumi forgalmi érmét bocsátott ki az MNB.

III. 6. Statisztikai szolgálat

III. 6. 1. Az MNB statisztikai tevékenységének jogi keretei

Az MNB tv. 4. §-a a jegybank alapfeladatai közé sorolja a feladatai ellátásához szükséges statisztikai információk gyűjtését, információs rendszer működtetését és nyilvánosságra hozatalát.

Az MNB tv. 2004. május 1-jétől hatályos 60. §-a (1) bekezdésének i) pontja alapján az MNB elnöke felhatalmazást kapott arra, hogy rendeletben – a korábbi MNB-rendelet helyett – szabályozza a jegybanki információs rendszerhez szolgáltatandó információk körét, a szolgáltatás módját és határidejét.

Ennek megfelelően 2005-re vonatkozóan az adatszolgáltatási kötelezettségeket az MNB elnöke már rendeletben írta elő a pénzügyi intézmények, befektetési vállalkozások, kiegészítő pénzügyi szolgáltatást nyújtó intézmények körére. Az ennél szélesebb személyi körre nézve az MNB változatlanul az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program (OSAP) keretében rendelte el az adatszolgáltatásokat.

Az MNB – mint a hivatalos statisztikai szolgálathoz tartozó szervezet – statisztikai tevékenységét a személyes adatok védelméről és a közérdekű

adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvénnyel összhangban a statisztikáról szóló 1993. évi XLVI. törvény is szabályozza.

III. 6. 2. Statisztikai tevékenységek

Az MNB statisztikai tevékenysége magában foglalja a feladatai ellátásához szükséges adatok gyűjtését, átvételét, feldolgozását, információs rendszerek létrehozását, működtetését, az adatok elemzését, közzétételét és a nemzetközi adatszolgáltatási kötelezettségek teljesítését.

A statisztikai adatgyűjtéseket az MNB évente vizsgálja felül és az adatszolgáltatásokat egy naptári évre írja elő. A 2004. évre vonatkozó adatszolgáltatásokat a jegybank a 3/2003. (PK. 16.) MNB-rendelet, illetve annak helyébe lépő 7/2004. (XII. 7.) MNB elnöki rendelet, valamint a 2004. évi Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program (OSAP) keretében rendelte el.

Az MNB-ben folyó statisztikai munka három nagyobb szakstatisztikai területet fog át: a jegybankban készülnek a monetáris és a fizetésimérleg-statisztikák, valamint a pénzügyi számlák.

A monetáris statisztika a monetáris pénzügyi intézmények (a hitelintézetek, a pénzpiaci alapok és a jegybank) mérlegadatainak feldolgozásával a hitel- és pénzállományok alakulásáról és az egyes szektorok monetáris pénzügyi intézményekkel szembeni pozíciójának változásáról ad információt. A monetáris statisztika részét képezi a piaci – nem pénzügyi vállalati, háztartási, bankközi – kamatstatisztikák készítése is.

A fizetési mérleg és az ahhoz kapcsolódó állományi statisztikák a gazdaság szempontjából rezidensek és nem rezidensek közötti gazdasági műveletekről, a követelések és tartozások állományáról, illetve azok változásáról adnak információt.

A pénzügyi számlák a magyar gazdaság pénzügyi eszközeit és kötelezettségeit, illetve a pénz-

Beszámoló az MNB 2004. évi tevékenységéről

ügyi vagyon változásának összetevőit mutatják be. A pénzügyi számlák a nemzeti számlák rendszerének szerves részét képezik, és hasznos segítséget nyújtanak a pénzügyi közvetítő rendszer fejlődésének és fejlettségének vizsgálatához, a gazdasági szereplők finanszírozási kapcsolatainak elemzéséhez. A pénzügyi számlákhoz szorosan kapcsolódó értékpapír-statisztika az értékpapírok letétkezelőinek jelentéseire épül, az állampapírok, a befektetési jegyek és a tőzsdei részvények állományairól és azoknak a gazdaság szereplői közötti megoszlásáról ad képet.

A statisztikák publikálásának fő csatornája az internetes adatközlés. A feldolgozott adatokat az MNB hosszú idősorok formájában teszi közzé honlapján. A statisztikai idősorok menüpont alatt az MNB jelenleg monetáris, fizetésimérleg-statisztikai, pénzügyi számla, valamint ár-, árfolyam-statisztikai, pénz- és tőkepiaci idősorokat publikál. Az idősorok közzélé mellett az MNB meghatározott – a monetáris, a fizetésimérleg-statisztikák és az értékpapírok tulajdonosi megoszlása – témakörökben havi, illetve negyedéves rendszerességgel sajtóközleményeket is ad ki, amelyeket a publikációs naptárban fél évre előre rögzített időpontokban tesz közzé.

A 2004. évi változások

A legjelentősebb módszertani változtatásra a fizetésimérleg-statisztikában került sor. Egyrészt – a nemzetközi módszertani szabványhoz igazodva – az MNB áttért az eredményszemléletű jövedelemelszámolásra, másrészt a közvetlentőke-befektetésekhez kapcsolódó újrabefektetett jövedelmek is bekerültek a fizetésimérleg-statisztikába. Az újrabefektetett jövedelmek elszámolásával előállított 2003. évi fizetésimérleg-adatokat, valamint az 1995-ig visszavezetett idősorokat 2004. március 31-én publikálta először az MNB. Ezzel a mód-

szertani változtatással megszűnt az újrabefektetett jövedelmek el nem számolásából adódó eltérés a nemzeti számlák jövedelem- és pénzügyi számláitól. A kamatok eredményszemléletű elszámolása a 2004. június 30-i sajtóközleményben jelent meg először.

A pénzügyi számlákstatisztika területén 2004 folyamán – az uniós követelményekkel összhangban – megtörtént a publikált idősorok kibővítése, 1995-ig történő visszavezetése. A háztartások és az államháztartás esetében ez a visszavezetés még korábbi időpontig, 1991-ig valósult meg. Emellett az MNB 2004 februárjában szolgáltatott első alkalommal adatokat az államháztartás finanszírozására és az államadósságra vonatkozóan az ún. „Túlzott hiány eljárás” (EDP-jelentés: az államháztartás hiányára és az államadósságra vonatkozó, uniós módszertan szerint összeállított mutatók) keretében az Eurostatnak.

2004 folyamán a monetáris statisztikák publikációjában is történt változás, a 2004. januári adatok közzésétől a kamatstatisztikák bővebb és részletesebb információkat tartalmaznak. A publikáció bővítését az tette lehetővé, hogy már 1 naptári évre visszamenőleg rendelkezésre álltak az új, az európai uniós követelményekkel harmonizált, a korábbinál részletesebb adatgyűjtések adatai.

III. 6. 3. Nemzetközi adatszolgáltatás

Az MNB az Európai Unió tagállamaira vonatkozó valamennyi adatszolgáltatási elvárásnak eleget tett 2004-ben, ennek megfelelően rendszeres adatszolgáltatást teljesített az Európai Unió statisztikai hivatala, az Eurostat és az Európai Központi Bank (EKB) felé.

Az európai uniós tagsághoz kapcsolódó nemzetközi ajánlások, előírások teljesítése, illetve azok változásának követése érdekében az MNB folyamatosan képviseltette magát – a jegybank statisztika-

tikai tevékenységét érintő – uniós intézményi fórumokon, így részt vett a KBER Statisztikai Bizottsága és annak munkacsoportjai ülésein, illetve az Eurostat által szervezett munkacsoportüléseken.

Az MNB státusából adódóan és a nemzetközi együttműködésből fakadó elvárásokkal, tagsági kötelezettségeivel összhangban az Eurostat és az EKB intézményein túl a következő nemzetközi szervezetek felé szolgáltat rendszeresen adatokat, információkat: Nemzetközi Valutaalap (IMF), Világbank, Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD), Közép-európai Statisztikai Együttműködés (CANSTAT). Az MNB az SDDS sztenderd magas szintű követelményeit (SDDS: Special Data Dissemination Standard) teljesítve, a nemzetközi szervezetek által ajánlott módszertan alkalmazásával szolgáltat adatokat. Az MNB 2003-tól teljesít rendszeres adatszolgáltatást a Nemzetközi Fizetések Bankja (BIS) felé.

III. 6. 4. Együttműködés a hazai társintézményekkel

Az MNB-ben folyó statisztikai munka nélkülözhetetlené teszi, hogy a nemzetközi intézmények mellett szoros szakmai együttműködést tartson fenn a társintézményekkel, elsősorban a Központi Statisztikai Hivatallal, a Pénzügyminisztériummal és a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletével. Az MNB és a KSH szakmai együttműködésének kereteit a két intézmény között 2002. február 8-án megkötött elnöki szintű megállapodás rögzíti. Az együttműködés területeit, a konkrét feladatokat évente aktualizált tételes munkatervben határozza meg a két intézmény. A 2004-re érvényes munkaterv kiemelt része ez évben is a fizetési mérleghez kapcsolódó módszertan továbbfejlesztése és az együttműködés bővítése, illetve az államháztartás statisztikai elszámolások módszertanának egyeztetése volt.

A pénzügyi számlák részét képező államháztartási szektor számláinak összeállítása kapcsán az MNB a Pénzügyminisztériummal is folyamatos egyeztetést folytatott 2004-ben.

A monetáris statisztika területén az MNB és a PSZÁF 1998 eleje óta közösen összeállított mérlegjelentést kér a hitelintézetektől. E két intézmény is az együttműködését évente aktualizált megállapodásban rögzíti.

III. 7. Kommunikációs stratégia

A Magyar Nemzeti Bank – az európai és más fejlett országok jegybanki gyakorlatával összhangban – átláthatóságának és demokratikus elszámoltathatóságának biztosítása érdekében hangsúlyt fektet céljainak, tevékenységi körének, működésének és döntéseinek részletes ismertetésére. A tájékoztatósi tevékenység mellett törekszik a párbeszéd kialakítására, a szakmai célcsoportokon kívül nyit a széles közvélemény irányába, a már klasszikusnak számító jegybanki kommunikációs eszköztárat modern, „felhasználócentrikus” csatornákkal szintetizálja, az oktatási intézményekkel együttműködésben aktív szerepet vállal a magyarországi pénzügyi kultúra fejlesztésében. Üzeneteiben az inflációs várakozások, a makrogazdasági helyzet, a pénzügyi stabilitás mellett egyre hangsúlyosabban szerepelnek az ország euró-zóna-csatlakozásával kapcsolatos információk.

2004-ben a legjelentősebb lakossági és kiemelten az oktatási intézményekre fókuszált kommunikációs eszköz és tevékenység az MNB Látogatóközpontjának megnyitása és hatékony működtetésének kialakítása volt. A Látogatóközpont pénztörténeti és banktörténeti kiállításával, sokrétű szolgáltatási körével (filmvetítés, szakmai előadások, szakkönyvtár, érmebolt) és interaktív játékaival kilenc hónap alatt összesen 38 000 látogatót fogadott, a középiskolák szakmai kirándulásának kedvelt cél-

Beszámoló az MNB 2004. évi tevékenységéről

pontjává, a nyílt napok alkalmával (három hétvége) pedig népszerű családi programmá vált, de helyt adott az MNB sajtórendezvényeinek és szakmai műhelyeinek egyaránt. A látogatói visszajelzések tanúsága szerint a központ egyedi kiállításanyagával és szórakoztatva oktató programjaival Magyarországon a pénzügyi tájékozódás egyik kiindulópontja lett. A pénzügyi kultúra fejlesztésének másik fontos pillére 2004-ben a Stúdium program volt, amelynek az inflációhoz és az euró bevezetéséhez kapcsolódó témakörökben, középiskolás és felsőoktatási diákok számára meghirdetett tanulmány pályázatára 923 szakmai tanulmány érkezett. A lakossági tájékoztatást szolgálják továbbá a közszolgálati témákat bemutató rendszeres sajtócsatornák, a közszolgálati rádióval együttműködésben indított „Beszéljünk a pénzről!” rovat, a Világgazdaság napilap makrogazdasági mellékletéhez nyújtott szakmai támogatás.

Az MNB kommunikációja során kiemelt fontosságot tulajdonít a magyar és nemzetközi sajtó kiegyensúlyozott tájékoztatására és az információ egyidejű biztosítására. A sajtó képviselőivel való hatékony és pártatlan munkakapcsolatot segítik a rendszeres tájékoztatók, közlemények, részletes sajtóanyagok, interjúszervezések, sajtóklubok, a „Jegybankunk” című havi, a sajtó számára ingyenesen hozzáférhető és szabadon felhasználható hírlevél, a MNB honlapja és az elektronikus sajtószoba.

A pénzügyi szakértők, piaci elemzők, gazdasági kutatóintézetek véleményformáló és közvetítő szerepének ismeretében az MNB célja a szakmai párbeszéd és együttgondolkodás generálása és támogatása. A rendszeres és eseti műhelytanulmányokon túl az intézmény aktív szerepet vállal szakmai beszélgetések, fórumok, konferenciák, műhelymunkák szervezésében.

A központi, országos kommunikációs eszközökön kívül az MNB regionális tájékoztatást is folytat. Az

MNB elnöke havonta egy alkalommal, egy-egy megyeszékhelyen találkozik a helyi gazdasági, oktatási és közéleti szereplőkkel, a sajtó képviselőivel és az egyetemeken tartott, nyilvános előadások keretein belül a széles nagyközönséggel.

Az MNB kommunikációs stratégiájának kialakítása során fontosnak tartja a lakossági visszacsatolás eredményeinek integrálását. Évi rendszeres kvalitatív és kvantitatív kutatást végez az intézmény megítéléséről, céljainak és tevékenységeinek ismertségéről és az euróbevezetéssel kapcsolatos várakozásokról. Kommunikációs tevékenységének eredményességét jelzi, hogy az MNB szakmai döntéseinek társadalmi támogatottsága 2004-ben 65%-os volt.

III. 8. Az MNB eredményének alakulása

Az MNB 2004. évi eredménye 42,8 milliárd forint veszteség, az előző évi 78,5 milliárd forintos nyereséggel szemben. A Magyar Nemzeti Bank eredményének alakulását döntően a monetáris politika céljai és az elérésükhöz szükséges eszközök határozzák meg. Az MNB törvényben meghatározott alapvető feladatainak végrehajtását azok eredményre gyakorolt hatása nem befolyásolhatja, ezért az MNB gazdálkodási tevékenysége a bank működési költségeivel történő ésszerű és takarékos gazdálkodásra korlátozódik.

A következőkben a főbb jegybanki funkciók, valamint a 2004. évi események, intézkedések eredményhatása, végül az MNB 2004. évi belső gazdálkodása kerül bemutatásra.

III. 8. 1. Az MNB eredményének alakulása tevékenységi körök szerint

A központi bankok működésének finanszírozásában a fő szerepet a saját tőke által biztosított jövedelem mellett egy speciális, csak jegy-

III. 8-1. táblázat

Az MNB eredményének funkciók szerinti bontása

milliárd forint

Sorszám	Megnevezés	2003	2004	Változás
(1)	(2)	(3)	(4)	(4)-(3)
1	Seigniorage	119,4	163,4	44,0
2	Pénzkibocsátás és pénzforgalom költsége	-4,1	-5,0	-0,9
3	Banküzemi (működési költségek)*	-10,7	-12,1	-1,4
4	Korrigált seigniorage (1+2+3)	104,6	146,3	41,7
5	Állami szerepvállalásból származó tevékenység költsége	-0,9	-2,0	-1,1
6	Devizatartalék-kezelés és likviditásszabályozás költsége	-39,8	-202,4	-162,6
7	Egyéb tételek (elsősorban kiegyenlítésitartalék-finanszírozási hatás)	14,6	15,3	0,7
8	Számviteli eredmény (4+5+6+7)	78,5	-42,8	-121,3

* Az eredménykimutatás „banküzem bevételei” sorának és a „banküzem működési költségei és ráfordításai” sorának különbsége.

bankokra jellemző jövedelemforrás, az ún. seigniorage tölti be. A seigniorage a készpénz-kibocsátás monopóliumból, valamint a hitelintézeti kötelező tartalék előírásának jogából ered: az ezekből származó kamatmentes vagy nem piaci kamatozású források a piaci kamattal történő forrásbevonáshoz képest jelentős jövedelmet jelentenek.

Az MNB mérlegét a jegybanki tevékenységek ellátása során kialakult sajátos eszköz-, illetve forrásstruktúra jellemzi. Az eszközök és források az esetek többségében egyértelműen nem párosíthatóak össze. A jegybank által piaci módon bevonható források kamatszintjéhez – a jegybanki alapkamathoz – képest meghatározható a seigniorage mértéke. Felhasználásáról pedig képet kaphatunk, ha a piaci kamatlábbal elérhető hozamot viszonyítjuk az egyes eszközök és források tényleges hozamához. Az alábbiakban bemutatjuk, hogy az MNB 2004. évi eredményének alakulására mely tevékenységek milyen hatást gyakoroltak.

A seigniorage nemcsak a jegybanki funkciók ellátásának pénzügyi hátterét teremti meg, hanem

két alapvető jegybanki funkcióhoz, a készpénz-kibocsátáshoz és a hitelintézetekkel kapcsolatos tevékenységekhez közvetlenül kapcsolódik, ezért elsősorban a pénzkibocsátás és a banküzem költségeire kell fedezetet nyújtania. A pénzkibocsátás költségével és a banküzemi költségekkel korrigált seigniorage 2004-ben 146,3 milliárd forint nyereség volt, 41,7 milliárd forinttal magasabb az előző évinél. Ez több, egymással ellentétes hatású tényező következménye:

- a jegybanki alapkamat éves átlagos szintjének emelkedése 42 milliárd forinttal növelte,
- a forgalomban lévő bankjegy és érme átlagállományának 3,6%-os növekedése 5 milliárd forinttal javította,
- a hitelintézeti kötelező tartalék kamatának – a jegybanki alapkamat szintjére történő – emelése és a betétek átlagállományának növekedése miatti többlet kamatráfordítás az előző évhez képest 3 milliárd forinttal csökkentette a seigniorage értékét.

Az állami szerepvállalásból származó tevékenység a hitelintézetek gazdaságpolitikai célú refi-

Beszámoló az MNB 2004. évi tevékenységéről

nanszírozását és a költségvetésnek korábban nyújtott hiteleket foglalja magában (táblázat 5. sor). A gazdaságpolitikai célú refinanszírozási hitelek állománya az elmúlt években folyamatosan csökkent, a lejáratok és a költségvetés előtörlesztése miatt. A refinanszírozási hitelek állománya az előző években végrehajtott tevékenység racionalizálás, valamint a lejáratok miatt a jegybanki eredményre gyakorolt hatás szempontjából már nem jelentős. A fenti táblázatban az állami szerepvállalás soron kimutatott 2 milliárd forintos költség döntően az állampapírok és a jegybanki alapkamat eltéréséből ered.

A jegybank monetáris politikájának végrehajtásához kapcsolódó devizatartalék-kezelési és likviditásszabályozási funkcióból együttesen 202,4 milliárd forint veszteség keletkezett (táblázat 6. sor). A veszteség jelentős növekedésének oka főként a devizapiaci kamatoknak a jegybanki alapkamatnál lényegesen alacsonyabb szintje. A kamatkülönbözet mellett fontos tényező a devizatartalék-kezelési funkcióval összefüggésben keletkezett devizárfolyam-eredmény, amely ugyancsak csökkent 2004-ben. Ezek együttes hatása miatt nőtt a monetáris politika végrehajtásának költsége 162,6 milliárd forinttal.

Az egyéb tételek (táblázat 7. sor) referenciahozamhoz viszonyított nyeresége 15,3 milliárd forint, amely kismértékű javulást mutat az előző évhez viszonyítva.

III. 8. 2. A mérleg és az eredmény alakulását meghatározó főbb intézkedések, események

A bank mérlegszerkezetét döntően az elmúlt évek makrogazdasági folyamatai és a monetáris politika végrehajtása érdekében tett intézkedések alakítják. A mérleg és az eredmény változását meg-

határozó fontosabb tényezők 2004-ben a következők voltak:

- az állammal szembeni forintkövetelések lejáratái, továbbá a részben az államnak átadott külföldi devizaadósság lejáratata,
- a forintárfolyam erősödése,
- a jegybanki alapkamat csökkenése,
- a hitelintézetek kötelező tartalékára fizetett kamatok jegybanki alapkamathoz igazítása, valamint a forgalomban lévő bankjegy- és érmeállomány alakulása.

A devizavásárlások és az eladások következtében a nettó devizapozíció 2003. december végéhez képest 2,2 milliárd euróval 10,9 milliárd euróra (2678,7 milliárd forint) növekedett. A nettó devizapozíció növekedése egyrészt a külföldi devizaadósság csökkenésében, másrészt a devizatartalék 1,5 milliárd eurós növekedésében nyilvánult meg, így év végén a devizatartalék állománya 11,6 milliárd euró (2847,4 milliárd forint) volt. Az év végi állomány növekedése ellenére a devizatartalék éves átlagos állománya 2004-ben alacsonyabb volt a tavalyinál, a devizakamatok előző évhez képest nem változtak számottevően, így a devizakamat-eredmény 11,8 milliárd forinttal csökkent.

2004-ben a forint hivatalos árfolyama 6,2%-kal erősödött, amelynek hatására a devizatartalék és valamennyi devizatétel forintban kifejezett értéke csökkent. A teljes 2004. évi átértékelési hatás 157,1 milliárd forint veszteség volt (a konverziós eredménnyel együtt). Ebből az értékesítések miatt az MNB 22,6 milliárd forint nyereséget realizált, így a bank saját tőkéjének részét képező kiegyenlítési tartalék 19,5 milliárd forintra csökkent.

A nettó devizapozíció változásával párhuzamosan nőtt a nettó forintkötelezettségek állománya, amit az összevont mérleg soraiban szereplő állományok alakulása is szemléletesen mutat.

III. 8-2. táblázat

Az MNB összevont mérlege

milliárd forint

Sorsz.	ESZKÖZÖK	2003	2004	Sorsz.	FORRÁSOK	2003	2004
1	Költségvetéssel szembeni forintkövetelés	269	195	7	Forgalomban lévő készpénz	1 458	1 444
		0	1	8	Kötelező tartalék	303	573
2	Költségvetéssel szembeni devizakövetelés	623	403	9	Likviditást lekötő eszközök	445	575
3	Refinanszírozási hitelek	12	10	10	Központi költségvetés forintbetétei	94	265
4	Devizataralék	2 659	2 847	11	Költségvetéssel és hitelintézetekkel szembeni devizakötelezettségek	182	56
5	Banküzem és egyéb eszközök	616	443	12	Külföldi és egyéb devizakötelezettségek	1 305	850
				13	Banküzemi és egyéb források	97	68
				14	Saját tőke	295	68
					Ebből: forintárfolyam kiegyenlítési tartaléka	199	20
					Deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartaléka*	4	0
6	Eszközök összesen (1+2+3+4+5)	4 179	3 899	15	Források összesen (7+8+9+10+11+12+13+14)	4 179	3 899

* 2004-ben a deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartalékának negatív egyenlege átsorolásra került a költségvetéssel szembeni forintkövetelések sorra.

A kamateredmény alakulása

A forint kamateredményére az állományok szerkezeti átrendeződése mellett elsősorban a kamatszintek emelkedése gyakorolt hatást.

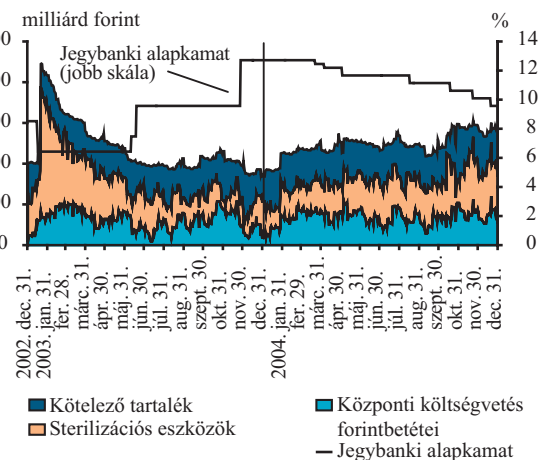
A kamatmentes forrásnak minősülő, forgalomban lévő készpénzállomány átlagos növekedésének a kamateredményre gyakorolt pozitív hatása ellenére a forintkamat-eredmény 44,9 milliárd forinttal csökkent. A forintkamat-eredmény romlása döntően a ráfordítások növekedésével magyarázható.

A kamat és kamatjellegű forintrafordításokat meghatározó forintkötelezettségek állományának és a jegybanki alapkamatnak az alakulását szemlélteti a III.8-3. ábra.

A meghatározó forintkötelezettségek (likviditást lekötő eszközök, a központi költségvetés forintbetétei és

III. 8-3. ábra

Az MNB jelentősebb forintkötelezettségeinek alakulása 2003–2004-ben

a hitelintézetek által elhelyezett kötelező tartalékok) együttes éves átlagos állományának előző évhez képesti 41,6 milliárd forintos emelkedése, valamint

Beszámoló az MNB 2004. évi tevékenységéről

III. 8-4. táblázat

Az MNB összevont eredménykimutatása

milliárd forint

	Megnevezés (Eredménykimutatás sora)	2003*	2004	Változás
1	Nettó kamat- és kamatjellegű eredmény (I+II+IV)–(X+XI+XIV)**	7,0	–47,9	–54,9
2	Devizaárfolyam-változásból származó eredmény (III–XII)	88,8	22,6	–66,2
3	Egyéb eredménytényezők*** (V+...+VIII)–(XIII+XV+...+XVII)	–17,3	–17,5	–0,2
4	Eredmény (1+2+3)	78,5	–42,8	–121,3
5	Kiegyenlítési tartalékok egyenlege a mérlegben			
6	– nem realizált devizaárfolyam-eredmény miatti kiegyenlítési tartalék	199,2	19,5	–179,7
7	– deviza-értékpapírok piaci értékváltozása miatt****	4,2	–1,1	–5,3

* 2004. évi szerkezetnek megfelelően.

** *Nettó kamat- és kamatjellegű eredmény tartalmazza a pénzügyi műveletek realizált eredményét is.*

*** *Egyéb eredménytényezők: a pénzforgalom és a banküzem nettó ráfordításai, nettó céltartalékképzés és az egyéb bevételek, ráfordítások.*

**** *A mérlegben a negatív kiegyenlítési tartalék átsorolásra került a költségvetéssel szembeni forintkövetelések közé.*

ezen instrumentumokra a jegybank által térített, tavalyihoz képesti magasabb – jegybanki alapkamathoz kötött – éves átlagos kamatszint eredményeképpen a kamatráfordítások 49,5 milliárd forinttal nőttek.

A kamatráfordítások előző évhez képesti növekményéből 16,1 milliárd forintnyi a likviditás lekötése miatt, 14,1 milliárd forint a központi költségvetés betéteire fizetett kamatok, 19,3 milliárd forint a kötelező tartalékokra térített kamatok miatt keletkezett.

A központi költségvetéssel szembeni forintkövetelések 74 milliárd forintos csökkenése ellenére a kamatbevételek 4,0 milliárd forinttal emelkedtek.

A deviza kamat- és kamatjellegű eredmény a tavalyi értékéhez képest 11,8 milliárd forinttal romlott, 70,6 milliárd forint nyereség volt 2004-ben.

A kamateredményben (a III. 8-4. táblázat 1. sorában) kimutatásra kerülő pénzügyi műveletek realizált eredménye 1,7 milliárd forinttal javult az év során.

Mindezeket összefoglalva 2004-ben az állományi és kamathatások következtében az MNB kamateredménye 54,9 milliárd forinttal romlott.

Devizaárfolyam-változásból és egyéb eredménytényezőkből származó eredmény

A devizaárfolyam-változásból származó eredmény – a forint hivatalos árfolyamának 6,2%-os erősödése, az előző évihez képest kisebb volumenű devizaeladások, és a bázishatásként jelentkező intervencióhoz kapcsolódó kiugró tavalyi eredmény¹ következtében – 66,2 milliárd forinttal csökkent, az egyéb eredménytényezők² 0,2 milliárd forintos romlása mellett.

Az MNB eredménye 121,3 milliárd forinttal csökkent az előző évi értékéhez képest.

Kiegyenlítési tartalék

A deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartaléka december végén –1,1 milliárd forint volt. 2004. január 1-jétől az MNB külföldön kibocsátott és később visszavásárolt kötvényeit – jogszabályi változások miatt – a korábbi piaci érték helyett beszerzési érté-

¹ A 2003-ban kimutatott 88,8 milliárd forint nyereség döntően a forint árfolyamának védelmében végrehajtott év eleji intervenció során vásárolt deviza, későbbi – a forint árfolyamának jelentős gyengülését követően történő – eladásakor keletkezett.

² Az egyéb eredménytényezők alakulását a Kiegészítő melléklet megfelelő fejezetei részletesen bemutatják.

ken kell kimutatni. Így e papírok 7,1 milliárd forint nagyságú piaci értékkülönbözete csökkentette a deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartalékát. A számviteli szabályok változása nélkül 1,8 milliárd forinttal javult volna a kiegyenlítési tartalék 2003 végéhez képest. A negatív kiegyenlítési tartalékot a negatív egyenleg mértékéig a központi költségvetés a tárgyévet követő év március 31-ig megtérítette.

gálja az Állami Számvevőszék is, hogy az intézményi gazdálkodás megfelelt-e a jogszabályoknak és a belső szabályzatoknak, illetve a belső gazdálkodásban – a működési költségeknél és a beruházásoknál – érvényesült-e a költségtakarékoság követelménye. A 2003. év vizsgálatok az ÁSZ-nek ezzel kapcsolatban megállapítása, javaslata nem volt.

III. 8. 3. A Magyar Nemzeti Bank 2004. évi belső gazdálkodása

Az MNB belső gazdálkodásának célja az MNB tv.-ben előírt feladatok színvonalas ellátásához szükséges erőforrások hatékony – a kockázatmentes működést a legalacsonyabb mértékű felhasználással megvalósító – biztosítása. A Magyar Nemzeti Bank működésének ellenőrzésekor azt vizs-

Működési költségek

A működési költségeknél 2002-ben és 2003-ban a szervezet- és folyamatracionalizálási lépések jelentős megtakarításokat eredményeztek. 2004-ben a költségcsökkenési tendencia megállt, a 2003. évhez képest nominálértéken számolva a működési költségek 6%-kal nőttek, amelynek egyik legjelentősebb oka, hogy 2004-ben első al-

III. 8-5. táblázat

A működési költségek alakulása (2001–2004)

Megnevezés	2001	2002	2003	2004
Működési költség (millió Ft)	15 196	13 507	12 700	13 524
Nominál index (előző év = 100%)	100%	89%	94%	106%
Infláció (éves átlagos)	109%	105%	105%	107%
Reál index (előző év = 100%)	91%	84%	90%	100%

III. 8-6. táblázat

Az MNB 2004. évi működési költségeinek alakulása

1	2	3	4	5	6
M e g n e v e z é s	2003. évi tény	2004. évi terv	2004. évi tény	Index	Index
				(2004. évi tény/ 2003. évi tény)	(2004. évi tény/ 2003. évi tény)
millió forintban				4 ÷ 3	4 ÷ 2
1. Személyi jellegű költségek	8 418	9 192	8 797	95,7%	104,5%
2. Banküzemi általános költségek	4 282	5 461	4 727	86,6%	110,4%
Összesen	12 700	14 653	13 524	92,3%	106,5%

Beszámoló az MNB 2004. évi tevékenységéről

kalommal merültek fel a 2003–2004. évi, főként IT-fejlesztések üzemeltetési költségvonzatai. Azonban a működési költségek reálértéke így is megfelel az előző évi szint nagyságrendjének.

Az igazgatóság a működési költségek 2004. évi tervének főösszegét 14 873 millió forintban hagyta jóvá (ebből központi tartalék: 220 millió forint), amellyel szemben a költségek tényleges összege 13 524 millió forint volt.

Személyi jellegű költségek

A 2004. évi személyi jellegű költségek (8797 millió forint) a 2003. évihez képest összességében 4,5%-kal emelkedtek. A költségcsoport alakulására alapvetően három tényező gyakorolt hatást:

- az átlagléttség 1,3%-os csökkenése,
- a 2004. évben végrehajtott, 7,2%-os átlagos bérfejlesztés és
- a munkaviszony-megszüntetések költségeinek közel 15%-os csökkenése.

Év végén a foglalkoztatottak száma 8 fővel volt alacsonyabb a 2003. évi záró létszámnál, a bank átlagléttszáma a 2004. évben 1,3%-kal csökkent. Ez egyrészt a tervezett felvételek és az év közben megüresedett pozíciók betöltésének időbeli elhúzó-dásához kötődik, másrészt a szervezeti átalakításhoz kapcsolódó, illetve hatékonyságjavítást célzó munkaviszony-megszüntetések következménye.

2004-ben 81 fő munkavállaló munkaviszonya szűnt meg, s 57 fő új munkavállalóval kötött mun-

kaszerződést az MNB. Az új felvételek egyrészt a pótlás, másrészt az új (pl.: az EU-csatlakozással, illetve a KBER-tagsággal összefüggő) feladatok kapcsán felmerült munkaerőigény kielégítése érdekében történtek, néhány esetben pedig minőségi cserére került sor. 2004-ben tovább nőtt a felsőfokú iskolai végzettségű munkavállalók részaránya, létszámuk 20 fővel emelkedett. A vezetői munkakörben foglalkoztatott munkavállalók száma 2004-ben 3 fővel volt több az előző évinél.

A 2004. évi jóváhagyott tervtől a személyi jellegű költségek tényleges összege 4%-kal marad el, ami döntően a tervezettnél alacsonyabb átlagléttség szám következménye.

Banküzemi általános költségek

A 2004. évi banküzemi általános költségek (4727 millió forint) a 2003. évihez képest összességében 10,4%-kal emelkedtek, ami döntően az új számítástechnikai rendszerek üzemeltetésével kapcsolatban először felmerülő költségek következménye. Ezenkívül a költségcsoport összetevőin belül reálértékben csak az értékcsökkenési leírás összege emelkedett.

A 2004-ben felmerült IT- (információtechnológiai) költségek összege (954 millió forint) 26%-kal haladja meg a 2003. évit. Ez döntően az Azonnali Tartalékközpont 2004. évi üzembe helyezésével és működtetésével függ össze, legnagyobb mértékben és összegben a hardver- és telekommuni-

III. 8-7. táblázat

A munkavállalói létszám alakulása (2001-2004)

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	Eltérés (2004 / 2003)	
	(fő)				(fő)	(%)
Záró létszám	1163	984	946	938	-8	-0,8%
Átlagléttség	1246	1058	958	946	-12	-1,3%

kációs eszközök anyag- és javítási-karbantartási költségei, valamint bérleti díjai, továbbá az adatátviteli díjak emelkedtek.

Az előző évvel közel azonos értéket tesz ki a 2004. évi *üzemeltetési költségek* összege (1438 millió forint). A reálértékű költségcsökkenés meghatározóan egyes szolgáltatások (pl.: takarítás, emissziós kigépek karbantartása) újbóli pályáztatásának, valamint a takarékos anyaggazdálkodás és -felhasználás, a költségkímélő megoldások (pl.: az elektronikus úton történő bizonylat- és adatáramlás) mind szélesebb körű elterjesztésének eredménye.

Az értékcsökkenési leírás 2004. évi összege (1480 millió forint) az előző évhez képest 8%-kal volt magasabb, mivel a 2003–2004. évek beruházásainak volumene felülmúlja a korábbi éveket.

Az *egyéb költségek* 2004-re 978 millió forintot tettek ki, ami 2%-kal magasabb a 2003. évinél. A költségcsoporton belül a közgazdasági adatvásárlással (ezen belül is főként a szolgáltatás-külkereskedelem 2003-ban kialakított adatgyűjtési rendszerével) kapcsolatos költségek 2004-ben csökkentek. Ugyanakkor az EU-harmonizációval járó feladatok (pl.: külföldi kiküldetések, konferenciák) költségei a 2003. évihez képest jelentősen emelkedtek.

Beruházások

Az igazgatóság a beruházások 2004. évi tervének főösszegét – figyelembe véve az évközi módosításokat is – 3810 millió forintban hagyta jóvá (ebből tételes beruházások: 3609 millió forint, központi tartalék: 201 millió forint).

A 2004. évi tételes beruházási tervből 2967 millió forint realizálódott pénzügyileg, ami 82%-os teljesítési szintnek felel meg.

A 2004. évi beruházási terv 82%-os teljesülése alapvetően arra vezethető vissza, hogy a beruházások egy részénél – főként a pályáztatási rendszer révén – a bank megtakarítást tudott elérni, továbbá egyes beruházások nem zárultak le a 2004. év végéig, a határidők átütemezése miatt. A 2005-re áthúzódó beruházásokat is figyelembe véve a 2004. évi beruházási terv 89%-a teljesült.

Információtechnológiai beruházások

A 2004. évi jóváhagyott pénzügyi terv szerint az informatikai beruházások fő céljai a következők voltak:

- a technikai infrastruktúra és a rendszerek magas szintű, folyamatos rendelkezésre állásának biztosítása;

III. 8-8. táblázat

Az MNB 2004. évre tervezett beruházásainak alakulása

1	2	3	4
Megnevezés	Igazgatósági módosításokkal korrigált 2004. évi tételes terv	2004. évi tény	Index
	millió forint		3 ÷ 2
Információtechnológiai beruházások	2089	1618	77%
Logisztikai központ	270	251	93%
Egyéb beruházások, beszerzések	1250	1098	88%
Összesen	3609	2967	82%

Beszámoló az MNB 2004. évi tevékenységéről

- az Azonnali Tartalékközpont kialakítása;
- a nagy tömegű adatok korszerű tárolási és archiválási feltételeinek megteremtése;
- az analitikus számlavezető rendszer kiváltása.

A fenti célok teljesítése érdekében 2004-ben 1618 millió Ft értékű informatikai beruházás valósult meg. Ezen belül:

– az *informatikai infrastruktúra korszerűsítésének* részeként

- befejeződött a központosított adattárolási, mentési, archiválási rendszer 2003-ban megkezdett kialakítása, amely által a korábbi állapothoz (rendszerenként szétszórta, egyedi tárolókapacitások) képest lényegesen kisebb kockázatú megoldás alakult ki,

- sor került az elavult felhasználói oldali hardvereszközök (munkaállomások, monitorok, nyomtatók stb.) banki irányelv szerinti beszerzésére,

- beszerzésre kerültek az Azonnali Tartalékközpontban lévő eszközökre telepített szoftverek licencai,

- kialakítottuk az ECB Core-nethez és az ESCB-nethez való csatlakozás feltételeit, mind az éles, mind a háttérrendszer esetében;

– az *integrált operatív rendszerek fejlesztésén* belül az analitikus számlavezető rendszer (Bankmaster) kiváltására indított projektben kialakított új rendszer sikeres éles indítására 2005. január 31-én kerülhetett sor;

– a *jegybanki statisztikai rendszerek fejlesztésének* meghatározó hányada az MNB elemzési és publikációs tevékenységét támogató Adattárház projekthez kapcsolódott, amelynek befejezése 2005-re húzódik át;

– az *ügyviteli folyamatok támogatása* keretében megvalósult többek között az MNB internetes honlapján a szolgáltatások bővítése és intranetportáljának megújítása, a meglévő rendszerek (pl.: iratkezelési és a munkaidő-nyilvántartási rendszer) továbbfejlesztése, valamint az emberierőforrás-

gazdálkodás folyamatait támogató informatikai rendszer teljes integrációja.

Logisztikai Központ

Az MNB az általa ellátott emissziós funkciót – a számítástechnikai háttérrendszerrel és a Pénzvédelemmel együtt – egy új, korszerűen felszerelt logisztikai központba telepíti.

A Logisztikai Központ kialakításának teljes (prognosztizált) pénzügyi tervét az igazgatóság 2003. június 24-i ülésén fogadta el, s a munkálatok előrehaladását az igazgatóság rendszeresen kontrollálja.

A beruházással kapcsolatos 2004. évi tényleges kifizetések összege 251 millió Ft volt. Az év során – a tágabb értelemben vett előkészítő szakasz lezárása mellett – elkészültek a létesítmény, valamint a bankbiztonsági technológia kiviteli tervei, továbbá kiírásra került a fővállalkozói, valamint az értéktári technológia tender, amelyek várhatóan 2005. április végéig zárulnak le.

Egyéb beruházások, beszerzések

A 2004. évi egyéb beruházások és beszerzések (1098 millió Ft) több mint 70%-a az ingatlanok állagmegőrzéséhez és technológiai korszerűsítéséhez, mintegy 10%-a a pénzfeldolgozás eszközeinek felújításához, közel 20%-a pedig egyéb kisebb eszközbeszerzésekhez kapcsolódott. A megvalósult munkálatok és beszerzések közül kiemelt érdemelnek a következők:

– a Szabadság tér 8–9. számú épület utcai határoló falainak talajinjektálással megvalósított szigetelése és ezzel egyidejűleg a környező járdaburkolat felújítása;

– a Hold u. 4. számú (korábban a Magyar Államkincstárnak átadott) épületbeli energiaellátó rendszerek kiváltásának részeként a központi épületek

tartalék villamosenergia- és sűrítettlevegő-ellátásának megoldása;

– a BPS 2000 típusú bankjegyfeldolgozó nagygépet teljes körű – a zavartalan és biztonságos üzemeltetést biztosító – felújítása;

– az elavult V.Band digitális üzletkötői telekommunikációs rendszer cseréje az elvárt funkcionalitású, korszerű rendszerre;

– a korábbi nagyletéti trezor helyén egy nagylégtérű, irodai munkavégzésre és a krízisközponti funkció biztosítására is alkalmas terület kialakítása.

III. 8. 4. Emberierőforrás-gazdálkodás

Toborzás, kiválasztás

A karriermenedzsment-rendszerbe kerülés folyamatának átalakításával párhuzamosan a vezetői kiválasztás folyamatába is beépült az értékelő központ módszere, amely a kiválasztási döntések objektivitását, megalapozottságát jelentős mértékben fokozza. 2004-ben a belső áthelyezések száma a megüresedett, illetve új pozíciók számára vetítve egyértelműen jobb arányt mutat az elmúlt évi hasonló adatokhoz képest, összességében 122 munkatársunk bankon belüli áthelyezése valósult meg. 2004-ben 16 munkatárs vett részt 3–11 hónapos időtartamú rövid távú munkán az Európai Központi Banknál. A tapasztalatok azt mutatják, hogy ezen megbízatások nagyon hasznosak mind a fogadó és küldő felek részére, és nagymértékben elősegítik a bank hatékony integrációját a Központi Bankok Európai Rendszerébe.

A Vendégkutatói program keretében 2004-ben 1–3 hónapos időtartamra 5 PhD hallgatót foglalkoztatott a bank, akik aktívan bekapcsolódtak az MNB kutatási műhelyének munkájába.

Tanulás, fejlődés, tudásmenedzsment

2004-ben külső tanácsadó cég és vezető munkatársaink bevonásával kidolgoztuk a vezetői kompetenciák rendszerét mind a közép-, mind a felsővezetői körre vonatkozóan. Ezen kompetenciák mentén a vezetők 360°-os felmérésben vettek részt, amelynek eredményeire alapozva testreszabott vezetőképzésben, készségfejlesztésben részesültek.

A 2003-ban kialakított koncepció alapján 2004-ben kezdetét vette a bankban fellelhető tudás, szakértelem és ismeretek kodifikálása, strukturálása, valamint a tudásmegosztás különböző formáinak intézményesítése. Ennek eredményeként a képzési kínálatban intenzívebben jelentek meg a belső, saját munkatársaink által tartott programok. A belső szakmai képzések száma jelentősen emelkedett, számos témakörben (pl. ökonometria, számviteli szabályok változása, EKB szervezeti felépítése, jogi keretei, pénzügyi számlák stb.) több mint 300 munkatársunk részvételével szerveztünk belső tanfolyamokat, amelyeken az előadók többsége belső munkatársaink közül került ki.

A tudásmenedzsment eredménye az is, hogy a bank munkatársai által készített összes publikáció, tanulmányutakról, konferenciákról készült beszámoló, illetve a szakmai munkában szükséges külső-belső kapcsolatok, hasznos honlapcímek, a képzésekről, konferenciákról szóló hírek, információk sematikusan, strukturált formában állnak rendelkezésre minden munkatárs számára a megújított intranet felületen.

A külföldi szakmai képzéseken való részvételek évről évre emelkedő tendenciája 2004-ben is folytatódott, a jegybankok által szervezett szakmai képzéseken való részvételek mellett munkatárs-

Beszámoló az MNB 2004. évi tevékenységéről

inknak lehetőségük nyílt magas színvonalú vezetői, illetve személyes készségfejlesztő tanfolyamokon való részvételre is a KBER szervezésében.

Karriermenedzsment

A karriermenedzsmentrendszerbe kerülés folyamatát 2004-ben módosítottuk annak érdekében, hogy a potenciállistákról szóló döntések hatékonyságát és objektivitását fokozzuk, kifinomultabb kiválasztási, szűrési módszerek alkalmazásával jobban megalapozzuk.

A középvezetői potenciál munkatársak – elsősorban vezetői készségekre irányuló – fejlesztési szükségleteit 2004-ben Fejlesztő Központ módszerével tártuk fel. Ennek alapján állítottunk össze számukra egy 2 éves vezetőképző programot, amelynek célja a vezetői szerepkörre, felelősségre való tudatos felkészítés, készségfejlesztés.

2004-ben a vezetői pozíciók jelentős többségét a munkatársaink köréből töltöttük be, többen közülük a középvezetői potenciál listáról kerültek előléptetésre.

Teljesítménymenedzsment

Az Állami Számvevőszék 2004-ben vizsgálta az MNB-nél a teljesítménymenedzsmentrendszer működését, amelynek során megállapította, hogy a rendszer meghonosította a teljesítményközpontú értékrendet a bankban és elősegítette a szervezet eredményes működését.

A teljesítménymenedzsmentrendszerben 2004-ben továbbfejlesztettük az értékelés módszertanát oly módon, hogy a rendszer a vezetők számára nagyobb mozgásteret biztosítson a teljesítmények szerinti kifinomultabb differenciálásra. A módszertani fejlesztés mellett megteremtettük a rendszer teljes körű elektronikus dokumentációs hátterét, amelyet a 2005. évi teljesítménymenedzsment-ciklusban már alkalmazunk.

Szervezetikultúra-fejlesztés

A Pillérek program 2004. évi akciótervei sikeresen megvalósultak, így elmondható, hogy a 3 évre tervezett program 2004. év végével lezárult. 2004-ben a dolgozói elégedettséget új módszerrel, a munkatársak közvetlen bevonásával, vezetők által facilitált fórumokon mértük fel. Ennek eredményeként az érintett szakterületek bevonásával számos olyan a hatékonyság, együttműködés, munkahelyi környezet, munkavégzési feltételek fejlesztésére irányuló akciótervet dolgoztunk ki ismét, amelyek egy része még 2004-ben megvalósult, másik részének megvalósítása pedig kezdetét vette, illetve áthúzódott a következő évre.

A 2004-ben kifejlesztett új intranet portál hatékonyan támogatja a szervezeti kultúra megújítását a bankban. A kétirányú kommunikáció csatornájaként új alapokra helyezi az intézményen belüli információáramlást azáltal, hogy időben informál, munkafolyamatokat támogat, az egyéni, illetve a munkacsoportos tudást szervezeti szintre emeli és interakcióra ad lehetőséget.

III. 9. A KBER bizottságainak bemutatása

Uniós csatlakozásunk óta az MNB vezetői és szakértői tagként vesznek részt a KBER-bizottságok, illetve a bizottságok által létrehozott munkacsoportok munkájában.

Az egyes KBER-bizottságok tevékenységi köre (mandátuma) röviden az alábbiakban foglalható össze:

Számvetési és monetáris jövedelem bizottság – Accounting and Monetary Income Committee (AMICO): Kialakítja, és rendszeresen felülvizsgálja a KBER alapokmánya szerinti pénzügyi beszámoló kereteit meghatározó számvitelpolitikai elveket, a rendszeres pénzügyi jelentések elkészítésének módszertanát, a monetáris jövedelem meghatározá-

Magyar Nemzeti Bank

sának és újraelosztásának, továbbá a KBER-en belüli elszámolások, különösen az EKB tőkájével és tartalékaival, devizatartalékával, a seigniorage újraelosztásával, valamint a TARGET működéssel kapcsolatos elszámolások elveit és mechanizmusát.

Bankjegybizottság – Banknote Committee (BANCO): Meghatározza az euróövezeti országok euróbankjegy szükségletét, összehangolja az euróbankjegygyártását, kidolgozza az euróbankjegyek készletezési és bankjegyfeldolgozási politikáját. Feladatai közé tartozik az euróbankjegyek előállítására kapcsolódó tapasztalatok cseréje, az euróbankjegyek hamisítását megakadályozó biztonsági elemek vizsgálata és fejlesztése, valamint az euró előállításához kapcsolódó biztonsági kockázatok felmérése. Hozzájárul az euróövezetben alkalmazott gyakorlat harmonizációjához, a hamisításokat figyelő rendszer kialakításához és az euróbankjegyekre és érmékre vonatkozó statisztikák ellenőrzéséhez.

Bankfelügyeleti bizottság – Banking Supervision Committee (BSC): Rendszeresen vizsgálja a konjunkturális folyamatoknak az EU-bankszektorra gyakorolt esetleges hatását, az EU-bankszektor stabilitását és megfelelő működését, és a középtávú strukturális változások hatását az EU-bankokra. Továbbá segítséget nyújt a KBER-nek a prudenciális felügyeletre és a pénzügyi stabilitásra vonatkozó szabályozási feladatok végrehajtásában. A Magyar Nemzeti Bank a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletével együtt képviseli Magyarországot ebben a bizottságban.

Külső kommunikációs bizottság – External Communications Committee (ECCO): Hozzájárul az eurórendszer, a KBER és az EKB külső kommunikációs politikájának kialakításához annak érdekében, hogy átláthatóbbakká és világosabbakká váljanak a megfogalmazott célok és biztosítsák a közvélemény tájékoztatását az eurórendszer és a KBER feladatairól és tevékenységéről.

Belső ellenőri bizottság – Internal Auditors Committee (IAC): A releváns közös projektek,

rendszerek és tevékenységek felülvizsgálatával, valamint az EKB és a nemzeti központi bankok „közös érdeklődésére” számot tartó, bizonyos auditálási kérdéseket érintő együttműködésének biztosításával segíti a KBER-t céljai elérésében.

Nemzetközi kapcsolatok bizottsága – International Relations Committee (IRC): A KBER nemzetközi együttműködéssel összefüggő feladatai végrehajtásának segítése. Hozzájárul az eurórendszer állásponjtjának kialakításához az EU-n kívüli országokkal fenntartott kapcsolatok különböző területein, az EU-n belül pedig elemzi az EU és a GMU csatlakozási folyamat állását és az ERM II-vel összefüggő kérdéseket.

Információtechnológiai bizottság – Information Technology Committee (ITC): Hozzájárul az eurórendszer és a KBER informatikai politikájának, stratégiájának és az erre vonatkozó irányelveknek – különös tekintettel a biztonsági vonatkozásokra – a kidolgozásához és technikai tanácsot ad más bizottságok részére. Ezen túlmenően konkrét fejlesztéseket, önálló projekteket indít, hajt végre, melyek eredményeként rendszereket vezet be.

Jogi bizottság – Legal Committee (LEGCO): Hozzájárul az eurórendszer és a KBER szabályozási rendszerének karbantartásához, figyelemmel kíséri és beszámol arról, hogy a nemzeti hatóságok és a közösség mennyiben tartják be a törvénytervezetekkel kapcsolatos konzultációs kötelezettségüket az EKB kompetenciájába tartozó területeken.

Piaci műveletek bizottsága – Market Operations Committee (MOC): Segíti a KBER-t az egységes monetáris politika és a devizaműveletek megvalósításában, az EKB tartalékainak kezelésében, valamint azon tagállamok központi bankjai által alkalmazott monetáris politikai eszköztár megfelelő adaptálásában, amelyek még nem vezették be az eurót, továbbá az ERM II alkalmazásában.

Monetáris politikai bizottság – Monetary Policy Committee (MPC): Segíti a KBER-t a közösség

Beszámoló az MNB 2004. évi tevékenységéről

egységes monetáris és árfolyam-politikájának megvalósításában. Ezen túlmenően segítséget nyújt a KBER azon feladatainak teljesítésében, amelyek a még nem euróvezeti tagállamok központi bankjai és az EKB monetáris és árfolyam politikájának a koordinálásából adódnak.

Fizetési és elszámolási rendszerek bizottsága – Payment and Settlement Systems Committee (PSSC): Segíti a KBER-t a fizetési rendszer zökkenőmentes működtetésében, ennek során tanácsot ad a TARGET (Transzeurópai automatizált valós idejű bruttó expressz átutalási rendszer) és a CCBM (Levelező jegybanki modell) működését illetően a fedezetek határon átnyúló felhasználásával kapcsolatban; a fizetési rendszerekre vonatkozó általános jellegű és „felvigyázói” kérdésekben; az értékpapír-elszámolási és -teljesítési rendszerek vonatkozásában pedig a központi bankokat érintő kérdésekben.

Statisztikai bizottság – Statistics Committee (STC): Segítségnyújt a KBER feladatainak teljesítéséhez szükséges statisztikai információk összegyűjtésében. Ennek során hozzájárul többek között a statisztikai adatgyűjtésben szükséges változtatások kidolgozásához és azok költséghatékony alkalmazásához.

III. 10. A jegybankot érintő események időrendi sorrendben

Március

Március 1. A Monetáris Tanács március 1-jei hatállyal két új taggal bővült dr. Hardy Ilona és Bihari Vilmos személyében.

Március 19. A Látogatóközpont megnyitása.

Március 23. A Magyar Nemzeti Bank 0,25 százalékponttal, 12,25%-ra csökkentette a jegybanki alapkamatot³.

Március 29. XXVIII. nyári olimpiai játékok, Athén – 5000 Ft névértékű emlékérme kibocsátása.

Április

Április 6. A Monetáris Tanács döntése értelmében a jegybanki alapkamat további 0,25 százalékponttal 12%-ra csökkent.

Április 30. Jubileumi 50 Ft-os érmék, valamint Magyarország az Európai Unió tagja 5000 és 50 000 Ft névértékű ezüst és arany emlékérme kibocsátása.

Május

Május 1. Magyarország 2004. május 1-jén csatlakozott az Európai Unióhoz, ami egyben az MNB Központi Bankok Európai Rendszeréhez (KBER) tagként történő csatlakozását is jelentette.

Az MNB 0,25 százalékponttal emelte a kötelező tartalék után meghatározott kamat összegét, így ennek mértéke a forint- és devizaforrások után képzett tartalékokra egyaránt 12%. (Így 2004. május óta a kötelező tartalékok után fizetett kamat mértéke megegyezik a mindenkori alapkamattal).

Május 4. A Magyar Nemzeti Bank 0,5 százalékponttal, 11,5%-ra csökkentette a jegybanki alapkamatot.

Augusztus

Augusztus 17. A jegybanki alapkamat további 0,5 százalékponttal csökkent. Ezzel a jegybanki alapkamat mértéke 11%-ra mérséklődött.

Szeptember

Szeptember 7. Az MNB 3,3%-kal növelte részese-dését a KELER Rt-ben.

Szeptember 28. Magyarország várai: Visegrádi vár – 5000 Ft névértékű emlékérme kibocsátása.

³ A kamatozás szempontjából alapkamathoz kötött konstrukciók kamatlábai is ugyanilyen mértékben változtak. (Ezek a jegybanknál saját elhatározás alapján elhelyezett betétekre, – 2004. május 1-jétől – a deviza- és a forintforrások után képzett tartalékokra térített, a hitelügyletekre felszámolt kamatok.)

Magyar Nemzeti Bank

Október

Október 19. A jegybank további 0,5 százalékponttal, 10,5%-ra csökkentette az alapkamatot.

November

November 23. További 0,5 százalékpontos kamatvágás következményeként a jegybanki alapkamat 10%-ra mérséklődött.

December

December 6. A Monetáris Tanács december 6-i ülésén határozott arról, hogy a rendszeres kamatmeghatározó üléseiről rövidített jegyzőkönyvet jelentet meg.

December 9. A világörökség részei Magyarországon: Pécsi ókeresztény sírkamrák – 5000 Ft névértékű emlékérme kibocsátására került sor.

December 21. A jegybanki alapkamat további kamatvágás eredményeként 9,5%-ra csökkent.

III. 11. Kiadványok, MNB által szervezett konferenciák 2004-ben

III. 11. 1. Kiadványok

A Magyar Nemzeti Bank minden évben számos kiadványt jelentet meg. Ezek közül a legfontosabbak:

Jelentés az infláció alakulásáról: évente négy alkalommal jelenik meg annak érdekében, hogy a közvélemény számára érthető és világosan nyomon követhető legyen a jegybank politikája, amelyben az MNB rendszeresen beszámol az infláció addigi és várható alakulásáról, és értékeli az inflációt meghatározó makrogazdasági folyamatokat. E kiadványban foglalja össze azokat az előrejelzéseket és megfontolásokat, amelyek alapján a Monetáris Tanács meghozza a döntéseit.

Jelentés a pénzügyi stabilitásról: évente kétszer

kerül publikálásra. A jelentés ismerteti a jegybank álláspontját a pénzügyi rendszerben tapasztalható változásokról, és bemutatja ezen változások hatását a pénzügyi rendszer stabilitására.

Beszámoló az MNB adott negyedévi tevékenységének alakulásáról.

Éves jelentés: a jegybank évente beszámol az előző üzleti évi tevékenységének eredményéről, pénzügyi vagyoni helyzetéről. Az éves jelentés magában foglalja az üzleti jelentést, a kiegészítő mellékletet, és a Magyar Nemzeti Bank mérlegét, eredménykimutatását.

MNB-háttér tanulmányok: A sorozatban a Magyar Nemzeti Bank monetáris döntéshozatalához kapcsolódó közgazdasági elemzések kerülnek nyilvánosságra. A sorozat célja növelni a monetáris politika átláthatóságát. Így az előrejelzési tevékenység technikai részleteit is ismertető tanulmányokon túl közzétételre kerülnek a döntés-előkészítés során felmerülő közgazdasági kérdések is.

MNB-füzetek: E kiadványsorozat a Magyar Nemzeti Bankban készült elemző és kutató munkák eredményeit tartalmazza. Az elemzések a szerzők véleményeit tükrözik, s nem feltétlenül esnek egybe az MNB hivatalos véleményével.

Egyéb kiadványok: 2004-ben „Monetary Strategies for Joining the Euro” című könyv Szapáry Györgynek, az MNB alelnökének és Jürgen von Hagennek, a Center for European Integration Studies (ZEI) igazgatójának szerkesztésében.

A Magyar Nemzeti Bank valamennyi publikációja elérhető a jegybank honlapján (www.mnb.hu). Egyes kiadványok angol és magyar nyelven egyaránt hozzáférhetőek.

III. 11. 2. Konferenciák

Február 6. A Magyar Tudományos Akadémián a Magyar Nemzeti Bank nemzetközi stabilitási konferenciát szervezett.

Beszámoló az MNB 2004. évi tevékenységéről

Október 11. Centre for Economic Policy Research, és European Summer Institute konferenciájának – Nemzetközi párbeszéd a GMU-ról – a Magyar Nemzeti Bank adott otthont.

Október 28. A Magyar Nemzeti Bank a Magyar Közgazdasági Társasággal együttműködve inflációs konferenciát tartott.

November 3. Pénzpiaci konferencia rendezése.

November 19. Pénzforgalmi konferencia – közép-pontban a bankközi együttműködés.

III. 12. Rövidítések, jegybankspecifikus fogalmak magyarázata

III. 12. 1. Rövidítések

ALCO: Eszköz-forrás bizottság

AMICO: Számviteli és monetáris jövedelem bizottság (KBER-bizottság)

ÁSZ: Állami Számvevőszék

ATK: Azonnali Tartalékközpont

BANCO: Bankjegybizottság (KBER-bizottság)

BIS: Nemzetközi Fizetések Bankja

BKR: Bankközi Klíringrendszer

BSC: Bankfelügyeleti bizottság (KBER-bizottság)

BUCO: Költségvetési bizottság

CANSTAT: Közép-európai Statisztikai Együttműködési Szervezet

CEBS: Európai bankfelügyeleti bizottság

EBA: Euró Banki Társulás, magánbankok által létrehozott szervezet az eurófizetési forgalom fejlődésének előmozdítása érdekében. Az EBA Clearing S.A.S. működteti az Euro1/STEP1 és a STEP2 klíringrendszereket.

ECCO: Külső kommunikációs bizottság (KBER-bizottság)

EGT: Európai Gazdasági Térség, szabadkereskedelmi övezet, ami magában foglalja az EU25 tagállamát, valamint Norvégiát, Izlandot és Liechtensteint.

EIB: Európai Beruházási Bank

EKB: Európai Központi Bank

ERM II: A GMU harmadik szakaszától induló árfolyam-mechanizmus, amelynek lényege, hogy az eurózónán kívüli tagállamok valutáit összekötik az euróval.

GIRO: Giro Elszámolásforgalmi Rt.

GMU: Gazdasági és Monetáris Unió

IAC: Belső ellenőri bizottság (KBER-bizottság)

IMF: Nemzetközi Valutaalap

IRC: Nemzetközi kapcsolatok bizottsága (KBER-bizottság)

ITC: Információtechnológiai bizottság (KBER-bizottság)

KBER: Központi Bankok Európai Rendszere

KELER: Központi Elszámolóház és Értéktár Rt.

KSH: Központi Statisztikai Hivatal

LEGCO: Jogi bizottság (KBER-bizottság)

MOC: Piaci műveletek bizottsága (KBER-bizottság)

MPC: Monetáris politikai bizottság (KBER-bizottság)

O/N, overnight betét/hitel: egynapos betét/hitel

OECD: Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet

OSAP: Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program

PSSC: Fizetési és elszámolási rendszerek bizottsága (KBER-bizottság)

PSZÁF: Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete

SDDS: Különleges Adatközzételési Szabvány

SEPA: Single Euro(pean) Payment Area, Egységes Európai Pénzforgalmi Térség, az EU célkitűzése annak érdekében, hogy a belső piacon a fizetési forgalom lebonyolításának színvonala belátható időn belül érje el a tagállamokon belül tapasztalható nívót.

STC: Statisztikai bizottság (KBER-bizottság)

SWIFT: Pénzügyi üzenetek biztonságos továbbítására szakosodott nemzetközi társaság.

SWIFTnet: a SWIFT IP alapú zárt hálózata

TARGET: Transzeurópai automatizált valósídejű

bruttó expressz átutalási rendszer, az euróövezet VIBER-rendszere.

VIBER: Valós Idejű Bruttó Elszámolási Rendszer, MNB által működtetett fizetési rendszer.

III. 12. 2. Fogalmak magyarázata

Elszámolás (klíring): A fizetési műveletek ellenőrzése, továbbítása, a bankközi követelések és tartozások meghatározott szabályok szerinti kiszámítása; értékpapír-ügyletek esetében a kötések párosítása, megerősítése, a tartozások és követelések kiszámítása, a felmerülő pénzügyi kockázat kezelése.

Chipmigráció: A bankkártyák ellátása intelligens chipekkel, ami elősegíti a visszaélések visszaszorítását, valamint többlétszolgáltatások nyújtását.

Devizaswap ügylet: Olyan – általában rövid lejáratra kötött – ügylet, amely különböző devizák cseréjét és az ügylet lezárásakor a szerződésben – a keresztárfolyam és a devizák kamatrátája által – meghatározott áron történő visszacserelését foglalja magában.

EDP-jelentés: Az államháztartás hiányára és az államadósságra vonatkozó, uniós módszertan szerint összeállított mutatók.

IMF tartalék kvóta: a Nemzetközi Valutaalapba SDR-ben (Special Drawing Right = különleges lehívási jog) befizetett IMF-kvóta szabadon lehívható – még le nem hívott – hányada.

Kamatláb futures: A kamatláb futures olyan tőzsdei ügylet, ahol a jövőbeni elszámolás alapja meghatározott mennyiségű, szabványosított (kontraktusban kifejezett), az üzletkötéskor meghatározott kamatozású betétállomány.

Kamatozó devizaswap (currency swap) ügylet: Olyan – általában közép-, illetve hosszú lejáratra kötött – ügylet, amely különböző devizák cseréjét, a tőke utáni kamatfizetések sorozatát és az ügylet lezárásakor a tőkék törlesztését foglalja magában.

Kamatswap: valamely tőkeösszegre rögzített kamatláb alapján számított fix kamat és - bizonyos piaci kamatlábhöz, feltételhez igazított - változó kamatláb alapján számított változó kamatösszeg meghatározott időközönkénti cseréje.

Kiegyenlítési tartalék: A forintárfolyam kiegyenlítési tartaléka és a deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartaléka az MNB saját tőkéjének részét képező tartalékok, melyeket negatív egyenlegük esetén a negatív egyenleg mértékéig a központi költségvetés a tárgyévet követő év március 31-ig a megfelelő kiegyenlítési tartalék javára megtérít. A térítést a tárgyévi mérlegben kell elszámolni.

Forintárfolyam kiegyenlítési tartaléka: A deviza-eszközöknek és -forrásoknak a forintárfolyam-változásából adódó árfolyamnyereségét, illetve árfolyamvesztését a saját tőke részét képező, forintárfolyam-kiegyenlítési tartalékában kell kimutatni.

Deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartaléka: A devizában fennálló, értékpapírokon alapuló követelések (kivéve a visszavásárolt devizakötvények) piaci értéke és beszerzési értéke közötti értékelési különbözetet a saját tőke részét képező deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartalékában kell kimutatni.

Monetáris pénzügyi intézmények: A jegybank, a hitelintézetek és a pénzügyi alapok együttesen alkotják a pénzügyi vállalatokon belül ezt az intézményi kategóriát.

Opció ügylet: A devizaopció tulajdonosa számára jogot jelent, de nem kötelezettséget egy bizonyos mennyiségű deviza egy másik devizával szembeni vételére vagy eladására előre meghatározott árfolyamon, előre meghatározott időpontban vagy időpontig. Az opció eladója (kiírója) számára – amennyiben az opció birtokosa gyakorolja a jogot – mindez kötelezettségként értelmezendő.

Pénzügyi alapok: A pénzügyi alapokhoz azok a befektetési alapok sorolandók, amelyek befektetési jegyei likviditás szempontjából a bankbetétekhez hasonlóak, és eszközeiket 85%-ban pénzügyi

Beszámoló az MNB 2004. évi tevékenységéről

ci eszközökbe, vagy maximum 1 éves hátralévő lejáratú transzferálható hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokba, vagy pénzügyi eszközök kamataihoz hasonló megtérülésű eszközökbe fektetik.

Pénzügyi eszközök: alacsony kockázatú, likvid, olyan piacon forgó értékpapírok, ahol nagy forgalmat bonyolítanak le nagy mennyiségű papírokkal, és ahol ezek készpénzre váltása azonnal és alacsony költséggel lehetséges.

Repo- és fordított repoügylet: Olyan megállapodás, amely értékpapír tulajdonjogának átruházásáról rendelkezik a szerződéskötéssel egyidejűleg meghatározott vagy meghatározandó jövőbeli időpontban történő visszavásárlási kötelezettség mel-

lett, meghatározott visszavásárlási áron. Az ügylet futamideje alatt a vevő az ügylet tárgyát képező értékpapírt megszerezheti, és azzal szabadon rendelkezhet (szállítási repoügylet), vagy nem szerezheti meg, azzal szabadon nem rendelkezhet, ilyenkor az értékpapír a vevő javára a futamideje alatt óvadékként kerül elhelyezésre (óvadéki repoügylet).

STEP2: Páneurópai euróelszámolási rendszer a kis összegű (12 500 eurónál alacsonyabb összegű átutalások) elszámolására.

Teljesítés (kiegyenlítés): A bankok közötti tartozások és követelések végleges rendezése közös bankjuknál, jellemzően az MNB-nél vezetett számlán.

B) rész

**A Magyar Nemzeti Bank 2004. évi
auditált éves beszámolója**

I. Auditori jelentés

■ Ernst & Young Kft.
H-1132 Budapest, Váci út 20,
1399 Budapest 62 Pf. 632
Hungary

■ Tel: +36 1 451-8100
Fax: +36 1 451-8199
E-mail: mailbox.ey@hu.ey.com
www.ey.com
Cg. 01-09-267553

Független Könyvvizsgálói Jelentés

A Magyar Nemzeti Bank részvényese számára

Elvégeztük a Magyar Nemzeti Bank (a „Jegybank”) 2004. december 31-i fordulónapra elkészített mérlegének – melyben az eszközök és források egyező végösszege 3.898.717 millió forint, a mérleg szerinti eredmény 42.766 millió forint veszteség –, valamint a 2004. évre vonatkozó eredménykimutatásának és kiegészítő mellékletének vizsgálatát, melyeket a Jegybank 2004. évi éves beszámolója tartalmaz. Az éves beszámoló elkészítése az ügyvezetés felelőssége. A könyvvizsgáló felelőssége az éves beszámoló véleményezése az elvégzett könyvvizsgálat alapján, valamint az üzleti jelentés és az éves beszámoló összhangjának megítélése.

A Jegybank 2003. évi éves beszámolójáról 2004. április 5-én korlátozás nélküli véleményt bocsátottunk ki.

A könyvvizsgálatot a magyar Nemzeti Könyvvizsgálói Standardok és a könyvvizsgálatra vonatkozó – Magyarországon érvényes – törvények és egyéb jogszabályok alapján hajtottuk végre. A fentiek értelmében a könyvvizsgálat tervezése és elvégzése révén elegendő és megfelelő bizonyítékot kell szerezni arról, hogy az éves beszámoló nem tartalmaz lényeges hibás állításokat. Az elvégzett könyvvizsgálat magában foglalta az éves beszámoló ténytábláit alátámasztó bizonylatok mintavételre alapuló vizsgálatát, emellett tartalmazta az alkalmazott számviteli alapelvek és az ügyvezetés lényegesebb becsléseinek, valamint az éves beszámoló bemutatásának értékelését. Az üzleti jelentéssel kapcsolatos munkánk a fent említett területre korlátozódott és nem tartalmazta egyéb, a Jegybank nem auditált számviteli nyilvántartásaiból levezetett információk áttekintését.

A könyvvizsgálat során a Jegybank éves beszámolóját, annak részeit és tételeit, azok könyvelési és bizonylati alátámasztását az érvényes nemzeti könyvvizsgálói standardokban foglaltak szerint felülvizsgáltuk, és ennek alapján elegendő és megfelelő bizonyosságot szereztünk arról, hogy az éves beszámolót a jegybanki tevékenységet szabályozó 2001. évi LVIII. törvényben, továbbá a jegybanki éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségeinek sajátosságait meghatározó 221/2000. (XII. 19.) Kormány rendeletben, valamint a számviteli törvényben foglaltak és az általános számviteli elvek szerint készítették el. Véleményünk szerint az éves beszámoló a Jegybank 2004. december 31-én fennálló vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről a jogszabályi előírásoknak megfelelően megbízható és valós képet ad. Az üzleti jelentés az éves beszámoló adataival összhangban van.

Budapest, 2005. április 5.

Ernst & Young Kft.
Nyilvántartásba-vételi szám: 001165

Hergovits Mariann
Bejegyzett könyvvizsgáló
Kamarai tagsági szám: 004648

II. A Magyar Nemzeti Bank mérlege

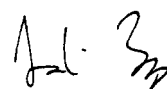
millió forint

Kiegészítő melléklet kapcsolódó fejezete	E S Z K Ö Z Ö K (Aktívák)	2003.12.31*	2004.12.31	Változás
	1	2	3	3-2
	I. Követelések forintban	281 163	205 522	-75 641
IV. 3.	1. Központi költségvetéssel szembeni követelések	269 293	195 181	-74 112
	ebből: deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartaléka miatti követelés**	0	1 112	1 112
IV. 7.	2. Hitelintézetekkel szembeni követelések	10 424	9 583	-841
	3. Egyéb követelések	1 446	758	-688
	II. Követelések devizában	3 763 029	3 581 087	-181 942
IV. 9.	1. Arany- és devizataralék	2 659 072	2 847 446	188 374
IV. 4.	2. Központi költségvetéssel szembeni devizakövetelések	622 609	402 883	-219 726
	3. Hitelintézetekkel szembeni devizakövetelések	2 027	1 442	-585
IV. 10.	4. Egyéb devizakövetelések	479 321	329 316	-150 005
	III. Banküzemi eszközök	23 719	26 562	2 843
IV. 12.	ebből: Befektetett eszközök	23 270	26 022	2 752
IV. 15.	IV. Aktív időbeli elhatárolások	110 619	85 546	-25 073
	V. ESZKÖZÖK ÖSSZESEN (I+II+III+IV)	4 178 530	3 898 717	-279 813
Kiegészítő melléklet kapcsolódó fejezete	F O R R Á S O K (Passzívák)	2003.12.31*	2004.12.31	Változás
	1	2	3	3-2
	VI. Kötelezettségek forintban	2 306 129	2 867 049	560 920
IV. 5.	1. Központi költségvetés betétei	94 139	265 460	171 321
IV. 8.	2. Hitelintézetek betétei	712 298	1 114 216	401 918
	3. Forgalomban lévő bankjegy és érme	1 458 371	1 444 303	-14 068
	4. Egyéb betétek és kötelezettségek	41 321	43 070	1 749
	VII. Kötelezettségek devizában	1 486 950	906 570	-580 380
IV. 5.	1. Központi költségvetés betétei	160 204	49 101	-111 103
	2. Hitelintézetek betétei	21 653	7 244	-14 409
IV. 11.	3. Egyéb kötelezettségek devizában	1 305 093	850 225	-454 868
IV. 13.	VIII. Céltartalék	0	10	10
	IX. Banküzem egyéb forrásai	10 137	9 626	-511
IV. 15.	X. Passzív időbeli elhatárolások	80 753	47 599	-33 154
IV. 16.	XI. Saját tőke	294 561	67 863	-226 698
	1. Jegyzett tőke	10 000	10 000	0
	2. Eredménytartalék	2 659	81 123	78 464
	3. Értékelési tartalék	0	0	0
IV. 14.	4. Forintárfolyam kiegyenlítési tartaléka	199 240	19 506	-179 734
IV. 14.	5. Deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartaléka	4 198	0	-4 198
	6. Mérleg szerinti eredmény	78 464	-42 766	-121 230
	XII. FORRÁSOK ÖSSZESEN (VI+VII+VIII+IX+X+XI)	4 178 530	3 898 717	-279 813

* A 2004. évi szabályoknak megfelelő szerkezetben.

** Az MNB tv. 17. § (4) bekezdése alapján negatív egyenleg esetén, annak mértékéig a központi költségvetés a tárgyévét követő év március 31-ig megtéríti, amit a tárgyévi mérlegben kell elszámolni.

Budapest, 2005. április 5.

Jári Zsigmond

A Magyar Nemzeti Bank elnöke

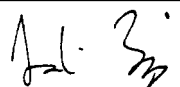
III. A Magyar Nemzeti Bank eredménykimutatása

millió forint

Kiegészítő melléklet kapcsolódó fejezete	BEVÉTELEK	2003. I–XII. hó*	2004. I–XII. hó	Eltérés
		1	2	3
IV. 18.	I. Forintban elszámolt kamat- és kamatjellegű bevételek	25 002	29 581	4 579
	1. Központi költségvetéssel szembeni követelések kamatbevételei	22 776	26 278	3 502
	2. Hitelintézetekkel szembeni követelések kamatbevételei	2 085	2 622	537
	3. Egyéb követelések kamatbevételei	41	46	5
	4. Forintban elszámolt kamatjellegű bevételek	100	635	535
IV. 18.	II. Devizában elszámolt kamat- és kamatjellegű bevételek	315 868	214 009	–101 859
	1. Devizataralékok utáni kamatbevételek	101 481	75 917	–25 564
	2. Központi költségvetéssel szembeni követelések kamatbevételei	44 978	23 822	–21 156
	3. Hitelintézetekkel szembeni követelések kamatbevételei	94	65	–29
	4. Egyéb követelések kamatbevételei	8 082	4 159	–3 923
	5. Devizában elszámolt kamatjellegű bevételek	161 233	110 046	–51 187
IV. 19.	III. Deviza-árfolyamváltozásból származó bevételek	97 643	28 145	–69 498
IV. 18.	IV. Pénzügyi műveletek realizált nyeresége	13 925	9 489	–4 436
IV. 21.	V. Egyéb bevételek	2 615	2 507	–108
	1. Jutalékbevételek	1 023	1 102	79
	2. Jutaléktól eltérő egyéb bevételek	1 592	1 405	–187
IV. 13.	VI. Céltartalék-felhasználás	0	14	14
IV. 13.	VII. Értékvesztés-visszaírás	1 201	13	–1 188
IV. 23.	VIII. Banküzem bevételei	1 085	183	–902
	IX. BEVÉTELEK ÖSSZESEN (I+II+III+IV+V+VI+VII+VIII)	457 339	283 941	–173 398
Kiegészítő melléklet kapcsolódó fejezete	RÁFORDÍTÁSOK	2003. I–XII. hó*	2004. I–XII. hó	Eltérés
		1	2	3
IV. 18.	X. Forintban elszámolt kamat- és kamatjellegű ráfordítások	92 107	141 592	49 485
	1. Központi költségvetés betéteinek kamatráfordításai	25 643	39 711	14 068
	2. Hitelintézeti betétek kamatráfordításai	62 245	97 647	35 402
	3. Egyéb betétek kamatráfordításai	4 219	4 234	15
	4. Forintban elszámolt kamatjellegű ráfordítások	0	0	0
IV. 18.	XI. Devizában elszámolt kamat- és kamatjellegű ráfordítások	233 414	143 302	–90 112
	1. Központi költségvetés betéteinek kamatráfordításai	1 998	829	–1 169
	2. Hitelintézeti betétek kamatráfordításai	775	533	–242
	3. Egyéb kötelezettségek kamatráfordításai	70 269	32 380	–37 889
	4. Devizában elszámolt kamatjellegű ráfordítások	160 372	109 560	–50 812
IV. 19.	XII. Deviza-árfolyamváltozásból származó ráfordítások	8 856	5 559	–3 297
IV. 20.	XIII. Bankjegy- és érmegyártás költsége	4 701	5 947	1 246
IV. 18.	XIV. Pénzügyi műveletek realizált vesztesége	22 271	16 100	–6 171
IV. 21.	XV. Egyéb ráfordítások	4 316	501	–3 815
	1. Jutalékráfordítások	1 062	389	–673
	2. Jutaléktól eltérő egyéb ráfordítások	3 254	112	–3 142
IV. 13.	XVI. Céltartalékképzés	0	24	24
IV. 13.	XVII. Értékvesztés	–32	11	43
IV. 23.	XVIII. Banküzem működési költségei és ráfordításai	13 242	13 671	429
	XIX. RÁFORDÍTÁSOK ÖSSZESEN (X+XI+XII+XIII+XIV+XV+XVI+XVII+XVIII)	378 875	326 707	–52 168
	XX. Tárgyévi eredmény	78 464	–42 766	–121 230
	XXI. Eredménytartalék igénybevétele osztalékra	0	0	0
	XXII. Fizetett (jövahagyott) osztalék	0	0	0
	XXIII. Mérleg szerinti eredmény	78 464	–42 766	–121 230

* A 2004. évi szabályoknak megfelelő szerkezetben.

Budapest, 2005. április 5.

Jári Zsigmond

A Magyar Nemzeti Bank elnöke

IV. Kiegészítő melléklet

IV.1. Az MNB számviteli politikája

A Magyar Nemzeti Bank tulajdonosa a magyar állam, a tulajdonosi jogokat a pénzügyminiszter gyakorolja. A Magyar Nemzeti Bank (MNB) számviteli politikáját a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény (a továbbiakban számviteli tv.), a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2001. évi LVIII. törvény (a továbbiakban: MNBtv.) és a Magyar Nemzeti Bank éves beszámolóképzési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 221/2000. (XII. 19.) kormányrendelet (a továbbiakban: MNBr.) keretei közt alakítja ki. 2004. május 1-jétől a Magyar Nemzeti Bank a Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatálybalépésének napjától a Központi Bankok Európai Rendszerének (KBER) tagja.

Az alábbiakban röviden bemutatjuk az MNB számviteli rendszerét, az általánostól eltérő értékelési és eredményelszámolási szabályait.

IV. 1. 1. A jogszabályi környezet változása

A Magyar Nemzeti Bank számviteli politikáját meghatározó jogszabályok 2004. január 1-jétől változtak. Az MNBtv. változásának megfelelően 2004-től az MNB nem számítás alapján, hanem a közgyűlés döntése alapján fizet a tárgyévi eredményből vagy az eredménytartalékból osztalékot. Ez a változás már a 2003. évi eredmény felosztásánál is alkalmazandó volt.

A Magyar Nemzeti Bank éves beszámolóképzési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló MNBr. és az MNBtv. módosítása miatt a következő főbb változások történtek:

- Új eredményssorként megjelent a pénzügyi műveletekből származó realizált nyereség és veszteség, amely döntően az értékpapír-értékesítés során realizált nyereségek és veszteségek különbözete. Ez az eredménytétel korábban a kamatjellegű eredményben szerepelt.
- A pénzforgalommal kapcsolatos bevételek és ráfordítások önálló kategóriaként való kezelése megszűnik az európai jegybankok nemzetközi elszámolási gyakorlatát alapul véve. Az eddig itt kimutatott tételek egy része az egyéb bevételek és ráfordítások, vagy a kamatjellegű bevételek, illetve ráfordítások közé kerül át, míg a pénzkibocsátással összefüggő költségek önálló ráfordításkategóriaként nevesítendőek.
- A lejáratú idő előtt visszavásárolt saját kibocsátású devizakötvények piaci értéken történő értékelése megszűnik (csak mint devizaeszköz kerül átértékelésre és a deviza-árfolyamváltozás hatása kerül kimutatásra), az ilyen kötvények a bekerülési értéken történő értékelés általános szabályai szerint értékelendők a jövőben.
- A további módosítások a mérleg és az eredménykimutatás tagolásának az előzőekkel összefüggő pontosítását és egyszerűsítését tartalmazzák.

Emellett az MNB befektetéseiből származó osztalékbevételek átsorolására került a banküzemi eredményből az egyéb eredménybe az MNBr.-nek megfelelően.

Az eredmény szerkezetének változása

millió forint

BEVÉTELEK	2003. I–XII.hó	BEVÉTELEK	2003. * I–XII.hó	2003. szerk. vált.	2004. I–XII. hó
1	2	3	4	5 (4–2)	6
I. Forintban elszámolt kamat- és kamatjellegű bevételek	24 999	I. Forintban elszámolt kamat- és kamatjellegű bevételek	25 002	3	29 581
II. Devizában elszámolt kamat- és kamatjellegű bevételek	328 496	II. Devizában elszámolt kamat- és kamatjellegű bevételek	315 868	-12 628	214 009
III. Deviza-árfolyamváltozásból származó bevételek	97 643	III. Devizaárfolyam-változásból származó bevételek	97 643	0	28 145
IV. Pénzforgalommal kapcsolatos bevételek	956	IV. Pénzügyi műveletek realizált nyeresége	13 925	13 925	9 489
V. Egyéb bevételek	1 456	V. Egyéb bevételek	2 615	-956	2 507
VI. Céltartalék-felhasználás	0	VI. Céltartalék-felhasználás	0	1 159	14
VII. Értékvesztés-visszairás	1 201	VII. Értékvesztés-visszairás	1 201	0	13
VIII. Banküzem bevételei	2 588	VIII. Banküzem bevételei	1 085	0	183
IX. BEVÉTELEK ÖSSZESEN (I+II+III+IV+V+VI+VII+VIII)	457 339	IX. BEVÉTELEK ÖSSZESEN (I+II+III+IV+V+VI+VII+VIII)	457 339	0	283 940
RÁFORDÍTÁSOK	2003. I–XII.hó	RÁFORDÍTÁSOK	2003. * I–XII.hó	2003 szerk. vált.	2004 I–XII. hó
1	2	1	2		3
X. Forintban elszámolt kamat- és kamatjellegű ráfordítások	92 107	X. Forintban elszámolt kamat- és kamatjellegű ráfordítások	92 107	0	141 592
XI. Devizában elszámolt kamat- és kamatjellegű ráfordítások	253 825	XI. Devizában elszámolt kamat- és kamatjellegű ráfordítások	233 414	-20 411	143 302
XII. Devizaárfolyam-változásból származó ráfordítások	8 856	XII. Devizaárfolyam-változásból származó ráfordítások	8 856	0	5 559
XIII. Pénzforgalommal kapcsolatos ráfordítások	5 048	XIII. Bankjegy- és érmegyártás költsége	4 701	-347	5 947
XIV. Egyéb ráfordítások	5 829	XIV. Pénzügyi műveletek realizált vesztesége	22 271	22 271	16 100
XV. Céltartalékképzés	0	XV. Egyéb ráfordítások	4 316	-1 513	501
XVI. Értékvesztés	-32	XVI. Céltartalékképzés	0	0	24
XVII. Banküzem működési költségei és ráfordításai	13 242	XVII. Értékvesztés	-32	0	11
		XVIII. Banküzem működési költségei és ráfordításai	13 242	0	13 671
XVIII. RÁFORDÍTÁSOK ÖSSZESEN (X+XI+XII+XIII+XIV+XV+XVI+XVII)	378 875	XIX. RÁFORDÍTÁSOK ÖSSZESEN (X+XI+XII+XIII+XIV+XV+XVI+XVII+XVIII)	378 875	0	326 707
XXII. Mérleg szerinti eredmény	78 464	XXIII. Mérleg szerinti eredmény	78 464	0	-42 766

* A 2004. évi szabályoknak megfelelő szerkezetben.

IV. 1. 2. Az MNB számviteli rendszerének jellemzői

Az MNB könyvvezetése során alkalmazott egyik alapelv, hogy a gazdasági eseményeket a tényleges felmerülés időpontjának megfelelő dátummal kell a könyvekben rögzíteni, amennyiben az a még számvitelileg le nem zárt évre vonatkozik. Ennek a devizaárfolyam-nyereségek és -veszteségek pontos meghatározása szempontjából van különös jelentősége (lásd értékelési szabályok), elsősorban a devizaeladások és -vásárlások esetében. A devizaátváltással járó azonnali devizaügyletek az üzletkötés napjával kerülnek a könyvekben rögzítésre. Az ilyen ügyletekből eredő követelések és kötelezettségek az MNB devizapozícióját az üzletkötés napjától módosítják. Ugyanezt az eljárást követi az MNB a fedezeti célú határidős ügyletek mérlegben megjelenő átértékelési különbözetének könyvelésekor is.

Az MNB naponta elszámolja:

- a deviza eszközei és forrásai, illetve mérlegben kívül kimutatott, fedezeti határidős ügyletekből származó követeléseit és kötelezettségeit átértékeléséből eredő devizaárfolyam-különbözeteket, valamint
- a mérlegben szereplő és a mérlegben kívül kimutatott, fedezeti ügyletekből származó követelések és kötelezettségek időarányos kamatához kapcsolódó időbeli elhatárolásokat.

A MNBBr. rendelkezése értelmében az MNB a számviteli politikájában rögzített módon, a tulajdonos részére történő adatszolgáltatás céljából, minden negyedévben köteles eszköz- és forrásszámláit, valamint eredményszámláit lezárni, és főkönyvi kivonatot készíteni.

Az MNB belső célra ennél gyakrabban, havonta készít mérleget és eredménykimutatást, és ezek alátámasztására havonta végrehajtja:

- a deviza-értékpapírok piaci értékelését, kivéve a visszavásárolt saját kibocsátású devizakötvényeket,
- a napi átértékelés során képződő árfolyamnyereség vagy -veszteség realizált, illetve nem realizált részre történő szétbontását és elszámolását,
- az értékcsökkenési leírás elszámolását.

A negyedéves zárlat során az MNB minősíti követeléseit, majd a szükséges értékvesztés, valamint a kötelezettségekhez, várható veszteségekhez kapcsolódó céltartalék mértékét megállapítja és elszámolja. A bank számviteli politikájában a mérlegkészítés dátuma a tárgyévet követő év január 31-ről január 15-re változott.

A jogszabályok szerint az MNB beszámolási kötelezettsége kiterjed az Országgyűlésre is. Az MNB az Országgyűlésnek és a tulajdonosi jogokat az MNBtv.-ben szabályozott módon gyakorló Pénzügyminisztériumnak egyetlen beszámolót készít. Ez az Éves jelentés, amely a számviteli törvény szerinti éves beszámolót, valamint az MNB szervezetét, gazdálkodását és tárgyévi tevékenységét bemutató üzleti jelentést tartalmazza. Az MNB az Éves jelentést kiadvány formájában, illetve az interneten teljes terjedelmében nyilvánosságra hozza.

Az MNBBr. rendelkezései szerint az MNB nem köteles konszolidált beszámolót készíteni. Tekintettel arra, hogy a befektetések mérleg- és eredményhatása nem számottevő, az MNB konszolidált beszámolót nem készít.

Az éves beszámoló aláírására jogosult vezető Járai Zsigmond, 1024 Budapest, Rózsahegy u. 1/B.

IV. 1. 3. Alkalmazott főbb értékelési elvek

A központi költségvetéssel szembeni követelések

A központi költségvetéssel szembeni követelések között kimutatott értékpapírok kamatokkal csökkentett beszerzési értéken szerepelnek a mérlegben. A kamatokat nem tartalmazó vételár és a névérték közötti különbözetet, mint árfolyamnyereséget vagy -veszteséget az MNB időarányosan számolja el eredményében.

Központi költségvetéssel szembeni követelések között jelenik meg a kiegyenlítési tartalékok (év végi negatív egyenlege miatti) megtérítésével kapcsolatos követelés is.

A költségvetéssel szembeni követelésekre értékvesztést elszámolni nem lehet.

Devizaeszközök és -források értékelése, a devizaárfolyam-nyereség elszámolása

Az MNB valamennyi devizaeszközét és -forrását a beszerzés napján érvényes hivatalos árfolyamon veszi nyilvántartásba a könyvekben. Amennyiben egy devizakövetelés, vagy -kötelezettség deviza-konverzió miatt jön létre, úgy a devizaátváltás során ténylegesen alkalmazott és a hivatalos árfolyam eltéréséből eredő árfolyamnyereséget vagy -veszteséget az adott napra konverziós eredményként elszámolja, és az eredménykimutatásban a devizaárfolyam-változásból származó eredmény sorokon jeleníti meg.

Az MNB – a szállítói devizakötelezettségek, illetve a devizás időbeli elhatárolások kivételével – valamennyi devizaeszközét és -forrását, valamint fedezeti célú határidős ügyletekből eredő, mérlegben kívüli követeléseit és kötelezettségeit naponta a hivatalos árfolyam változásának megfelelően átértékeli. Az átértékelés következtében a mérleg devizában denominált tételei a december 31-én érvényes hivatalos árfolyamon (fixing) átértékelt összegben szerepelnek.

A devizában befolyt eredmény az adott napi hivatalos árfolyamon kerül az eredményben elszámolásra. Az időbeli elhatárolások napi könyvelését az előző napi időbeli elhatárolások visszavezetése előzi meg, így a devizás időbeli elhatárolások átértékelés nélkül is hivatalos árfolyamon szerepelnek a mérlegben. A napi átértékelés során képződő devizaárfolyam-nyereségből, illetve -veszteségből csak az ún. realizált árfolyameredményt lehet az eredményben elszámolni, míg a nem realizált eredményt a saját tőkében, a forintárfolyam kiegyenlítési tartaléka soron kell kimutatni.

Realizált eredmény deviza eladásakor, illetve – amennyiben az adott devizanemben az átértékelés alá eső követelések összegét meghaladja az ugyanilyen kötelezettségek összege – devizavásárláskor keletkezik. A realizált eredmény az eladott, illetve megvásárolt devizaösszeg hivatalos árfolyamon számított értékének és átlagos beszerzési árfolyamon számított értékének különbsége.

Deviza-értékpapírok

A deviza-értékpapírokat piaci értéken kell kimutatni. A deviza-értékpapírok esetében az értékelés napján érvényes piaci érték és a nyilvántartási érték közötti különbözet a deviza-értékpapírok kiegyenlítési

Magyar Nemzeti Bank

tartalékában szerepel. Az értékpapírok eladásakor realizálódó árfolyamnyereséget vagy -veszteséget a pénzügyi műveletek realizált nyeresége és vesztesége eredmény soron kell kimutatni.

A Magyar Nemzeti Bank értékpapír-állományát december 31-én érvényes piaci árak alapján értékeli az amerikai tőzsdéken jegyzett papírok tekintetében. Az európai tőzsdék december 31-i szünnapja miatt az itt jegyzett értékpapírok a december 30-án érvényes piaci árak alapján kerülnek értékelésre.

Az egyéb devizakövetelések soron, azaz bruttó módon kell kimutatni az MNB által korábban külföldön kibocsátott, majd később visszavásárolt értékpapírokat. A visszavásárolt saját kibocsátású devizakövetvények piaci értéken történő értékelése az MNBr. 2004. január 1-jétől hatályos módosításának megfelelően megszűnt, az ilyen kötvények a bekerülési értéken történő értékelés általános szabályai szerint kerülnek értékelésre. A visszavásárolt kötvények után járó kamat bevételként és ráfordításként is elszámolásra kerül.

A repo (értékpapír-visszavásárlási) ügyleteket hitel-betét ügyletként kell elszámolni és az ügylethez tartozó jövőbeli értékpapír-követelést vagy -kötelezettséget a mérleg alatti tételek között kell nyilvántartani.

IMF-kvótával kapcsolatos elszámolások

Az IMF-kvóta devizában befizetett része, mint SDR-ben denominált, lehívható követelés a devizatartalék része.

A kvóta másik része (amelyet nem kellett az IMF-nek átutalni) a mérlegben az egyéb devizakövetelések soron szerepel. Ezzel szemben forrás oldalon az IMF forintbetétje áll. Az MNB-nek legalább évente gondoskodnia kell arról, hogy az IMF forintbetétjének nagysága egyezzen meg a be nem fizetett kvóta SDR-ben meghatározott értékének forint megfelelőjével. Mivel ez a betétszámla a leírtaknak megfelelően csak formailag forint, a mérlegben az egyéb devizakövetelések soron szerepel.

Határidős ügyletek elszámolása

Az MNB a határidős ügyleteket az üzletkötés célja alapján két csoportba sorolja: a fedezeti ügyletek, illetve az egyéb céllal kötött határidős ügyletek csoportjára.

Fedezetinek minősülnek azok az ügyletek, melyek egy meghatározott eszköz- vagy forráscsoport, illetve pozíció devizaárfolyam- vagy piaciérték-változásából eredő kockázatát csökkentik, azokhoz egyértelműen hozzárendelték, és az ügylet indításakor kifejezetten fedezeti ügyletként jelölték meg. Fedezeti ügyletnek minősülnek továbbá a költségvetéssel, illetve annak megbízásából külföldi partnerrel kötött határidős ügyletek.

A határidős ügyleteket mérlegben kívüli követésként, illetve kötelezettséggként kell kimutatni. A fedezeti ügyletekből eredő devizakövetelések és -kötelezettségek összevont átértékelési különbözetét (előjelüknek megfelelően az egyéb devizakövetelések vagy -kötelezettségek soron, illetve a központi költségvetéssel szembeni devizakövetelések vagy -kötelezettségek soron), valamint időarányos kamatukat (időbeli elhatárolásként) a mérlegben kell kimutatni.

Az egyéb célú határidős ügyletek lezárulásakor az ilyen ügyletek eredményét a devizaügyletek esetén a devizaárfolyam-változásból származó bevételek, illetve ráfordítások, a kamatváltozáshoz kapcsolha-

tó ügyletek esetén pedig a kamatjellegű bevételek, illetve ráfordítások soron kell az eredményben kimutatni. Az ilyen ügyletek nem értékelődnek át, de az óvatosság elve alapján, az ügyletek esetleges negatív piaci értékével megegyező céltartalékot kell negyedévente képezni.

Banküzemi eszközök és források

A banküzem eszközei és forrásai mérlegsorokon kerülnek kimutatásra. Ezek az alábbiak:

- azok a követelések és kötelezettségek, amelyek a jegybanki feladatokkal, banki működéssel közvetlenül nem hozhatók kapcsolatba (pl. adókkal, járulékokkal, munkavállalókkal kapcsolatos elszámolások, szállítók, nem jegybanki célú, még nem értékesített nemesfémkészlet), továbbá
- a hivatalos fizetőeszköznek már nem minősülő, még be nem váltott bankjegyekből eredő kötelezettségek, valamint a
- befektetések,
- a szervezeti működéshez szükséges eszközök (immateriális javak, tárgyi eszközök, készletek).

A Magyar Nemzeti Bank által alkalmazott értékcsökkenési leírási kulcsok

Megnevezés	2003.12.31	2004.12.31*
Szellemi termékek	33,0%	33,0%
Alapítás-átszervezés (maximum)	20,0%	20,0%
Épületek	3–5%	3–5%
Járművek	20,0%	20,0–33,0%
Híradás-technikai eszközök, irodai eszközök, gépek	14,5%–33,0%	6,5%–33,0%
Számítástechnikai berendezések	33,0%	33,0%
Emissziós gépek	20,0%	20,0%
Műszerek, mérőeszközök	33,0%	33,0%
Bankbiztonsági eszközök	14,5%–33,0%	14,5%–33,0%
Egyéb fel nem sorolt eszközök**	14,5%	14,5%

* 2004. január 1-jétől az új beszerzésekre alkalmazandó kulcsok.

** Minden fent fel nem sorolt eszköz, pl. irodai berendezés és felszerelés és egyéb berendezés.

A vagyontárgyak értékcsökkenésének fent megadott százalékos kulcsa és a használati év az irányadó, ettől a tényleges használati idő függvényében el lehet térni. A szellemi termékek ezen belül is a szoftverek esetében előfordul a leírási kulcstól való eltérés.

A táblázat nem tartalmazza a vagyoni értékű jogok és az ingatlanhoz kapcsolódó vagyoni értékű jogok leírási kulcsát, mivel ezekben az esetekben a tényleges használati idő alapján, a kapcsolódó ingatlanal azonosan vagy a szerződés szerint határozza meg a bank az alkalmazott leírási kulcsot. A bank minden esetben lineáris értékcsökkenési leírást alkalmaz.

A 2003. évhez képest az alkalmazott értékcsökkenési leírási kulcsokban jelentős változások történtek,

Magyar Nemzeti Bank

amelyeket a 2004. január 1. után történt új beszerzésekre kell alkalmazni. Az egyes eszközcsoportok leírási kulcsai részletezettebbé váltak annak érdekében, hogy jobban tükrözzék a különböző vagyontárgyak rendeltetésszerű használati idejét.

Az MNB mérlegében pénzeszközként csak a munkavállalóknak korábban nyújtott, az OTP által folyósított munkáltatói lakáshitelek miatti számlaegyenlege szerepel. A jegybank a készpénz kibocsátója: a pénztárában, illetve értéktárában lévő készpénzkészlet – mivel nincs forgalomban – a forrásoldalon a bankjegy- és érmeállományból kerül levonásra.

IV. 2. A makrogazdasági folyamatok hatása az MNB 2004. évi mérlegére és eredményére

A Magyar Nemzeti Bank mérlegének és eredményének alakulását elsősorban a monetáris politika céljai és választott eszközei, valamint a hazai és nemzetközi gazdasági folyamatok határozzák meg.

A nettó kamat- és kamatjellegű eredmény 56,7 milliárd forinttal romlott az előző évhez képest. A 2003. november végén végrehajtott jegybanki kamatemelés jelentősen magasabb kamatráfordításokat eredményezett 2004-ben. A tárgyév során többszöri jegybanki alapkamat-csökkentés ellenére az éves átlagos jegybanki alapkamat mértéke 11,4% volt, a 2003. évi 8,5%-os mértékkel szemben.

A forint 6,2%-os erősödése miatt a devizaeszközök és -források forintban kifejezett értéke csökkent. A forint erősödése következtében a teljes 2004. évi átértékelési hatás 157,1 milliárd forint veszteség volt. Az értékesítések miatt a bank ebből 22,6 milliárd forint nyereséget realizált, így a kiegyenlítési tartalék 179,7 milliárd forinttal csökkent, év végi állománya 19,5 milliárd forint volt.

A nemzetközi kamatszintek – az MNB devizatartalékában szereplő értékpapíroknak megfelelő lejáratokon – euró-értékpapíroknál 2004-ben nem változtak jelentősen, míg az USD-ben denominált értékpapírok esetében 1,4-1,5 százalékponttal emelkedtek. A devizatartalék szintje 2003. év végéhez képest emelkedett, de az átlagállománya (a 2003. év eleji magas szint miatt) 2004-ben alacsonyabb volt, nagyrészt ez magyarázza a deviza-kamateredmény 11,8 milliárd forintos csökkenését.

Az eredményre ható tényezőkről lásd részletesen az Üzleti jelentés III. 8. fejezetét.

IV. 3. A központi költségvetéssel szembeni forintkövetelések

millió forint

Mérlegsor	Hátralévő futamidő	Állomány		Változás
		2003.12.31.	2004.12.31.	
	1 éven belüli lejáratú államkötvények	4 000	4 000	0
	1–5 éven belüli lejáratú államkötvények	30 368	27 795	–2 573
	5 éven túli lejáratú államkötvények	163 701	162 274	–1 427
	Értékpapírok	198 069	194 069	–4 000
	1 éven belüli lejáratú hitelek	43 335	0	–43 335
	1–5 éven belüli lejáratú hitelek	27 889	0	–27 889
	5 éven túli lejáratú hitelek	0	0	0
	Hitelek	71 224	0	–71 224
	Deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartaléka miatti követelés	0	1 112	1 112
I. 1.	Követelések összesen	269 293	195 181	–74 112

Az állampapírok állománya egy amortizálódó (öt év alatt évente törlesztő) kötvényhez kapcsolódó ütemezett törlesztés miatt 4 milliárd forinttal csökkent.

A költségvetési hitelek állománya a lejáratok és előtörlesztés miatt 2004. év végére teljes mértékben kifutott, a költségvetéssel szembeni forintkövetelések mérlegsoron már csak az államkötvények, illetve a kiegyenlítési tartalékhoz kapcsolódó rövid lejáratú követelések szerepelnek.

A deviza-értékpapírok piaci értékeléséhez kapcsolódó kiegyenlítési tartalékának 2004. év végi negatív egyenlege miatti követelés 1,1 milliárd forint volt, amit a költségvetés az MNBtv. alapján 2005. március 31-ig megtérített, emiatt az év végi mérlegben költségvetéssel szembeni követelésként kellett kimutatni. 2004-ben pénzbevonási nyereség nem képződött, így ezen a jogcímen a központi költségvetéssel szembeni követelések nem csökkentek. (A MNBtv. szerint a pénzbevonásból származó nyereséget az MNB-nek az eredményében nem szabad kimutatni, hanem a költségvetés MNB-vel szemben fennálló adósságának törlesztésére kell fordítani.)

IV. 4. A központi költségvetésnek devizában nyújtott hitelek és azok fedezeti ügyletei

millió forint

Mérlegsor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2003.12.31.	2004.12.31.	
II. 2.	Központi költségvetéssel szembeni devizakövetelések	622 609	402 883	–219 726
	Adósságcsere miatti költségvetéssel szembeni hitelek	537 381	331 469	–205 912
	Éven túli swapok	85 228	71 414	–13 814

Magyar Nemzeti Bank

A központi költségvetéssel szembeni devizahitelek az 1997-ben végrehajtott adósságcsereből származnak, ezek állománya 2004 során a lejáratok és előtörlesztések miatt csökkent. A központi költségvetéssel kötött fedezeti ügyletek nettó egyenlegük előjelétől függően kerülnek a mérlegben az eszköz- vagy forrásoldalra.

A központi költségvetéssel szembeni devizakövetelések hátralévő futamidő szerinti lejárat szerkezete

millió forint

Mérlegsor	Hátralévő futamidő	Állomány		Változás
		2003.12.31.	2004.12.31.	
II. 2.	Központi költségvetéssel szembeni devizakövetelések	622 609	402 883	-219 726
	– 1 éven belüli	121 906	76 015	-45 891
	– 1–5 éves	374 361	208 586	-165 775
	– 5 éven túli	126 342	118 282	-8 060

A központi költségvetésnek devizában nyújtott hitelek devizaszerkezete

millió forint

Ssz.	Megnevezés	Állomány		Változás
		2003.12.31.	2004.12.31.	
	Központi költségvetéssel szembeni devizakövetelések	537 381	331 469	-205 912
2.	– USD	41 584	36 058	-5 526
3.	– JPY	495 797	295 411	-200 386

A központi költségvetéssel kötött éven túli swapok devizaszerkezete

millió forint

Ssz.	Megnevezés	Állomány		Változás
		2003.12.31.	2004.12.31.	
1.	Swapkövetelések (2+3+4)	1 062 107	686 479	-375 628
2.	– USD	220 870	56 910	-163 960
3.	– EUR devizakör*	841 237	608 468	-232 769
4.	– JPY	0	21 101	21 101
5.	Swapkötelezettségek (6+7+8)	976 879	615 065	-361 814
6.	– USD	462 645	261 236	-201 409
7.	– EUR devizakör*	18 437	37 317	18 880
8.	– JPY	495 797	316 512	-179 285
9.	Nettó swapkövetelés (1–5)	85 228	71 414	-13 814

* Az euró devizakör az eurót, a Gazdasági és Monetáris Unió tagországainak devizáit és az árfolyamkockázati szempontból ide sorolható egyéb európai devizákat (pl. GBP, CHF) tartalmazza.

IV. 5. A központi költségvetés forint- és devizabetétei

A központi költségvetés forintbetétei

millió forint

Mérleg sor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2003.12.31.	2004.12.31.	
	Kincstári egységes számla (KESZ)	44 199	180 681	136 482
	ÁPV Rt. betéte	49 530	84 404	34 874
	Államadósság Kezelő Központ Rt. betéte	319	300	-19
	Magyar Államkincstár Rt.	26	11	-15
	Egyéb	65	64	-1
VI.1.	Betétek összesen	94 139	265 460	171 321

A központi költségvetés devizabetétei

millió forint

Mérleg sor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2003.12.31.	2004.12.31.	
	Központi költségvetés devizabetétei	37 381	48 994	11 613
	Államkincstár devizabetétei	119 366	0	-119 366
	Központi költségvetés nem pénzügyi devizabetétei	530	107	-423
	Rövid lejáratú határidős ügyletek	2 927	0	-2927
VII.1.	Betétek összesen	160 204	49 101	-111 103

A központi költségvetés devizabetétei hátralevő futamidő szerinti bontásban

millió forint

Mérleg sor	Hátralévő futamidő	Állomány		Változás
		2003.12.31.	2004.12.31.	
	- 1 éven belüli	160 204	49 101	-111 103
	- 1-5 éves	0	0	0
	- 5 éven túli	0	0	0
VII.1.	Betétek összesen	160 204	49 101	-111 103

A központi költségvetés éven belüli lejáratú devizabetétei 2003. december 31-hez képest 111 milliárd forinttal csökkentek. A 2003. évi állományból 119 millió forint abból származik, hogy 2003 végén két napra megnőtt a betétek állománya, amiatt, hogy egy 2004. januárban lejáratú kötvényt a szerződésnek megfelelően két munkanappal hamarabb kellett törleszteni, és ez az összeg két napra betétként jelent meg. Mivel ez a kötvény egy külföldön kibocsátott és költségvetésnek továbbadott kötvény volt, ezért ugyanaz az összeg eszközoldalon is megjelent, mint az MNB külföldön elhelyezett betéte (lásd IV. 10.).

IV. 6. A központi költségvetéssel szembeni nettó pozíció alakulása

millió forint

Mérleg sor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2003.12.31.	2004.12.31.	
I.1–VI.1.	Nettó forintpozíció	175 154	–70 279	–245 433
II.2–VII.1.	Nettó devizapozíció	462 405	353 782	–108 623
	Összesen	637 559	283 503	–354 056

IV. 7. A hitelintézetekkel szembeni forintkövetelések

A hitelintézetekkel szembeni forintkövetelések eredeti futamidő szerint

millió forint

Mérleg sor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2003.12.31.	2004.12.31.	
	Hitelintézetekkel szembeni követelések összesen	12 242	11 389	–853
	Hitelintézetek likviditási refinanszírozási hitelei	0	4 006	4 006
	Felszámolás alatti hitelintézetek likviditási refinanszírozási hitelei	1 571	1 571	0
	Devizabetét ellenében nyújtott hitel	8 744	2 708	–6 036
	Értékpapír fedezete mellett nyújtott hitel	0	2 106	2 106
	Hosszú lejáratú refinanszírozási hitelek	1 927	998	–929
	Hitelintézetekkel szembeni követelések értékvesztése	–1 818	–1 806	12
I.2.	Követelések összesen	10 424	9 583	–841

A hitelintézetekkel szembeni követelések részben olyan kedvezményes hitelek, amelyek az MNB-nek az állami gazdaságpolitika végrehajtásában betöltött korábbi szerepéből erednek, így nem kapcsolódnak egyetlen jegybanki funkcióhoz sem, ezért a jegybank 2001-től ezek állományának csökkentésére törekszik. Az állomány csökkenését 2004-ben törlesztések okozták. A devizabetét ellenében nyújtott hitel egy része átalakításra került értékpapír fedezete mellett nyújtott hitellé.

A hitelintézetek likviditási refinanszírozási hitelei a bank által értékpapír fedezete mellett nyújtott egynapos hitelek.

A forinthelek hátralévő futamidő szerinti részletezését az alábbi tábla mutatja be:

millió forint

Mérleg sor	Hátralévő futamidő	Állomány		Változás
		2003.12.31.	2004.12.31.	
	– 1 éven belüli	6 502	9 318	2 816
	– 1–5 éves	5 732	2 065	–3 667
	– 5 éven túli	8	6	–2
	Hitelintézetekkel szembeni követelések összesen	12 242	11 389	–853

IV. 8. A hitelintézetekkel szembeni nettó pozíció alakulása

millió forint

Mérlegsor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2003.12.31.	2004.12.31.	
I.2-VI.2.	Nettó forintpozíció	-701 874	-1 104 633	-402 759
II.3-VII.2.	Nettó devizapozíció	-19 626	-5 802	13 824
	Összesen	-721 500	-1 110 435	-388 935

A hitelintézetekkel szembeni nettó forintkötelezettségek 403 milliárd forinttal növekedtek 2004. december 31-re, amely mögött a hitelintézeti forintbetétek 402 milliárd forintos állománynövekedése áll. Ez utóbbi a kéthetes, illetve az overnight pénzpiaci betétek 132 milliárd forintos és a kötelező tartalék 270 milliárd forintos növekedéséből származott.

IV. 9. A jegybanki arany- és devizatartalék

Állományok forintban

millió forint

Mérlegsor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2003.12.31.	2004.12.31.	
	Aranykészlet	8 751	7 797	-954
	IMF szabad kvóta	140 056	96 627	-43 429
	Devizabetét	235 549	282 146	46 597
	Deviza-értékpapírok	2 149 394	2 352 253	202 859
	Deviza repoügyletek állománya	125 322	108 623	-16 699
II. 1.	Arany- és devizatartalék összesen	2 659 072	2 847 446	188 374

A devizatartalék állománya 1,44 milliárd euróval, forintban kifejezve (részben az árfolyamváltozás hatására) 188,4 milliárddal nőtt, elsősorban az állami kötvénykibocsátásból származó deviza megvásárlása miatt. Az MNB külföldön kibocsátott kötvényeinek egy része lejárt, és a névérték törlesztése a devizatartalékot csökkentette.

Állományok euróban

millió EUR

Mérlegsor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2003.12.31.	2004.12.31.	
	Aranykészlet	33	32	-1
	IMF szabad kvóta	534	393	-141
	Devizabetét	898	1 147	249
	Deviza-értékpapírok	8 197	9 565	1 368
	Deviza repoügyletek állománya	478	442	-36
II. 1.	Arany- és devizatartalék összesen	10 140	11 579	1 439

IV. 10. Egyéb devizakövetelések

millió forint

Mérleg sor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2003.12.31.	2004.12.31.	
	IMF-kvóta forintban befizetett része	179 616	193 149	13 533
	Visszavásárolt saját kötvények	172 780	130 236	-42 544
	Külföldi fedezeti ügyletek*	6 830	5 704	-1 126
	Egyéb	120 095	227	-119 868
II. 4.	Egyéb devizakövetelések összesen	479 321	329 316	-150 005

* A fedezeti célú határidős ügyletek átértékelési különbözete az MNBr.-nek megfelelően nettó módon szerepel a mérlegben.

Az MNB által külföldön kibocsátott és később visszavásárolt kötvények állománya a lejáratoknak megfelelően csökkent 42,5 milliárd forinttal.

Az egyéb sor 2003. évi állományának döntő része egy devizakötvény év végi törlesztéséhez köthető, amelyet a szerződés szerint lejárat előtt két nappal kellett törleszteni, de két napig betétként kamatozott a külföldi banknál (lásd még IV. 5.).

IV. 11. Egyéb kötelezettségek devizában

Egyéb devizakötelezettségek időszak végi állománya

millió forint

Mérleg sor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2003.12.31.	2004.12.31.	
	Kötvények	884 317	503 361	-380 956
	Repoval kapcsolatos ügyletek	125 320	37 205	-88 115
	IMF forintbetétek	179 617	193 149	13 532
	Külföldi betétek és hitelek	23 449	14 262	-9 187
	Fedezeti ügyletek	85 549	89 092	3 543
	Egyéb kötelezettségek	6 841	13 156	6 315
VII. 3.	Egyéb devizakötelezettségek	1 305 093	850 225	-454 868

A devizakötvények állománya a törlesztések és előtörlesztések következtében csökkent. A fedezeti ügyletek soron döntően a külfölddel kötött éven túli currency swapok nettó követel jellegű egyenlege szerepel.

Egyéb devizakötelezettségek hátralévő futamidő szerinti lejárat szerkezete

millió forint

Mérleg sor	Hátralévő futamidő	Állomány		Változás
		2003.12.31.	2004.12.31.	
	– 1 éven belüli	503 499	475 902	–27 597
	– 1–5 éves	446 285	211 430	–234 855
	– 5 éven túli	355 309	162 893	–192 416
VII. 3.	Egyéb devizakötelezettségek	1 305 093	850 225	–454 868

Egyéb devizakötelezettségek devizaszerkezete (fedezeti ügyletek nélkül)

millió forint

Mérleg sor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2003.12.31.	2004.12.31.	
	– USD	59 551	58 457	–1 094
	– EUR-devizakör*	337 550	103 980	–233 570
	– JPY	641 619	404 432	–237 187
	– Egyéb	180 824	194 264	13 440
VII. 3.	Egyéb devizakötelezettségek	1 219 544	761 133	–458 411

* Az euró devizakör az eurót, a Gazdasági és Monetáris Unió tagországainak devizáit és az árfolyam-kockázati szempontból ide sorolható egyéb európai devizákat (pl. GBP, CHF) tartalmazza.

Az egyéb devizák között az IMF 193,1 milliárd forintos betéte szerepel.

Külfölddel kötött fedezeti ügyletek devizaszerkezete

millió forint

Ssz.	Megnevezés	Állomány		Változás
		2003.12.31.	2004.12.31.	
1.	Fedezeti ügyletekből eredő követelések (2+3+4)	998 558	688 522	–310 036
2.	– USD	476 449	311 242	–165 207
3.	– EUR-devizakör*	25 014	16 808	–8 206
4.	– JPY	497 095	360 472	–136 623
5.	Fedezeti ügyletekből eredő kötelezettségek (6+7+8)	1 084 107	777 614	–306 493
6.	– USD	218 964	102 796	–116 168
7.	– EUR-devizakör*	860 282	674 570	–185 712
8.	– JPY	4 861	248	–4 613
9.	Nettó fedezeti kötelezettség (5–1)	85 549	89 092	3 543

* Az euró devizakör az eurót, a Gazdasági és Monetáris Unió tagországainak devizáit és az árfolyam-kockázati szempontból ide sorolható egyéb európai devizákat (pl. GBP, CHF) tartalmazza.

IV. 12. Befektetett eszközök

A befektetett eszközök az immateriális javakon, tárgyi eszközökön és beruházásokon (10,7 milliárd forint) túl a tulajdonosi részesedéseket (15,3 milliárd forint) is tartalmazzák.

Az immateriális javak, tárgyi eszközök, beruházások bruttó értékének, értékcsökkenésének és nettó értékének változása

millió forint

	Immateriális javak		Ingatlanok	Berendezések	Bankjegy- és érme gyűjtemény eszközei	MNB tárgyi eszközei összesen	Beruházások*	Immateriális javak, tárgyi eszközök és beruházások mindösszesen
	Vagyoni értékű jogok, szellemi termékek	Fejlesztés alatt lévő szoftverek						
Eszközcsoport								
Bruttó érték alakulása								
2003. 12. 31.	5 419	257	6 912	8 486	162	15 560	1 338	22 574
Üzembe helyezés/Beszerezés	957	99	1 201	1 612	34	2 847	1 910	5 813
Egyéb	0	0	36	0	0	36	0	36
Selejt	0	0	0	-128	0	-128	-13	-141
Eladás	0	0	0	-144	0	-144	0	-144
Térítés nélküli eszközátadás	0	0	0	-4	0	-4	-21	-25
Egyéb csökkenés	-81	19	-2	-1 398	0	-1 400	-2 823	-4 285
2004. 12. 31.	6 295	375	8 147	8 424	196	16 767	391	23 828
Értékcsökkenés részletezése								
2003. 12. 31.	4 386	0	1 924	6 840	0	8 764	0	13 150
Terv szerinti écs. leírás	686	0	216	740	0	956	0	1642
Terven felüli écs. leírás	0	0	0	0	0	0	0	0
Káresemény miatti écs. leírás	0	0	0	0	0	0	0	0
Átsorolás miatti növekmény	0	0	29	0	0	29	0	29
Évközi csökkenés az állományból történő kivezetés miatt	0	0	0	-1 648	0	-1 648	0	-1 648
Átsorolás miatti csökkenés	-84	0	-2	0	0	-2	0	-86
2004. 12. 31.	4 988	0	2 167	5 932	0	8 099	0	13 087
Záró nettó érték								
2003. 12. 31.	1 033	257	4 988	1 646	162	6 796	1 338	9 424
2004. 12. 31.	1 307	375	5 980	2 492	196	8 668	391	10 741
Változás	274	118	992	846	34	1 872	-947	1 317

Befektetések és a befektetésekből származó osztalékok

millió forint

Megnevezés	Tulajdoni hányad (%)		Könyv szerinti érték		Kapott osztalék*	
	2003.12.31.	2004.12.31.	2003.12.31.	2004.12.31.	2003	2004
BIS (millió forint, millió SDR)	1,33	1,33	3 079	2 791	543	545
Európai Központi Bank (millió forint, ezer EUR)	0	1,4	0,0	1 330	0	0
SWIFT (millió forint, ezer EUR)	0,02	0,02	0,5	0,4	0	0
Pénzjegynyomda Rt.	100,0	100,0	8 927	8 927	256	234
Magyar Pénzverő Rt.	100,0	100,0	575	575	138	239
KELER Rt.	50,0	53,3	250	643	150	138
GIRO Elszámolásforgalmi Rt.	14,6	14,6	91	91	406	189
Nemzetközi Bankárképző Kp. Rt.	0,0	0,0	0	0	6	0
MNB Üdültetési és Jóléti Szolg. Kft.	100,0	100,0	602	602	0	0
Budapesti Értéktőzsde	6,9	6,9	321	321	4	24
Befektetések összesen:			13 846	15 280	1 503	1 369

* Az adott évben pénzügyileg kapott osztalék.

2004. május 1-jén a Magyar Köztársaság csatlakozott az Európai Unióhoz, aminek következtében az MNB a Központi Bankok Európai Rendszerének (KBER) tagjává vált. A KBER az Európai Központi Bankból (EKB) és a 25 EU-tagállam mindegyikének nemzeti jegybankjaiból áll. Az eurórendszer az EKB-ból és az eurót már bevezetett tagállamok nemzeti jegybankjaiból áll.

Az EKB és a KBER Alapokmánya (a továbbiakban: Alapokmány) 28. szakaszának megfelelően az MNB egyben az EKB tulajdonosává is vált.

Magyar Nemzeti Bank

Az EKB tulajdonosi megoszlása 2004. május 1. után

Nemzeti Központi Bankok (NKB)	Jegyzett tőke	Befizetett tőke	Tőkejegyzési kulcs (%)
	ezer EUR		
Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique	141 910	141 910	2,5502
Deutsche Bundesbank	1 176 171	1 176 171	21,1364
Bank of Greece	105 584	105 584	1,8974
Banco de España	432 698	432 698	7,7758
Banque de France	827 533	827 533	14,8712
Central Bank and Financial Services Authority of Ireland	51 301	51 301	0,9219
Banca d'Italia	726 278	726 278	13,0516
Banque centrale du Luxembourg	8 725	8 725	0,1568
De Nederlandsche Bank	222 336	222 336	3,9955
Österreichische Nationalbank	115 745	115 745	2,0800
Banco de Portugal	98 233	98 233	1,7653
Suomen Pankki–Finlands Bank	71 712	71 712	1,2887
Euróövezetbeli NKB-k összesen	3 978 226	3 978 226	71,4908
Danmarks Nationalbank	87 159	6 101	1,5663
Sveriges Riksbank	134 292	9 400	2,4133
Bank of England	800 322	56 023	14,3822
Česká národní banka	81 155	5 681	1,4584
Eesti Pank	9 927	695	0,1784
Central Bank of Cyprus	7 234	506	0,1300
Latvijas Banka	16 572	1 160	0,2978
Lietuvos bankas	24 624	1 724	0,4425
Magyar Nemzeti Bank	77 260	5 408	1,3884
Central Bank of Malta	3 600	252	0,0647
Narodowy Bank Polski	285 913	20 014	5,1380
Banka Slovenije	18 614	1 303	0,3345
Národná banka Slovenska	39 771	2 784	0,7147
Euróövezeten kívüli NKB-k összesen	1 586 443	111 051	28,5092
Összes NKB	5 564 669	4 089 277	100,0000

Az MNB mérlegének „III. Banküzemi eszközök” során, a „Befektetett eszközök” között az MNB EKB részesedése is szerepel. A részesedés arányát és annak öt évente történő újraszámítását az EKB Alapokmányának 29. szakaszának 3. bekezdése határozza meg. Az alkalmazott számítási módszer szerint, az

Európai Bizottság által megadott népességi és GDP-adatok alapján Magyarország részesedése az EKB-ban 1,3884%.

Mivel Magyarország még nem vezette be az eurót, az Alapokmány 48. paragrafusa szerint átmeneti rendelkezések érvényesek, részesedésének 7%-át, összesen 5,4 millió eurót, azaz 1,4 milliárd forintot kellett az EKB tőkéjére befizetnie a csatlakozás időpontjában, 2004. május 1-jén.

A Magyar Nemzeti Bank 2004. július 1-jén tagsági részesedést vállalt a londoni székhelyű és brit társasági jog alapján alapított CEBS Secretariat Ltd.-ben, amely alapító okirata alapján az Európai Bankfelügyelők Bizottsága (Committee of European Banking Supervisors) részére adminisztratív szolgáltatásokat hivatott nyújtani. A tagok a működési költségek hozzájárulására az éves pénzügyi terv alapján, meghatározott kvótájuknak megfelelő hozzájárulást fizetnek évente. A tagsági részesedés nem igényelt befektetést, értéke mindössze 1 £, ezért könyveinkben a befektetések között nem szerepeltetjük.

Belföldi befektetések főbb mutatószámai (előzetes adatok)

millió forint

Gazdasági társaság neve	Saját tőke a tárgyévi eredmény nélkül	Jegyzett tőke	Tartalékok	Mérleg szerinti eredmény	Mérleg szerinti eredmény
	2004.12.31.	2004.12.31.	2004.12.31.	2003	előzetes 2004
Budapesti Értéktőzsde Rt. 1052 Budapest, Deák Ferenc u. 5.	4 349	541	3 807	0	1 038
GIRO Elszámolásforgalmi Rt. 1054 Budapest, Vadász utca 31.	4 726	2 496	2 230	0	0
KELER Rt. 1075 Budapest, Asbóth utca 9–11.	12 109	4 500	7 609	817	2 245
Magyar Pénzverő Rt. 1089 Budapest, Könyves Kálmán krt. 38.	1 082	575	507	0	0
Pénzjegynyomda Rt. 1055 Budapest, Markó utca 13–17.	9 100	8 927	173	0	186
MNB Üdültetési és Jóléti Szolgáltató Kft. 1054 Budapest, Vadász utca 16.	755	602	160	207	-8

Az MNB követelései és kötelezettségei a kapcsolt vállalkozásokkal szemben

millió forint

Gazdasági társaság neve	Követelés	Kötelezettség
Budapesti Értéktőzsde Rt.	0	0
GIRO Elszámolásforgalmi Rt.	0	0,6
KELER Rt.	0	1,8
Magyar Pénzverő Rt.	0,4	3,6
Pénzjegynyomda Rt.	0	138,1
MNB Üdültetési és Jóléti Szolg. Kft.	0	0
Összesen	0,4	144,1

A táblázatban szereplő kötelezettségek rövid lejáratúak.

Magyar Nemzeti Bank

Az MNB befektetéseire vonatkozó stratégiája és a MNBtv. hatályos rendelkezései szerint az MNB értékesíteni szándékozik minden olyan gazdasági társaságban lévő befektetését, amelynek tevékenysége nem függ össze az MNB saját tevékenységével.

A Pénzjegynyomda Rt. a bankjegyek mellett okmányokat, zárjegyet, értékpapírokat állít elő, elsősorban intézményi megrendelők számára. Hosszabb távon az euró bevezetésével a forintbankjeggyártás meg fog szűnni, és az MNB döntése szerint a pénzjegynyomda euróbankjegyeket nem fog gyártani, ebből adódóan az MNB potenciális veszteséget realizálhat, amelynek várható mértéke nem számszerűsíthető, ezért az MNB értékvesztést nem képzett.

A Magyar Pénzverő Rt. forgalmi pénzerméket és emlékerméket gyárt, a szabad kapacitások erejéig a nemzetközi piacon bémunkát vállal, és emellett saját érmeprogram keretében törvényes fizetőeszköznek nem minősülő nemesfém érmeiket is előállít. Emellett a jegybank által kibocsátott törvényes fizetőeszköznek minősülő nemesfém és nem nemesfém emlékermék bel- és külföldi értékesítését végzi. Az MNB stratégiájában a Pénzverő Rt.-nek az euróérme-gyártásra történő felkészítésével számol.

A GIRO Elszámolásforgalmi Rt. a bankközi elszámolásforgalom lebonyolítására alakult. Az MNB 2004-ben tárgyalásokat kezdeményezett a GIRO Rt.-ben lévő részesedésének értékesítéséről és részesedésének 50%-át 2005 februárjában hatályba lépett adásvételi szerződésben eladta.

A KELER Rt.-ben 2004. évben 50%-ról 53,3%-ra nőtt az MNB tulajdoni részaránya, a Budapesti Áru-tőzsde részvénycsomagjának egy részének megvásárlásával.

Az MNB Üdültetési és Jóléti Szolgáltató Kft.-t (Bankjóléti Kft.) a bank szociális és jóléti feladatok ellátására hozta létre. A kft. az MNB-től apportálással tulajdonba vett üdülőket és sportlétesítményeket kezel. A társaság az elmúlt években jelentős veszteségeket termelt, ezért az MNB vezetése a társaság végelszámolással történő megszüntetéséről döntött 2002-ben, amely eljárás jelenleg is folyamatban van.

IV. 13. Céltartalék és értékvesztés

millió forint

Mérlegsor	Megnevezés	2003.12.31.	2004. évközi változások			2004.12.31.
		Értékvesztés/ céltartalék összege	Képzés(+)	Felhasználás/ visszaírás (-)	Képzésből és felhasználás/ visszaírásból évközi árfolyamhatás	Értékvesztés/ céltartalék összege (3+4+5)
1	2	3	4	5	6	7
I. 2-ből	Hitelintézetekkel szembeni forintkövetelések	1 818,4	0,0	-12,7	0,0	1 805,7
II. 3-ből	Hitelintézetekkel szembeni devizakövetelések	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
II. 4-ből	Egyéb devizakövetelések	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
III-ből	Befektetett eszközök	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
III-ből	Egyéb eszközök	433,4	10,7	0,0	0,0	444,1
VIII.	Kötelezettségek	0,0	24,2	-13,9	0,0	10,3
	Összesen:	2 251,8	34,9	-26,6	0,0	2 260,1

A céltartalék és értékvesztés állománya 2004-ben kismértékben, 8,3 millió forinttal növekedett.

A kötelezettség soron az egyéb célú határidős ügyletek negatív piaci értéke miatt képzett céltartalék található, ez 2003. év végéhez képest 10,3 millió forinttal növekedett.

Egy hitelintézettel szemben fennálló követeléseink részleges törlesztéseihez kapcsolódóan 12,7 millió forint értékvesztés felhasználásra került.

IV. 14. A kiegyenlítési tartalékok alakulása

millió forint

Ssz.	Megnevezés	2003.12.31.	2004.12.31.	Változás
1.	Forintárfolyam kiegyenlítési tartaléka	199 240	19 506	-179 734
2.	Deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartaléka*	4 198	0	-4198
3.	Kiegyenlítési tartalékok (1+2)	203 438	19 506	-183 932

** 2004. év végén a deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartalékának 1112 millió forintos negatív egyenlege volt, amit a központi költségvetés 2005. március 31-ig megtérített, ezért 2004. december 31-ével ez az egyenleg nem a kiegyenlítési tartalék soron, hanem a „Központi költségvetéssel szembeni követelések” soron szerepel.*

A 2004. év során a forint hivatalos árfolyama az euróhoz képest 6,2%-kal értékelődött fel, ami miatt a nettó devizapozíció nem realizált átértékelődése bekerülési és piaci árfolyamon számított értéke különbözeteként adódó kiegyenlítési tartalék jelentősen, 179,7 milliárd forinttal csökkent és év végén 19,5 milliárd forint volt.

A nettó devizapozíció 2004. végén 2679 milliárd forint (10,9 milliárd euró) volt, előző év végéhez képest 400 milliárd forinttal (2,2 milliárd euróval) növekedett.

A deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartaléka 2003-ig tartalmazta a visszavásárolt saját kibocsátású devizakötvények piaci értékkülönbözését is. Az MNBr. változásának megfelelően a visszavásárolt kötvények piaci értéken történő értékelése 2004. január 1-jétől megszűnt, az ilyen kötvények a bekerülési értéken történő értékelés általános szabályai szerint kerülnek értékelésre az említett időponttól. A visszavásárolt kötvények piaci értéke 2003. év végén 7,1 milliárd forint volt, ezt nem számítva 2003. év végén -2,9 milliárd forint lett volna a kiegyenlítési tartalék egyenlege, ami 1,8 milliárd forinttal javult és így -1,1 milliárd forinton zárt.

A forint éves árfolyamváltozásának mértéke 2003–2004-ben

	MNB hivatalos devizaközép-árfolyam
Időszak végi árfolyam	
2003. dec. 31. (EUR)	262,23
2004. dec. 31. (EUR)	245,93
Éves átértékelődés	
2003-ban	-11,2%
2004-ben	6,2%

** Magyarázat: + felértékelődés / – leértékelődés.*

IV. 15. Aktív és passzív időbeli elhatárolások

millió forint

Mérlegsor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2003.12.31	2004.12.31	
	Bankügyletek miatt	110 519	85 499	-25 020
	Belső gazdálkodás miatt	100	47	-53
IV.	Aktív időbeli elhatárolások	110 619	85 546	-25 073
	Bankügyletek miatt	80 662	47 535	-33 127
	Belső gazdálkodás miatt	91	64	-27
X.	Passzív időbeli elhatárolások	80 753	47 599	-33 154

Az aktív és passzív időbeli elhatárolások elsősorban kamat- és kamatjellegű bevételek és ráfordítások, amelyek közgazdaságilag a tárgyidőszakot érintik, de pénzügyileg csak a következő időszakban realizálódnak.

IV. 16. Saját tőke alakulása

millió forint

Mérlegsor	Megnevezés	2003.12.31	Évközi változás	2004.12.31
XI. 2.	Eredménytartalék	2 659	78 464	81 123
XI. 3.	Értékelési tartalék	0	0	0
XI. 4.	Forintárfolyam kiegyenlítési tartaléka	199 240	-179 734	19 506
XI. 5.	Deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartaléka	4 198	-4 198	0
XI. 6.	Mérleg szerinti eredmény	78 464	-121 230	-42 766
XI.	Saját tőke	294 561	-226 698	67 863

A jegyzett tőke 1 db, tízmilliárd forint névértékű, névre szóló részvényből áll.

Az MNBtv. 2003. decemberi módosítása alapján az MNB osztalékát a közgyűlés határozza meg. A 2005. évi közgyűlés határozata alapján az MNB 2004. évi eredményéből és eredménytartalékából osztalékot nem fizet.

A kiegyenlítési tartalékokról bővebben ld. a IV. 14. pontot.

IV. 17. Az MNB mérleg alatti kötelezettségei

A határidős ügyletekből eredő kötelezettségek

millió forint

Ssz.	Megnevezés	2003.12.31	2004.12.31	
		Kötelezettség könyv szerinti értéke	Kötelezettség könyv szerinti értéke	Nettó piaci érték
1.	Fedezeti ügyletek (2+3+4+5)	3 473 006	2 623 041	-17 459
2.	– devizaforward-ügyletek	5 246	98 620	0
3.	– rövid devizaswap-ügyletek	492 789	449 233	5 687
4.	– currency swapügyletek	2 057 447	1 392 431	-20 950
5.	– kamatswap-ügyletek	917 524	682 757	-2 196
6.	Egyéb célú határidős műveletek (7+8)	32 082	18 035	41
7.	– opciós ügyletek	32 082	0	0
8.	– futures ügyletek	0	18 035	41
9.	Összesen (1+6)	3 505 088	2 641 076	-17 418

A fedezeti ügyletek (1–5. sor) a nettó devizapozíció a keresztárfolyam-ingadozások, illetve kamatláb-változások miatt felmerülő kockázatokat csökkentik és segítenek az MNB igazgatósága által elfogadott irányadó (benchmark) devizaszerkezet kialakításában. Ezek túlnyomó részben a költségvetéssel és annak megbízásából kötött ügyletek.

A devizaárfolyam-kockázat fedezésének fő eszközei a rövid távú devizaswap- (currency swap-) és forwardüzletek, illetve a közép- és hosszú lejáratú devizaswapok. Az MNB által kívánatosnak tartott kamatstruktúra beállítását célozzák a konkrét kötvénykibocsátásokhoz rendelt fedezeti célú kamatswap-ügyletek.

A kamatswap-ügyletek között a jegybanknak az ÁKK-val kötött ügyletei is szerepelnek, amelyek a devizaadósság kamatkockázatának csökkentésére szolgálnak, és ezeket az MNB a tőkepiacon ellenügylettel fedezi.

A határidős ügyletekből eredő kötelezettségek hátralevő futamidő szerinti lejárat szerkezete

millió forint

Ssz.	Hátralevő futamidő	Állomány		Változás
		2003.12.31	2004.12.31	
1	Fedezeti ügyletek	3 473 006	2 623 041	-849 965
	– 1 éven belüli	950 843	1 079 609	128 766
	– 1–5 év	1 858 382	864 817	-993 565
	– 5 éven túli	663 781	678 615	14 834
2	Egyéb célú határidős műveletek	32 082	18 035	-14 047
	– 1 éven belüli	32 082	18 035	-14 047
	– 1–5 év	0	0	0
	– 5 éven túli	0	0	0
3	Összesen (1+2)	3 505 088	2 641 076	-864 012

Egyéb mérleg alatti kötelezettségek

millió forint

Ssz.	Megnevezés	2003.12.31	2004.12.31
		Kötelezettség könyv szerinti értéke	Kötelezettség könyv szerinti értéke
1.	Deviza repoügyletekből származó kötelezettség	123 510	36 723
2.	Garanciák	12 278	10 634
3.	Egyéb mérleg alatti kötelezettségek	2	643
4.	Összesen	135 790	48 000

A Garanciák sor olyan export-import garanciákat tartalmaz, melyekhez minden esetben reverzális szerződés vagy állami garancia kapcsolódik. Az MNB a garancia lehívásakor – szükség esetén – élhet a viszontgarancia jogával.

Az egyéb mérleg alatti kötelezettségek nagyrészt az MNB által indított és fogadott inkasszóból eredő kötelezettséget tartalmazzák.

Egyéb mérleg alatti kötelezettségek hátralévő futamidő szerinti lejárat szerkezete

millió forint

	Hátralévő futamidő	Állomány		Változás
		2003.12.31	2004.12.31	
	– 1 éven belüli	135 790	48 000	–87 790
	– 1–5 év	0	0	0
	– 5 éven túli	0	0	0
	Egyéb kötelezettségek összesen	135 790	48 000	–87 790

Kötvénykölcsönzés

Az MNB és a legnagyobb értékpapír-számlavezetői között kötött kötvénykölcsönzési keretmegállapodás alapján kölcsönbeadott értékpapírok 2004. év végi állománya névértéken 610,2 milliárd forint.

IV. 18. Nettó kamateredmény és pénzügyi műveletek realizált eredménye

Nettó forint és deviza kamat- és kamatjellegű eredmény

millió forint

Er.kimut.sora	Megnevezés	2003	2003*	2004	Változás
1	2	3	4	5	5–4
(I. 1.+II. 2.)– (X. 1.+XI. 1.)	Központi költségvetés	40 113	40 113	9 560	–30 553
(I. 2.+II. 3.)– (X. 2.+XI. 2.)	Hitelintézetek	–60 840	–60 841	–95 493	–34 652
(I. 3.+II. 1.+II. 4.)– (X. 3.+XI. 3.)	Egyéb	34 714	35 116	43 508	8 392
	Nettó kamateredmény	13 987	14 388	–42 425	–56 813
	Nettó forint kamatjellegű	97	100	635	535
	Deviza-értékpapírok	–8 347	0	0	0
	Külföldön kibocsátott kötvények	–1 513	–1 513	–1 281	232
	Határidős ügyletek**	3 322	3 322	2 901	–421
	Egyéb	18	–948	–1 134	–186
(I. 4.+II. 5.)– (X. 4.+XI. 4.)	Nettó kamatjellegű eredmény	–6 423	961	1 121	160
(I.+II.)– (X.+XI.)	Nettó kamat- és kamatjellegű eredmény összesen	7 564	15 349	–41 304	–56 653

* A 2004. évi szabályoknak megfelelően.

** A fedezeti és egyéb célú határidős ügyletek részletezését lásd az alpont utolsó táblázatában.

Pénzügyi műveletek realizált eredménye

millió forint

Er.kimut. sora	Megnevezés	2003*	2004	Változás
IV.	Pénzügyi műveletek realizált nyeresége	13 925	9 489	-4 436
XIV.	Pénzügyi műveletek realizált vesztesége	22 271	16 100	-6 171
	Pénzügyi műveletek realizált eredménye (IV–XIV.)	-8 346	-6 611	1 735

* A 2004. évi szabályoknak megfelelően.

Az MNBr. 2004. január 1-jétől hatályos módosítása alapján az eredménykimutatásban új sorként megjelent a pénzügyi műveletekből származó nyereség és veszteség, mely döntően az értékpapír-értékesítésből származó realizált nyereséget vagy veszteséget tartalmazza. Ez a tétel 2003-ig a kamatjellegű nyereség, illetve veszteség részét képezte.

Szintén a kormányrendelet változáshoz köthetően az egyéb eredményből néhány tétel átkerült a kamatjellegű eredménybe. Ezek közé tartozik minden olyan, az alapügylethez kapcsolódóan fizetett jutalék és díj, amely ügyletek után kamat is felszámításra került.

A devizában befolyt kötvénykölcsönzési díj átkerült a devizatartalékhoz kapcsolódó kamateredménybe, míg 2003-ban az egyéb bevételek soron volt.

A nettó kamat- és kamatjellegű eredmény tárgyévben 41,3 milliárd forint veszteség volt, a 2003. évi eredményhez viszonyítva 56,7 milliárd forinttal romlott.

Az előző évekhez hasonlóan az MNB által korábban külföldön kibocsátott, majd később visszavásárolt értékpapírok 4,2 milliárd forintos kamatbevétele nem ráfordítást csökkentő tételként, hanem egyéb devizabevételként szerepel az eredménykimutatásban.

A kamatjellegű eredmény a fent említetteken túl tartalmazza:

- a határidős ügyletek devizaárfolyam-változáshoz nem kapcsolható bevételeinek és ráfordításainak egyenlegét,
- a bekerülési értéken nyilvántartott értékpapírok beszerzési értéke és névértéke közötti különbözetnek tárgyidőszakra jutó időarányos összegét.

A kamatjellegű eredményben megjelenő fedezeti és egyéb célú határidős ügyletek eredményének részletezése

millió forint

Ssz.	Megnevezés	2003	2004	Változás
1.	Határidős ügyletekből származó bevételek (2+3+4+5+6)	160 061	109 692	-50 369
2.	– currency swapok kamata	151 303	102 228	-49 075
3.	– éven túli lejáratú kamatswapok kamata	2 359	977	-1 382
4.	– fedezeti FX-swapok kamatkülönbözete	6 295	5 655	-640
5.	– fedezeti határidős ügyletek árfolyamnyeresége	0	531	531
6.	– egyéb célú ügyletek	104	301	197
7.	Határidős ügyletekből származó ráfordítások (8+9+10+11+12)	156 739	106 791	-49 948
8.	– currency swapok kamata	152 947	103 265	-49 682
9.	– éven túli lejáratú kamatswapok kamata	2 530	2 380	-150
10.	– fedezeti FX-swapok kamatkülönbözete	733	489	-244
11.	– fedezeti határidős ügyletek árfolyamvesztesége	0	0	0
12.	– egyéb célú ügyletek	529	657	128
13.	Határidős ügyletek nettó eredménye (1–7)	3 322	2 901	-421
14.	– currency swapok kamata (2–8)	-1 644	-1 037	607
15.	– éven túli lejáratú kamatswapok kamata (3–9)	-171	-1 403	-1 232
16.	– fedezeti FX-swapok kamatkülönbözete (4–10)	5 562	5 167	-395
17.	– fedezeti határidős ügyletek árfolyamnyeresége (5–11)	0	531	531
18.	– egyéb célú ügyletek (6–12)	-425	-356	69

Az MNB a külföldön kibocsátott kötvényeiből eredő árfolyam- és kamatkockázatot currency swapok (és egyéb határidős ügyletek) kötésével fedezte.

Az 1997-es adósságcsere során az MNB a költségvetés forinthiteleinek nagy részét devizahitelekre változtatta úgy, hogy a kibocsátott kötvényekkel megegyező feltételekkel ellentétes ügyletet kötött a költségvetéssel. Az MNB az ÁKK-val megkötötte a kötvényekhez kapcsolódó currency swap ügyletek többségét is, közel azonos feltételekkel. A currency swapokból származó bevételek és ráfordítások bruttó módon szerepelnek az eredménykimutatásban. Azon swapok esetében, amelyek mind külföld felé, mind az ÁKK-val szemben fennállnak, a bevétel, illetve ráfordítás többszörösen szerepel a kamatjellegű eredményben. A currency swapok nettó eredményhatása 1,0 milliárd forint.

IV. 19. A devizaállományok átértékeléséből származó eredmény összetevői

millió forint

Megnevezés	2003	2004
Árfolyamváltozásból származó eredmény (realizált és konverziós)	88 787	22 586
Kiegyenlítési tartalék változása a mérlegben* (nem realizált átértékelési eredmény)	199 240	-179 734
Árfolyamváltozásból származó teljes hatás	288 027	-157 148

* A forintárfolyam kiegyenlítési tartaléka (XI. 4 mérlegsor).

A 2004. év során a forint hivatalos árfolyama az euróhoz képest 6,2%-kal erősödött, a forint árfolyamának erősödése nyomán a kiegyenlítési tartalék nagysága csökkent, a teljes árfolyamváltozásból származó hatás 157,1 milliárd forint veszteség volt.

A kiegyenlítés tartalékról ld. még a IV. 14. pontot.

IV. 20. Bankjegy és érmegyártás költsége

millió forint

Er.kimut. sora	Megnevezés	2003	2004	Változás
	Bankjeggyártási költség	3 106	3 458	352
	Forgalmiérmeverés-költsége	1 495	2 096	601
	Emlékérmeverés-költsége	100	393	293
XIII.	Összesen	4 701	5 947	1 246

Tárgyévben a bankjegy- és érmegyártásból származó ráfordítás összege 5,9 milliárd forint volt, az előző évinél 1,2 milliárd forinttal magasabb. A költség növekedésének háttérében nagyobb rész a gyártott bankjegyek és forgalmi érmék volumenének emelkedése, kisebb mértékben a 2004 során vert emlék-érmék növekvő száma állt.

IV. 21. Egyéb eredmény

millió forint

Er.kimut. sora	Megnevezés	2003	2004	Változás
1	Jutalékbevételek	1 023	1 102	79
2	Jutaléktól eltérő egyéb bevételek	1 592	1 405	-187
V.	Egyéb bevételek összesen	2 615	2 507	-108
1.	Jutalékráfordítások	1 062	389	-673
2.	Jutaléktól eltérő egyéb ráfordítások	3 254	112	-3 142
XV.	Egyéb ráfordítások összesen	4 316	501	-3 815
	Egyéb nettó eredmény (V.–XV.)	-1 701	2 006	3 707

Az egyéb nettó eredmény 2004-ben összesen 2 milliárd forint nyereség volt.

A jutalékokból származó bevétel kismértékben nőtt a forgalom növekedése miatt. A jutalékráfordítások csökkenését az magyarázza, hogy az MNB 2003-ban mérlegtisztítási szempontok és gazdaságossági számítások alapján hiteleket törlesztett elő, és az ehhez kapcsolódó díjak jelentősen növelték a jutalékráfordítást.

A 2004. évi rendkívüli eredményről lásd a IV. 22. pontot.

IV. 22. A jutaléktól eltérő egyéb eredmény részletezése

millió forint

Ssz.	Megnevezés	2003	2004	Változás
1.	Részesedések osztaléka	1 503	1 369	-134
2.	Érmékhez és emlékérmékhez kapcsolódó bevétel	38	35	-3
3.	Egyéb eredményhelyesbítés	50	0	-50
4.	Egyéb bevétel	1	1	0
5.	Jutaléktól eltérő egyéb bevételek (1+2+3+4)	1 592	1 405	-187
6.	Hitelezési és egyéb veszteség	975	0	-975
7.	Végleges pénzáadás	141	56	-85
8.	Egyéb ráfordítás	2 138	56	-2 082
9.	Jutaléktól eltérő egyéb ráfordítások (6+7+8)	3 254	112	-3 142

A 2004. évi jutaléktól eltérő egyéb eredmény elemei a következők:

- A befektetések után kapott osztalékbevételek 2003-hoz képest 0,1 milliárd forinttal csökkentek (részletesebben lásd IV. 12. fejezet). Az osztalékbevétel 2004-ben átsorolásra került a banküzemi bevételekből az egyéb eredménybe.
- Az emlékérmék névérték feletti kibocsátásából származó bevétel, amely akkor keletkezik, ha a kibocsátott érme nemesfém tartalma piaci áron meghaladja az érme névértékét.
- A végleges pénzáadás soron 2004-ben nagyrészt nemzetközi és hazai szervezetek és alapítványok támogatása szerepel.
- 2003. év során az egyéb ráfordítások között döntően (2,1 milliárd forint) az ÁKK-nak a részvényesi háttározatnak megfelelően, térítés nélkül átadott épület nyilvántartási értékének kivezetése jelent meg.

IV. 23. A banküzemi bevételek és ráfordítások alakulása

millió forint

Er.kimut. sora	Megnevezés	2003	2004	Változás
	Exportértékesítés árbevétele	809	0	-809
	Befektetés értékesítésének árfolyamnyeresége	55	0	-55
	Eszköz- és készletértékesítés bevétele	52	64	12
	Közvetített szolgáltatás bevétele	48	55	7
	Kiszámlázott szolgáltatások bevétele	75	37	-38
	Egyéb bevételek	45	26	-19
	Rendkívüli bevételek	1	1	0
VIII.	Banküzem bevételei összesen	1 085	183	-902
	Anyagjellegű ráfordítás összesen	3 263	3 486	223
	Személyi jellegű ráfordítás összesen	8 418	8 797	379
	Értékcsökkenési leírás	1 574	1 642	68
	Eszközök aktivált értéke	-147	-92	55
	Egyéb tevékenység önköltségének átvezetése	-409	-309	100
	Banküzem működési költségei összesen	12 699	13 524	825
	Befektetés értékesítésének árfolyamvesztesége	0	0	0
	Eszközök és készletek miatti ráfordítás	469	115	-354
	Kiszámlázott szolgáltatások ráfordításai	73	31	-42
	Eredményt terhelő adók	1	1	0
	Banküzem működési ráfordításai összesen	543	147	-396
XVIII.	Banküzem működési költségei és ráfordításai mindösszesen	13 242	13 671	429

A banküzem 2004. évi működési költségei (13,5 milliárd forint) a 2003. évi költségszinthez képest 0,8 milliárd forinttal (6%-kal) emelkedtek.

A személyi jellegű költségek 0,4 milliárd forinttal növekedtek, döntően a 2004. évi átlagos bérfejlesztés és az átlaglétszám csökkenésének együttes hatásaként. Emellett 0,2 milliárd forinttal haladják meg az előző évit a 2004. évi anyagjellegű költségek, leginkább a beruházások költségvonzataként első ízben felmerült IT üzemeltetési költségek miatt. Ugyancsak az elmúlt évek beruházási volumenének növekedésével függ össze az értékcsökkenési leírás 0,1 milliárd forintos növekedése.

A banküzemi bevételek és ráfordítások 2004. évi csökkenését elsősorban az magyarázza, hogy a 2003. évi banküzemi bevételek és ráfordítások egyenlege tartalmazta a feleslegessé vált, nem monetáris célú aranykészlet eladásából származó 0,5 milliárd forintos nettó nyereséget.

IV. 24. A létszám és bérköltés adatainak változása és a vezető tisztségviselők javadalmazása

Létszám- és béradatok

millió forint

Megnevezés	2003	2004	Változás (%)
Állományba tartozók bérköltése	4867	5181	6,5
Egyéb bérköltés*	242	159	-34,3
Kifizetett bérköltés	5109	5340	4,5
Személyi jellegű egyéb kifizetés	1291	1389	7,6
Járulékok	2018	2068	2,5
Személyi jellegű ráfordítás összesen	8418	8797	4,5

* Egyéb bérköltés tartalmazza: a felmentési illetményre és szabadságmegváltásra, valamint az állományba nem tartozók és nem MNB-s munkavállalók részére kifizetett összegeket.

Megnevezés	2003	2004	Változás (%)
Munkavállalók átlagos létszáma	958	946	-1,3

A vezető tisztségviselők javadalmazása

forint

Testület	Tiszteletdíj
Monetáris Tanács*	128 433 159
Felügyelő bizottság	51 272 400

* Tartalmazza a tanács, MNB tv. 49. § (3) c) MNB-vel munkaviszonyban álló külső tagjainak keresetét.

A vezető tisztségviselők hitelei

forint

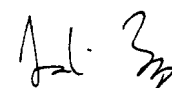
Testület	Hitelek felvett összege	Fennálló egyenleg 2004. dec. 31-én	Legutolsó lejárat	Kamat mértéke
Igazgatóság	67 090 572	11 366 300	2013. 10. 15.	Változó kamatozású*
Felügyelő bizottság	-	-	-	-

* Mértéke a jegybanki alapkamat + 1% pont.

Az MNB korábbi vezető tisztségviselőivel: igazgatósági, felügyelő bizottsági tagjaival szembeni nyugdíjfizetési kötelezettség nincs.

Budapest, 2005. április 5.

Járai Zsigmond

A Magyar Nemzeti Bank elnöke

Éves jelentés
A Magyar Nemzeti Bank 2004. évről szóló üzleti jelentése
és éves beszámolója

Nyomda: D-Plus
H-1033 Budapest, Szentendrei út 89-93.

